



ADAstra

СІЧЕНЬ 2026



Conflicts to
Watch

2026

АВТОРИ:

ЄВРОПА

КОЛЕСНІЧЕНКО Олександр
ГЛУШКО Костянтин
МОШКІВСЬКИЙ Владислав
СМОВЖ Ярослав
КРИВКО Андрій
ДЕРЕВЛЯНИЙ Давид

АФРИКА

ПРОЦЕНКО Катерина
ЛАЩЕНКО Володимир
ГОНЧАРОВА Ксенія
КУР'ЯТА Леонід
ТЕРЛЕЦЬКА Марія
ЖАРУН Анна

США

ХОДЧЕНКО Роман

ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА

ХАРДІН Валерій

АЗІЯ

ВОВК Даніїл
КЛИМЕНКО Денис
ШОТ Ян
МОСКАЛЕНКО Даніїл
ГІРНЯК Марія

MENA

КЛИМЕНКО Денис
СТЕРУРА Влад
ЗАПОРІЗЬКИЙ Ігор
ПРИЙМАК Олексій

ВЕРСТУВАЛЬНИКИ:

ПОТІЙЧУК Софія
ДЕРЕВЛЯНИЙ Давид

РЕДАКТОРИ:

ЛЯХНО Богдан
МАНЬКОВСЬКИЙ Богдан

ФОТО НА ПРЕВ'Ю:

Українські військовослужбовці мобільного підрозділу ППО 59-ї бригади ЗСУ ведуть вогонь із зенітної автоматичної гармати ЗУ-23 по російському поблизу Павлограда, Дніпропетровська область, Україна, 19 липня 2025 року. ©Getty Images/ROMAN PILIPEY/AFP

©Аналітичний центр ADASTRA

січень 2026





3MICT

Вступне слово	5
CONFLICTS TO WATCH: Європа	8
CONFLICTS TO WATCH: Африка	29
Від глобального поліцейського до посередника: нова стратегія США щодо іноземних конфліктів за Трампа	50
CONFLICTS TO WATCH: Латинська Америка	57
CONFLICTS TO WATCH: Азія	64
CONFLICTS TO WATCH: MENA	89
Висновки	104
Список використаних джерел	105

ВСТУПНЕ СЛОВО

2026 рік стає для світу справжнім випробуванням на міцність. Ми вже не просто спостерігаємо за окремими кризами – ми живемо в епоху великої турбулентності. Війна Росії проти України, спалахи на Близькому Сході, напруга в Червоному морі та Східній Азії – усе це частини одного пазла. Старі правила гри, які десятиліттями тримали світ у рівновазі, перестають працювати, і ми входимо у фазу, де нестабільність стає новою нормою.

Сучасні конфлікти давно вийшли за межі звичних битв на полі бою. Сьогодні війна – це не лише танки, а й економічний тиск, кібератаки та інформаційні маніпуляції. Світ змінюється: з'являються нові регіональні лідери, конфлікти все частіше ведуться чужими руками в так званих «сірих зонах».

На цьому тлі ключові міжнародні актори дедалі активніше переглядають власні безпекові стратегії, формати союзництв та інструменти впливу. У фокусі дослідження – як збройні конфлікти високої інтенсивності, так і поки неявні протистояння, здатні перерости у масштабні кризи за наявності тригерних подій.

Документ покликаний слугувати аналітичним інструментом для розуміння ключових трендів, оцінки ризиків і формування стратегічних підходів у сфері міжнародної безпеки у 2026 році.

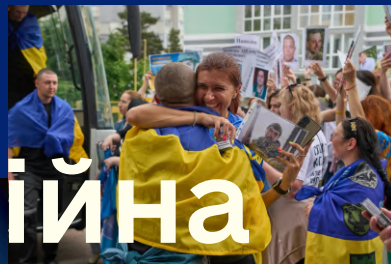


Conflicts to Watch



Європа

Російсько-українська війна



Війна за незалежність України



Сторони

Україна (за підтримки партнерів ЄС, Велика Британія) – РФ, КНДР (військовий контингент)

Суть

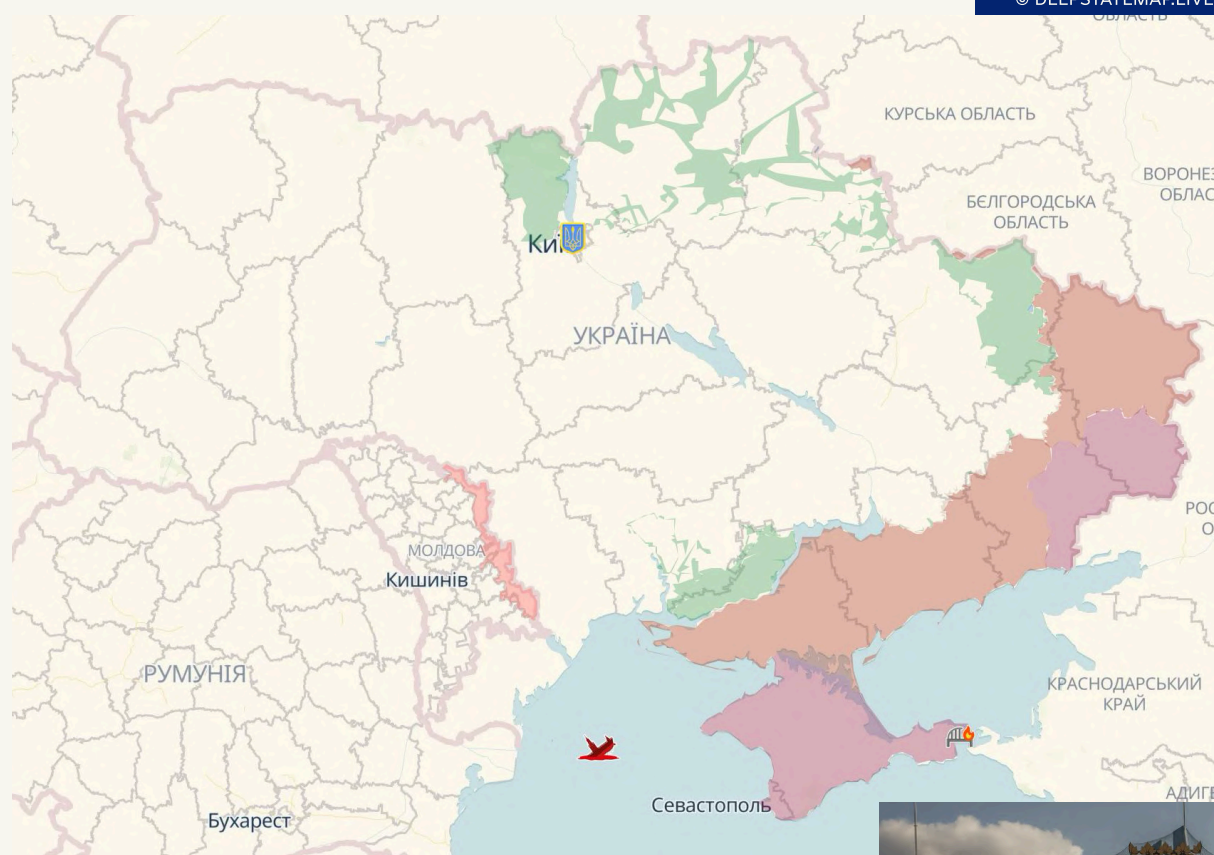
намагання РФ знищити українську незалежність

Статус

конфлікт триває

Вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року стало кульмінацією тривалого геополітичного протистояння між Росією та Заходом. Попри анексію Криму в 2014 році та підтримку проросійських бойовиків на Донбасі, широкомасштабна збройна агресія ознаменувала перехід до прямої війни, спрямованої на знищення української державності. Москва розглядала Україну як сферу свого впливу та прагнула недопущення її повноцінної євроатлантичної інтеграції.

Захід, насамперед США та країни НАТО, відреагував на агресію широким спектром військової, економічної та фінансової допомоги Києву, що дозволило Україні стримати наступальні дії РФ та звільнити значні території. Разом із тим, Росія адаптувалась до режиму санкцій, активізувала співпрацю з КНР, Іраном, Північною Кореєю, що перетворило конфлікт на елемент Нової холодної війни між США й Китаєм.



Станом на кінець 2025 року конфлікт перейшов у затяжну фазу позиційної війни. Росія зміцнила оборонні лінії, збільшила військову присутність завдяки допомозі КНДР (боєприпаси, озброєння) та Ірану (дрони, ракети). Україна натомість покладається на підтримку США та НАТО, зокрема на надання систем ППО, далекобійної зброї та авіації. Водночас внутрішні політичні трансформації в США та країнах-членах ЄС, а також тривалі бойові дії зумовили падіння темпів підтримки України у деяких державах.



УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ СТОЯТЬ БІЛЯ ВІЗНОГО ЗНАКА В ДОНЕЦЬКУ ОБЛАСТІ © GETTY IMAGES РОМАН ПИЛИПЕЦЬ / AFP

Низка нових викликів, як-от посилення координації РФ-КНР-КНДР, спроби Китаю формалізувати “альянс автократій”, а також використання конфлікту для дестабілізації глобального порядку, створюють стратегічну дилему для Заходу. Кілька сценаріїв того, що може статись у 2026 році:

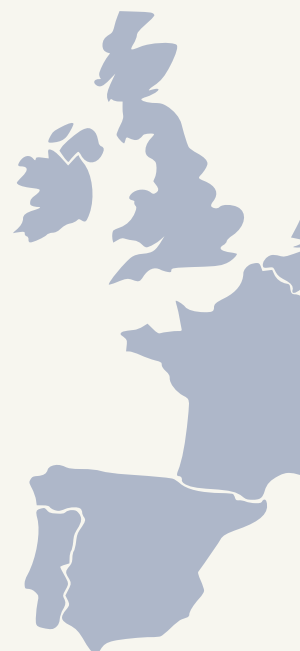
1 **Продовження широкомасштабної ескалації.** Після переозброєння Росія може спробувати новий наступ навесні 2026 року. Підставою на даний момент є мобілізаційна перевага та нові поставки зброї з боку КНДР та Ірану. Сценарій включає спробу прориву на півдні України з метою оточення угруповань ЗСУ або захоплення Миколаєва.

2 **Відповідь Заходу.** Якщо США і ЄС й надалі зберігатимуть проукраїнський курс або вирішать діяти шляхом примусу Росії до миру, цілком імовірно пришвидшене надання Україні високоточної зброї великої дальності, систем ПРО, розширення ролі американських військових радників, а також запуск програм, подібних до ленд-лізу.

3 **Замороження конфлікту.** У разі успішної української кампанії або радикального посилення санкцій проти РФ можливе формальне припинення вогню, однак без політичного врегулювання. Сценарій замороженого конфлікту вигідний Кремлю, але неприйнятний для України.

4 **Політична криза в одній з держав-учасниць.** За умов військових невдач та тиску не виключено загострення внутрішньополітичної ситуації, що пришвидшить одну чи іншу сторону до розв'язання конфлікту.

5 **Глобалізація конфлікту.** У разі розгортання Китаєм бойових дій проти Тайваню ситуація в Україні стане другорядним театром великої світової конфронтації, що поставить Захід перед вибором між двома фронтами.



Гібридна війна

ШВЕДСЬКІ ВІЙСЬКОВІ КОРАБЛІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У НАВЧАННЯХ НАТО В БЕРЕЗНІ © GETTY IMAGES ДЖОНАТАН НАКСТРАНД/АФР



ПРЕМ'ЄР-МІНІСТР ШВЕЦІЇ УЛЬФ КРІСТЕРССОН ПЕРЕДАЄ ДОКУМЕНТИ ПРО ВСТУП ДО НАТО ДЕРЖАВНОМУ СЕКРЕТАРЕВІ США ЕНТОНІ БЛІНКЕНУ © GETTY IMAGES ЕНДРЮ КАБАЛЬЄРО-РЕЙНОЛЬДС/АФР

Російської Федерації проти нордичних країн



ДРОН MQ-9B, ТАКОЖ ВІДОМИЙ ЯК SEAGUARDIAN © GENERAL ATOMICS AERONAUTICAL SYSTEMS.

Сторони

Швеція, Фінляндія, Данія, Норвегія (НАТО) – РФ

Суть

спроби Росії залякати та дестабілізувати Нордичні країни для того, щоб змусити їх припинити підтримку України.

Статус

є середня ймовірність ескалації

Conflicts to Watch

Гібридні атаки Росії на Нордичні країни є частиною російсько-української війни та складовою ширшого протистояння з країнами Європи, які підтримують Україну. Після повномасштабного вторгнення Нордичні країни чітко усвідомили загрозу з боку Росії, що зумовило долучення Швеції та Фінляндії до НАТО та активну підтримку України. Розширення НАТО посилює контроль альянсу над Балтійським морем і відповідно зменшило можливості РФ погрожувати країнам Балтії, а значна підтримка, яку Нордичні країни надають Україні, ускладнює ведення війни. Унаслідок цього перед Росією постала задача залякування та дестабілізації цих країн.



Оскільки РФ воює на території України й наразі прагне уникнути відкритої війни з НАТО, вона розпочала гібридну війну. Спочатку Росія почала завдавати ушкоджень підводним лініям електропередач та телекомунікаційним кабелям, однак коли це виявилось неефективним як елемент залякування, Росія почала посилювати тиск.

Так “дрони невстановленого походження” почали порушувати повітряний простір Данії, Норвегії, Швеції. Застосування БПЛА над аеропортами, як у випадку Данії, може переслідувати 4 цілі, які мають сприяти досягненню Росією поставленої задачі:

залякування цивільного населення з метою знизити суспільну підтримку допомоги Україні; параліч роботи аеропортів, що відображається на економіці країни, а отже впливає на здатність країни допомагати Україні; перевірка здатності країни протистояти дронівій загрозі для розуміння того, наскільки потрібно посилювати ці атаки; перевірка готовності Альянсу гостро реагувати на подібні атаки проти своїх членів.



Хоча Швеція і Фінляндія надали Данії підтримку у вигляді антидронових озброєння та контингенту військ для боротьби з БПЛА, це лише ситуативна допомога, яка засвідчила, що Данія не може протистояти таким атакам власними силами. Оскільки нордичні країни, попри ці акти залякування, продовжують надавати Україні підтримку, але в той же час продемонстрували вразливість до таких атак, варто очікувати посилення гібридної агресії з боку Росії.



СПІЛЬНІ ВІЙСЬКОВІ НАВЧАННЯ МІЖ ШВЕЦІЄЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ GOTLAND SENTRY © FACEBOOK DOWÓDZTWO OPERACYJNE RODZAJÓW Sił ZBRÓJNYCH

У Швеції у вересні 2026 р. відбудуться парламентські вибори, уряд вже вживає заходів для протидії спробам втручання з боку Росії. Прем'єр-міністр також анонсував зустріч лідерів парламентських партій у лютому 2026 р. з метою обговорення додаткових шляхів протидії цій загрозі. Хоча у 2026-му загроза відкритої війни є менш вірогідною, оскільки замороження російсько-української війни найближчим часом видається малоімовірним, не кажучи про необхідність передислокації російських військ до кордонів з Нордичними країнами та країнами Балтії, таку вірогідність не можна виключати у 2027-му.

У такому разі під загрозою захоплення Росією перебуватимуть стратегічні острови у Балтійському морі: Аландський архіпелаг (Фінляндія); Готланд (Швеція); Борнгольм (Данія). Контроль над цими островами та розташування на них ракетних протикорабельних комплексів і систем ПВО дозволив би Росії отримати контроль над пересуванням суден, а отже відрізати країни Балтії від Нодричних та обмежити ефективність оборонних операцій НАТО в Балтійському морі.

Аби не допустити такої ситуації, Швеція посилює оборону Готланду й нещодавно провела спільні з Польщею військові навчання, а Данія посилює оборону Борнгольму. Аландський архіпелаг, згідно Конвенції 1921 р., є демілітаризованою зоною, однак якщо Росія захопить лише його, це не дасть їй тих стратегічних переваг, які дає контроль усіх 3 островів.



Потенційна безпекова криза у Балтії



Сторони

Країни Балтії, Польща (НАТО) – Росія, Білорусь

Суть

гібридна агресія Росії проти НАТО, зокрема країн Балтії, із ризиком прямої ескалації

Статус

середня ймовірність ескалації



СУВАЛКСЬКИЙ КОРИДОР (2015)
©STRATEGIC FORECASTING, INC.

“Сувалкський коридор”, або кордон між Польщею та Литвою, вважають однією з найбільш вразливих точок НАТО. Усе через те, що в разі вторгнення російських військових з території Білорусі на польське місто Суwalkи для того, щоб “з’єднатися” з Калінінградом, країни Балтії будуть сухопутно відрізані від допомоги з боку НАТО.

Дилема полягає в тому, чи зможуть країни НАТО відреагувати та використати 5 статтю в разі потенційного нападу з боку Росії. Якщо НАТО відповість на російську агресію, це призведе до негайного протистояння між Москвою та самим Альянсом. Якщо відповіді з боку Північноатлантичного блоку не буде, доцільність його подальшого існування постане вкрай гостро.

Кордон між Естонією й Росією проходить по річці Нарва: на одному боці естонське однойменне місто, на іншому – російський Івангород. Це друга вразлива точка НАТО. У Нарві проживає понад 60 000 громадян, більшість населення це етнічні росіяни. Серед можливих варіантів – Росія може спробувати вторгнутися в Естонію під прикриттям “захисту” цього населення. Це не є перебільшенням. 17 грудня російські прикордонники на судні перетнули естонсько-російську лінію контролю в районі Васкнарви.

До цього в 2024 році російські прикордонники прибрали світлові буї, які використовували для демаркації кордону з Росією. Також, два проросійські політики Айво Петерсон і Дмитро Роотсі за підтримки Росії хотіли створити власну структуру оборони та політичну партію, щоб змінити політичний курс Естонії. За це їх засудили за державну зраду. Москва провокує та водночас гібридно атакує Естонію, щоб подивитися на реакцію зі сторони НАТО.

Для чого Росії вторгтися в одну з країн НАТО? Можна припустити, щоб “знищити” Північноатлантичний блок через демонстрацію його неієздатності в реалізації статті 5. Чому саме країни Балтії? По-перше, тому що ці країни мають вкрай обмежений військовий ресурс на відміну від інших країн НАТО. По-друге, Росія через вищезгадану причину може розраховувати на дилему всередині НАТО щодо того, чи потрібно нехтувати миром для захисту цих країн. У такому разі фокусом Росії все одно залишається Україна. Немає НАТО чи консенсусу всередині НАТО – немає допомоги Україні через програму PURL або інші ініціативи.

Чи піде Росія на пряму військову ескалацію з НАТО у 2026 році через Сувальський коридор або місто Нарва? Навряд чи. По-перше, Сувальський регіон це здебільшого горбистий ландшафт, який перемежовується невеликими озерами, річками та болотами, до того ж, там слабо розвинена інфраструктура. Для цієї наступальної операції потрібні й підготовка, і час. Зробити це непомітно та швидко нині вкрай складно. По-друге, подібна ескалація також буде великим викликом і для самої Росії. Перша країна, яка повинна відповісти на російське вторгнення буде Польща, в якій дислокуються американські військові. Якщо цей контингент постраждає, Росія ще більше ускладнить становище. Також місто Калінінград буде “паралізованим” з усіх сторін країнами НАТО, зокрема з Балтійського моря. По-третє, Росія продовжує зазнавати чисельних втрат внаслідок повномасштабного вторгнення в Україну. Отже, проводити подібну операцію ірраціонально.



ВОЛОНТЕРИ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У НАВЧАННІ З ЕВАКУАЦІЇ НА ВИПАДОК ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ, КАУНАС, ЛИТВА 2025 ©PIKREUTERS INTS KALNINS

Найбільш імовірним сценарієм на 2026 рік буде посилення російських гібридних атак і провокацій з метою дестабілізувати НАТО та окремі країни Альянсу для підняття рівня напруги. Найменш імовірний сценарій – російська дронна атака на критичну інфраструктуру країн Балтії, проте з огляду на останні порушення європейського та скандинавського повітряного простору й відсутність у країн Балтії військово-повітряних сил (країни НАТО патрулюють їхній простір) він усе ж видається цілком реалістичним. Росія в такому разі не буде мати труднощів щодо перекидання ресурсу на балтійський напрям.

По-друге, вона може використати тактику “невідомих дронів”, що відтягуватиме пряму відповідальність за скоєний акт агресії. По-третє, Росія підвищить рівень напруги серед населення балтійських та європейських країн.

Загалом реакція НАТО та Європи на потенційні російські провокації 2026 року, які будуть більш “нахабними”, і стане орієнтиром того, коли Росія здійснить “заплановану” агресію. Інший фактор, що впливає на можливість військового перетину “Сувальського коридору” чи Нарви, це час. Чим довше Росія буде відтягувати її реалізацію, тим краще країни Балтії нарастять сили для опору. 2026 рік може стати точкою відліку для сценарію прямої російської військової агресії Росії проти НАТО з імовірною реалізацією до кінця десятиліття або навіть раніше.

Сербський сепаратизм у

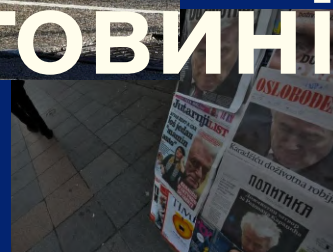


15-ТА РІЧНИЦЯ З ЗБРОЙНИХ СИЛ
БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНИ
ОМІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ
(ВІЙНИ) США, МАЙОР АРМІЇ
КУРТ М. РАУШЕНБЕРГ



ПОЛІЦІЯ РЕСПУБЛІКИ СЕРБСЬКОЇ ©ЕРА/ВОЛОДИМИР СТОЯКОВИЧ

Боснії і Герцеговині



© GETTY IMAGES

Сторони

Республіка Сербська – Боснія і
Герцеговина

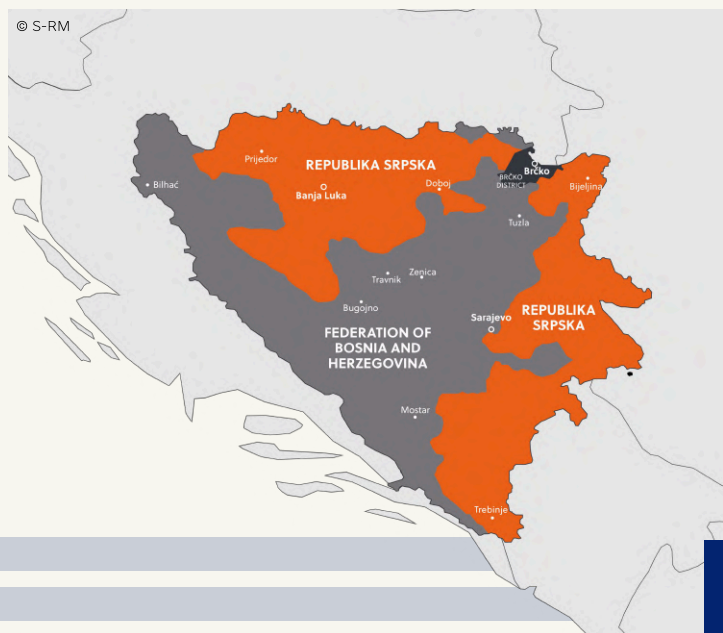
Суть

прагнення до сецесії з боку РС всупереч
Дейтонській угоді

Статус

низька ймовірність ескалації

Дейтонська угода 1995 року, яка завершила кровопролитну війну у Боснії і Герцеговині (БіГ), закріпила сучасну “гібридну” державність. Замість глави держави вона має президіум з трьох членів: від сербів, хорватів і босняків, а рівень автономії двох суб’єктів федерації вказує на скоріше конфедеративний характер державного устрою. Округ Брчко та однойменне місто формально належить усім одночасно, але фактично його адмініструє Офіс Високого представника щодо Боснії і Герцеговини, широкі (“Боннські”) повноваження якого, як-от скасування законодавчих актів, що йдуть всупереч Дейтону, зумовили появу іронічного евфемізму – “віце-король Боснії”.



У контексті конфлікту, що може наново запалати на теренах Боснії, ідеться про сербський сепаратизм і питання сецесії Республіки Сербської (РС), одного з двох ентитетів БіГ. Персоналією, довкола якої нині вибудовується дискурс про це, є Милорад Додік. Заручившись підтримкою своїх політичних партнерів – Віктора Орбана, Александара Вучича та Владіміра Путіна – Додік обрав радикальний стиль ведення політики, який у 2025 році перейшов у фазу відкритої конфронтації з інституціями Дейтонської системи.

Наприкінці лютого 2025 року Суд БіГ засудив Милорада Додіка до одного року ув’язнення та шестирічної заборони на зайняття публічних посад за невиконання рішень Високого представника. Це спровокувало глибоку конституційну кризу, яка тривала до осені. Республіка Сербська на чолі з М. Додіком перейшла в контрнаступ: у березні парламент РС ухвалив закони про невизнання юрисдикції Суду БіГ, заборону діяльності державних спецслужб і судів на території ентитету, а також проект нової конституції РС.



ПРЕЗИДЕНТ СЕРБІЇ СЛОБОДАН МІЛОШЕВИЧ (ЛІВОРУЧ), ПРЕЗИДЕНТ БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНИ АЛІЯ ІЗЕТБЕГОВИЧ (В ЦЕНТРІ) ТА ПРЕЗИДЕНТ ХОРВАТІЇ ФРАНЬО ТУДЖМАН ПІДПISYЮТЬ ДЕЙТОНСЬКУ УГОДУ 1995 РІК © ЕРІК МІЛЛЕР/ REUTERS

Фактично розпочався процес сецесії – так можна було б подумати, якби Дейтонські угоди дійсно припинили працювати. Наразі будь-які рухи в цьому напрямку лишаються на рівні риторики або символічних жестів без реальної юридичної сили, оскільки доступних до застосування опцій “hard power” у Республіки Сербської небагато. Офіційне Сараєво у якості контратаки вирішило задіяти Інтерпол: після того, як Додік проігнорував внутрішній ордер на арешт і виїхав за кордон (до Сербії, Ізраїлю та Росії, де зустрівся з Путіним),

Суд БіГ у кінці березня звернувся по “червоне повідомлення” щодо Додіка та спікера парламенту РС Ненада Стевандича. Інтерпол відхилив запит на початку квітня, посилаючись на політичний характер справи (стаття 3 Статуту організації забороняє втручання в політичні питання). У цьому допомогли союзники Додіка: Сербія надіслала офіційний протест, Угорщина також виступила проти.

СНСД

ЛОГОТИП СНСД © САЙТ
СОЮЗУ НЕЗАЛЕЖНИХ
СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТІВ



КОЛИШНІЙ ПРЕЗИДЕНТ
РЕСПУБЛІКИ СЕРБСЬКОЇ У
БІГ МІЛОРАД ДОДІК ©
REUTERS, АМЕЛЬ ЕМРІК



Попри перемогу в справі з Інтерполом, у серпні 2025 року Апеляційна палата Суду БіГ підтвердила вирок. Згодом Суд замінив рік ув'язнення на штраф (близько 18 660 євро), який Додік сплатив, уникнувши тюрми. Однак відтоді Милораду Додіку заборонено займати публічні посади найближчі 6 років. Замість нього президентом РС став Сініша Каран – креатура Додіка, що останній і сам не соромиться визнавати. Явка на виборах склала катастрофічно низькі 35%.

Позаяк пік конфлікту залишився позаду, наразі говорити про високий ризик нової ескалації у 2026 році немає підстав.

Ключовою є дата 4 жовтня прийдешнього року. Саме тоді відбудуться загальні вибори, у т. ч. обиратимуть членів президії. Напередодні виборів від Додіка можна очікувати кроків, спрямованих на збереження влади за лояльною йому партією Союз незалежних соціал-демократів (СНСД) та її представників, що передбачає можливу ескалацію навколо питання сецесії.

Незважаючи на це, навіть за таких умов вибух воєнного конфлікту є малоймовірним. Війна у класичному розумінні (із загальновійськовими операціями та за участі регулярних армій) можлива лише за умови участі армій Сербії та Хорватії, для чого наразі немає резону. Річ у тім, що Боснія і Герцеговина має єдину армію, в яку інтегровані також колишні збройні сили Республіки Сербської (серби складають близько третини особового складу ЗС БіГ). Дейтонська угода запровадила обмеження на чисельність армії БіГ, тож вона має характер радше експедиційного контингенту, здатного на обмежені оборонні операції.

Республіка Сербська не має власних збройних сил, а покладається на Поліцію Республіки Сербської (близько 7-8 тис. персоналу), яка функціонує як виконавчий орган Міністерства внутрішніх справ. У 2025 році РС ухвалила закони про створення резервної поліції, що варто сприймати як спробу сформувати парамілітарні сили. Поліція РС озброєна легкою зброєю, але не має важкої техніки; вона може діяти суто як легка піхота в локальних конфліктах.

Окрім цього, восени 2025 року відбулися навчання EUFOR "Quick Response 2025", які перевищували за масштабом попередні. До навчань були залучені війська з 25 країн, але важливим є прибуття миротворців KFOR з Косово. Річ у тому, що це демонструє можливості швидкого перекидання сил на Балканах.

Окрім того, військові патрулі й польоти гелікоптерів над Сараєво і Баня-Лукою також несуть психологічний вплив. Так би мовити, будь-які спроби силового захоплення влади можуть бути придушені силовим шляхом. Втручання НАТО в будь-який потенційний збройний конфлікт на Західних Балканах є досить імовірним, адже в такому разі йшлося б про локальну інтервенцію. Таким чином, загроза інтервенції військ НАТО – це фактор стримування сербського ревізйонізму, якщо називати речі своїми словами. Конфлікт у Боснії і Герцеговині далекий від статусу вирішеного, отже БІГ лишається точкою на політичній мапі світу, до якої повинні бути прикуті погляди.

ВІЙСЬКОВІ НАВЧАННЯ EUFOR "QUICK RESPONSE 2025" © THREADS EUFORBIH



КОСОВСЬКІ СЕРБИ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ПРОГЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КОСОВА, 2008 РОКУ. © WIKIMEDIA BABEL



ЧЛЕНИ АРМІЇ ВИЗВОЛЕННЯ КОСОВА, 1999 РІК. © WIKIMEDIA «БАБЕЛЬ»

Сербсько-косовський конфлікт



ПРЕЗИДЕНТ КОСОВА ХАШИМ ТАЧІ, 2017 РІК. © WIKIMEDIA «БАБЕЛЬ»



СВЯТКУВАННЯ ПРОГЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КОСОВА БІЖЕНЦЯМИ У ВІДНІ, 2008 РІК. © WIKIMEDIA «БАБЕЛЬ»

Сторони

Сербія – Косово (за підтримки Албанії)

Суть

прагнення до сецесії північних муніципалітетів Косова та повернення до складу Сербії

Статус

низька ймовірність ескалації

АМЕРИКАНСЬКІ СОЛДАТИ У СКЛАДІ
ВІЙСЬКОВОГО КОНТИНГЕНТУ НАТО У
КОСОВІ, 2001 РІК ©WIKIMEDIA «БАБЕЛЬ»

Коріння сербсько-косовського конфлікту неможливо досягнути без занурення у глибинні шари історичної пам'яті, які формують національну ідентичність обох народів. Для Сербії Косово це не просто територія, а сакральний простір, “колыска нації”. Центральне місце в цьому міфі займає Битва на Косовому полі 1389 року. Хоча битва закінчилася нічиєю, у сербській свідомості вона закарбувалася як “вибір Царства Небесного замість підкорення”. Також можна відзначити зміну демографічної карти регіону протягом століть. Власне, сербське населення мігрувало на північ у XVII столітті, у той час як албанське населення закріплювалося в долинах Косова. І вже до кінця XIX століття етнічний баланс схилився на користь албанців.

Якщо переходити до більш сучасних подій, то можна вказати про умовне врегулювання цього проблемного питання у соціалістичній Югославії під керівництвом Йосипа Броза Тіто, коли Косову було надано статус автономного краю з широкими повноваженнями. Однак згодом керманичем став Слободан Мілошевич, який у 1989 році фактично проголосив курс на скасування автономії краю. Конституційні зміни 1990 року позбавили Косово самоврядування, унаслідок чого албанці проголосили Республіку Косово у 1991 році та обрали шлях мирного спротиву.

У 1996 році на сцену вийшла Армія визволення Косова, яка розпочала партизанську війну проти сербських силовиків. У 1998 році конфлікт переріс у повномасштабну війну. У 2008 році парламент Косова проголосив незалежність, що визнали США та більшість країн ЄС, але не Сербія. Із того часу регіон перебуває у стані правової та політичної невизначеності.

2024 рік став поворотним у політиці Приштини. Уряд Альбіна Курті націлює на встановлення повного контролю над північними муніципалітетами, де проживає сербська більшість і роками функціонували паралельні структури, фінансовані Белградом. Центробанк Косова ввів заборону на використання сербського динара. Сербські фінансові установи та відділення “Пошти Сербії” були закриті. Белград звинуватив Приштину у “тихій етнічній чистці”. 2025 рік став для Західних Балкан складним. Архітектура безпеки регіону змінилася. Панувати стала логіка “холодної війни”. У березні 2025 року було утворено антисербський оборонний союз Хорватія-Албанія-Косово. У відповідь на це у квітні Сербія та Угорщина підписали розширену угоду про оборонну співпрацю. У регіоні розпочалася гонка озброєнь.

Якщо аналізувати тенденції 2024-2025 років, то можна уявити три головні сценарії розвитку подій у 2026 році. Найбільш імовірним варіантом є збереження високого рівня напруги без масштабних бойових дій. Вучич утримує владу, придушуючи протести та балансуючи між Заходом і Сходом. Курті продовжує політику інтеграції півночі адміністративними методами, KFOR стримує прямі зіткнення, а президент США нав'язує державам нові угоди. Інший сценарій передбачає серію збройних інцидентів, які переростають у локальні бої.

Приводом для цього може стати чергова провокація, як-от вибух на інфраструктурному об'єкті. Сербія підтягує війська до кордону під приводом “захисту сербів”. Косовський спецназ вступає в бій із парамілітарними групами. У ситуацію може втрутитися НАТО, щоб забезпечити розведення сторін. Союзники Косова, Хорватія та Албанія, надаватимуть зброю і добровольців. Діалог під егідою ЄС зазнає остаточного краху.



Найменш вірогідний сценарій, який буде вигідний для Росії, включає загострення ситуації в Боснії і Герцеговині. Милорад Додік, діючи з тіні, проголошує незалежність Республіки Сербської, а Сербія ініціює заворушення на півночі Косова, що переростають у війну. Такий собі аналог “спеціальної воєнної операції”. Регіон може поринути у велику війну, де проти Сербії виступить коаліція Хорватії, Албанії та Боснії і Герцеговини. Західні Балкани входять у 2026 рік у стані найвищої турбулентності з 1999 року. Стара архітектура безпеки демонтована. Залишається єдине питання: чи зможе інерція миру та присутність контингенту НАТО втримати ситуацію під контролем, коли політичні лідери з обох сторін бачать у конфлікті інструмент власного виживання? Сірник ще не запалено, але порох розсипано всюди.

Гібридна війна РФ проти України



РОСІЙСЬКІ ВІЙСЬКА В
ПРИДНІСТРОВІ © MOPMR.ORG



СПІЛЬНИЙ З РОСІЙСЬКИМИ
СОЛДАТАМИ ПАРАД У
ТИРАСПОЛІ 9 ТРАВНЯ 2016 РОКУ
© BALKANINSIGHT.COM

з території Придністров'я



© ЯКУБ ПЕНЬКОВСЬКИЙ



© GETTY IMAGES

Сторони

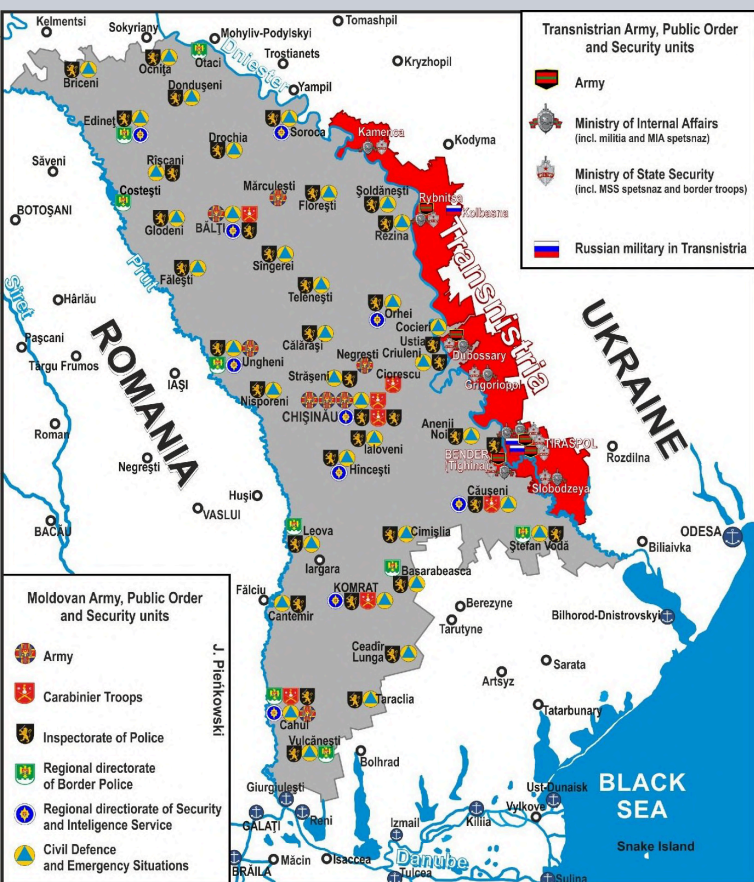
Молдова, Україна – невизнане ПМР,
Російська Федерація.

Суть

спроби Росією використати територію
Придністров'я задля дестабілізації ситуації
в Україні.

Статус

низька ймовірність ескалації



ПІДРОЗДІЛИ АРМІЇ, ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ МОЛДОВИ ТА ПРИДНІСТРОВ'Я © POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS PISM

Навіть після нещодавніх парламентських виборів у Молдові, на яких партія Майї Санду “Дія і солідарність” (PAS) здобула більшість місць, питання Придністров'я залишається відкритим. На території Тирасполя, за інформацією колишнього прем'єр-міністра Молдови Доріна Речана, налічується приблизно 1500 російських військових. Цього дійсно замало, щоб відкривати другий фронт. Ба більше, це навіть ірраціонально з точки зору ефективності. Як би Росія не хотіла розмістити додатково 10 000 військових, аби посилити свою присутність у цьому регіоні, наразі це дуже складно уявити. Це пов'язано першочергово з територіальним фактором: немає спільного кордону. Про низьку ймовірність такого сценарію висловились як у Державній прикордонній службі України, так і в Міністерстві оборони Молдови. Сили оборони України після повномасштабного вторгнення посилили цю ділянку фронту. Це означає, що активізація цих сил не матиме ефекту непередбачуваності, у разі чого вони будуть знищені. Однак у Кремлі залишається план Б щодо того, як саме

використати цей контингент проти України. Поки російські військові перебуватимуть на території Придністров'я, їх залучатимуть до гібридних атак із елементами диверсійно-розвідувального характеру. Після 2022 року в Державній прикордонній службі не фіксували пересування військових сил. Росія тільки використовувала їх для демонстраційних військових навчань. Головна мета – підсилити напруженість прикордонних до Придністров'я українських населених пунктів.

Малоймовірно, що в 2026 році Росія відкриє другий фронт проти України з Придністров'я. Найбільш вірогідно, що росіяни спробують спровокувати Україну, аби потім звинуватити в “агресивній політиці”. Подібна спроба була в 2024-му. Тоді Росія звинуватила Україну в нападі дроном-камікадзе їхньої бази. На тлі плану реінтеграції Придністров'я до Молдови та “виборів очільника ПМР” ставки використання всіх можливих ресурсів тиску на Україну та Молдову зростають. Росія вже розпочала виробництво БПЛА та навчання операторів дронів на території Тирасполя, тому вже з цього напрямку також можна очікувати на можливі атаки інфраструктури України, на цивільні судна тощо.

Саме через дві вищезгадані події вірогідність конфліктності в цьому регіоні на 2026 рік – середня, якщо не низька. Першочергово напруга змінюватиметься внаслідок успішності реінтеграції Придністров'я до Молдови. Якщо РФ відчуватиме, що втрачає контроль над лівим берегом Дністра, ескалація з боку Москви зростатиме. У цьому випадку дії Кремля можуть бути різноманітними. Наприклад, можуть бути направлені на те, щоб дестабілізувати Молдову зсередини, яка вже політично є поляризованою. Результати президентських виборів і референдуму щодо членства країни в ЄС це продемонстрували. За таким сценарієм мета Росії полягатиме в дискредитації нинішньої влади з подальшою зміною на найбільш прийнятний кандидата.



ПРАПОРИ КІПРУ ТА ГРЕЦІЇ МАЙОРЮЮТЬ У КОНТРОЛЬОВАНІЙ ООН БУФЕРНІЙ ЗОНІ ПОРУЧІС ПРАПОРАМИ ТУРЕЧЧИНИ ТА ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ПІВНІЧНОГО КІПРУ. 2008 РІК © GETTY IMAGES, ALEX MITA/AFP



© CYPRUS ECONOMIC SOCIETY

Криза у Східному Середземномор'ї



ГРЕКИ-КІПРІОТИ ПІД ЧАС МІТИНГУ ЗА ВОЗЗ'ЄДНАННЯ, СТОЛИЦЯ НІКОСІЯ, КІПР, 2021 РІК © REUTERS YIANNIS KOURTOGLOU



СОЛДАТ ПАТРУЛЮЄ СТІНУ НА ПЛЯЖІ, ЩО ОГИНАЄ КВАРТАЛ ВАРОША В ФАМАГУСТІ, 2017 РІК © GETTY

Сторони

Туреччина, невизнана ТРПК – Республіка Кіпр, Ізраїль

Суть

розгортання турецько-ізраїльського протистояння на Східне Середземномор'я

Статус

середня ймовірність ескалації

Конфлікт на Кіпрі уже тривалий час можна вважати довгостроково замороженим, однак протягом 2025 року відбулися лише дві події, що можуть так чи інакше змінити статус-кво. Перша – жваве обговорення ролі Кіпру у можливому протистоянні Туреччини та Ізраїлю, яке було запущене з боку ізраїльських медіа. У матеріалі Jerusalem Post ішлося про потребу співпрацювати з Грецією й Кіпром.

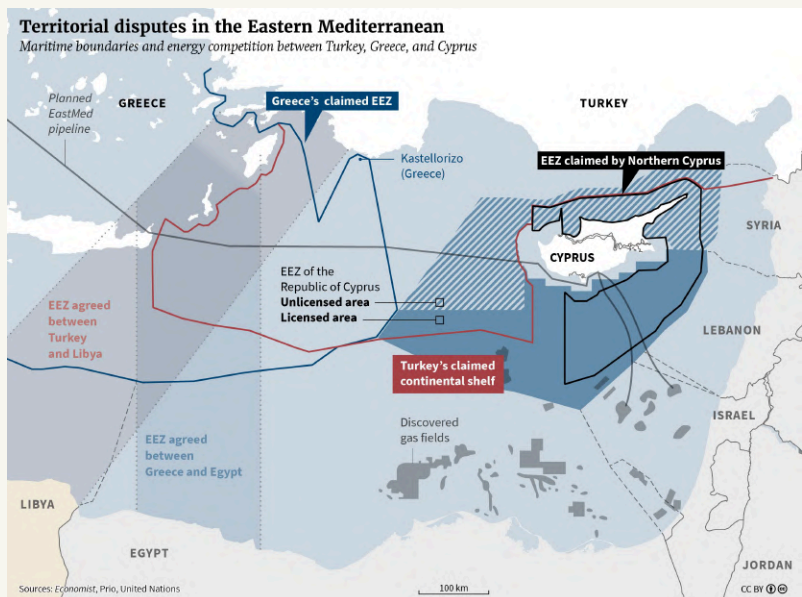
Другий фактор – обрання нового очільника ТРПК. На північній частині острова відбулися вибори, у результаті яких переміг опозиційний кандидат Тюфана Ерхюрмана. Цікаво, що офіційна Анкара, хоч і підтримувала владного Ерзіна Татара, але визнала результати голосування. Ерхюрман виступає за поновлення переговорів про об'єднання із (південним) Кіпром. Більше того, його перемогу привітав президент Христуллідіс. Реакції в Туреччині були доволі різні: глава МЗС Хакан Фідан заявив про те, що Північний Кіпр і далі має добиватися визнання як окремої держави. Лідер кемалістської партії Озгур Озель заявив про те, що в Анкарі мають поважати та враховувати цей вибір.

Найбільш колоритною була заява очільника націоналістів Девлета Бахчелі, який запропонував відкинути результати виборів та просувати приєднання ТРПК у склад Туреччини. До цього Бахчелі заявляв про створення нового геополітичного альянсу із Москвою та Пекіном. Окрім цього, наступного півріччя Кіпр головуватиме в Європейській Раді. Президент Христуллідіс заявив про бажання піти на покращення відносин із Туреччиною в обмін на прогрес в інтеграції Кіпру до НАТО.



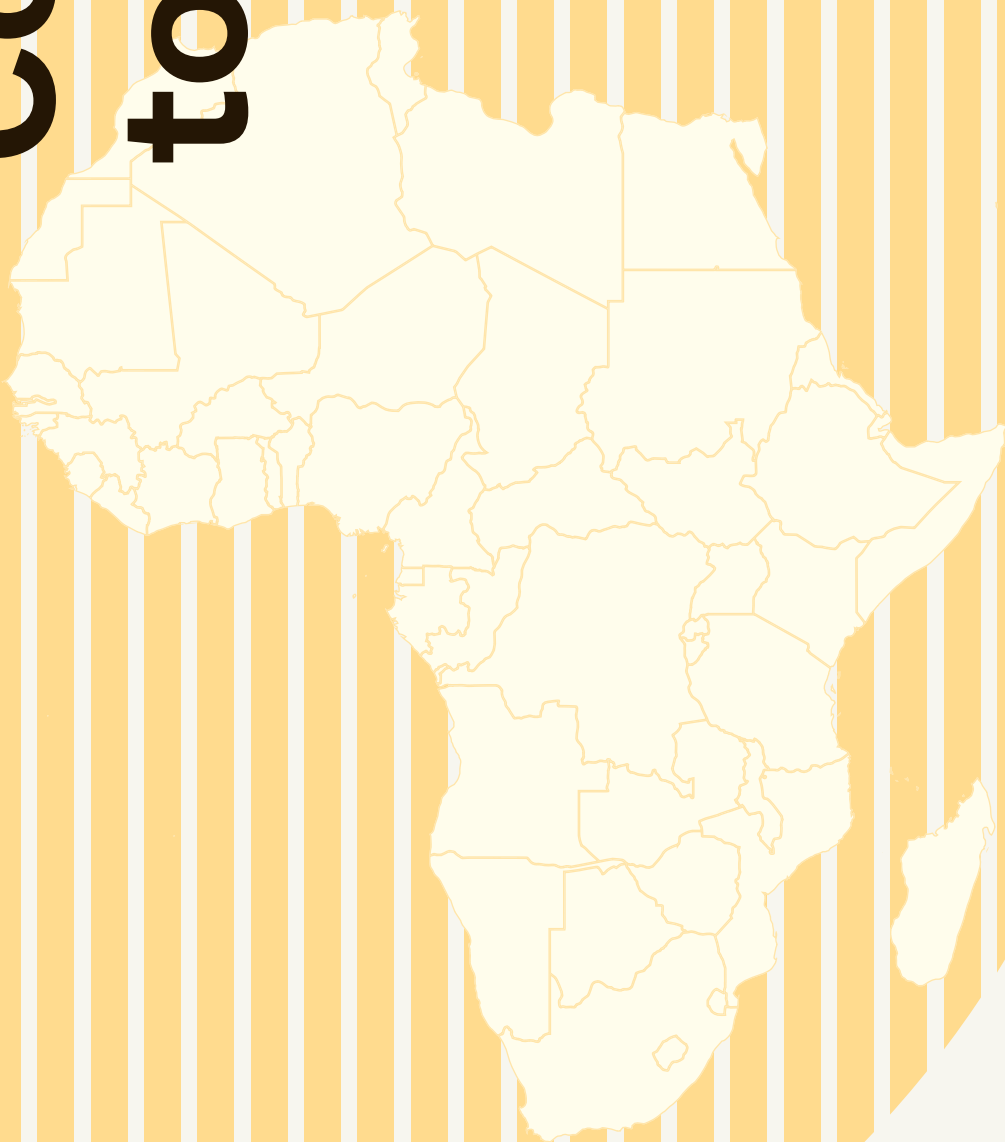
БАРИКАДИ В СТОЛИЦІ КІПРУ, НІКОСІЯ ©GULIVER IMAGE

Протягом написання цього тексту відбувся ще один розвиток ситуації: 23 грудня у Єрусалимі відбувся саміт лідерів Греції, Кіпру та Ізраїлю, в ході якого сторони домовились про поглиблення безпекової, військової й енергетичної координації. Армія оборони Ізраїлю оголосила про підписання тристороннього плану роботи з військового співробітництва з Грецією та Кіпром. Отже, протягом 2026 року можна очікувати певне відновлення переговорів влади ТРПК і Кіпру стосовно об'єднання та можливі спекуляції довкола втягнення острову в конфлікт Тель-Авіва й Анкари.



© ECONOMIST, PRIO, UNITED NATIONS

**Conflicts
to Watch**



Африка

Продовження екстремізму у Сахелі



ЗБРОЙНІ СИЛИ БУРКІНА-ФАСО ПРОХОДЯТЬ НАВЧАННЯ В ПІСІ, СЕНЕГАЛІ, ЗА ПІДТРИМКИ США, СОЮЗНИКІВ І ПАРТНЕРІВ, 2020 Р
© ВЕБ-САЙТ ВПС США СЕРЖАНТ СТІВЕН ЛЬЮІС



ЧЛЕНИ ВІЙСЬКОВОЇ ХУНТИ МАЛІ ВІТАЮТЬ СВОІХ ПРИХИЛЬНИКІВ
© AP



ПРИХИЛЬНИКИ «КОАЛІЦІЇ ПІВНІЧНИХ ГРУП» ПРОВОДЯТЬ МІТИНГ, НІГЕРІЯ, 2020 РІК
© GETTY KOLA SULAIMON/AFP

Сторони

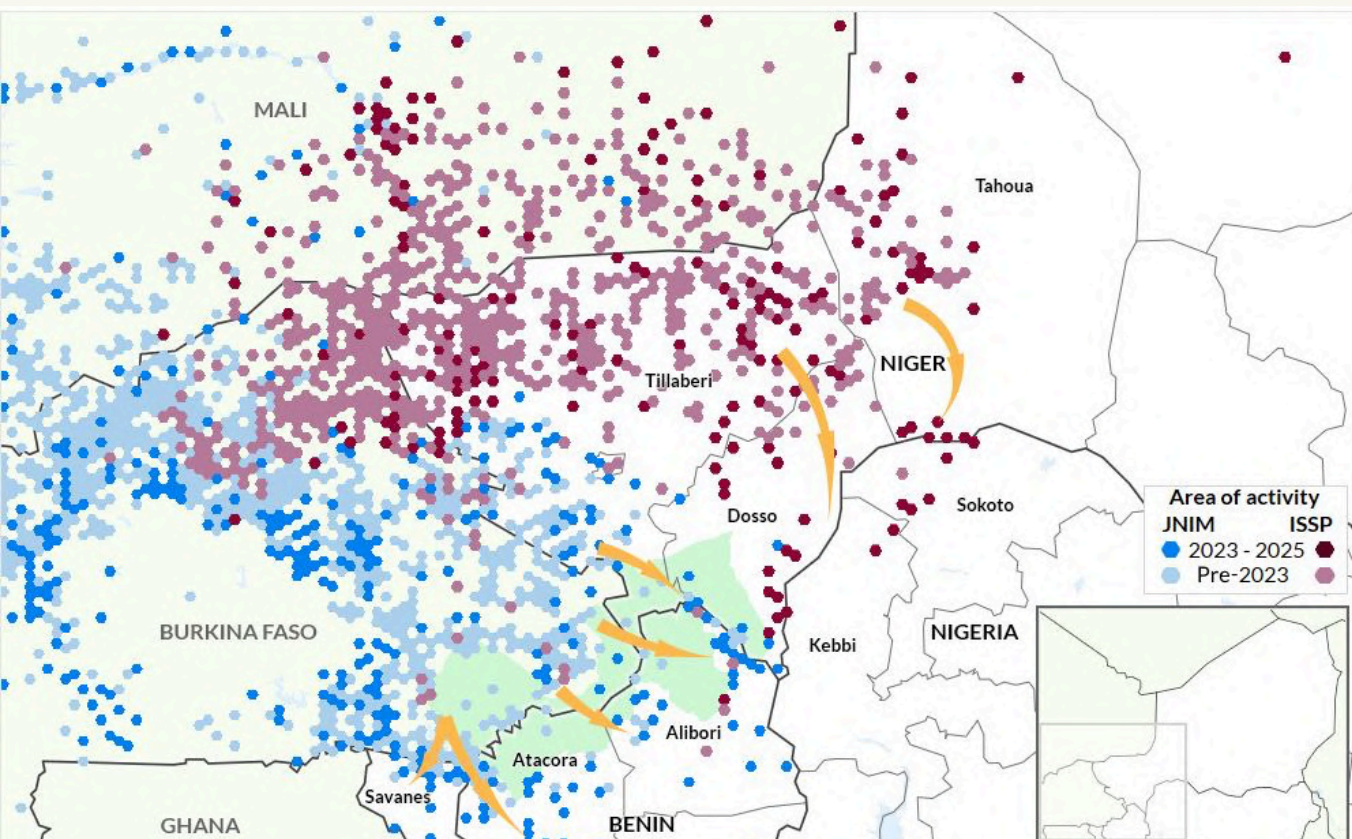
військові хунти в Малі, Нігер, Буркіна-Фасо та ін.; країни-члени ECOWAS, ісламісти (філія Аль-Каїди JNIM, філії Ісламської держави (ISWAP, ISGS), Boko Haram), РФ (раніше ПВК “Вагнер”, із 2023 – Африканський корпус)

Суть

протистояння ісламістських угруповань та урядів держав за підтримки третіх сторін, прагнення ісламістів реалізувати політичні та ідеологічні плани

Статус

дуже висока імовірність ескалації



РІС 1. РОЗШИРЕННЯ JNIM ТА ISSP В САХЕЛІ ТА ПРИБЕРЕЖНИХ ПРИКОРДОННИХ РАЙОНАХ СІЧЕНЬ 2023 – ЛЮТИЙ 2025 © 2025 MAPBOX OPENSTREETMAP

Проблема збройного екстремізму існує у Сахелі вже більше десятиліття. Іще на завершальних етапах громадянської війни в Алжирі (1992-2002) джихадистські угруповання стали проникати в Малі та на територію сусідніх країн, поступово закріплюючись у регіоні та вступаючи у конфлікти з урядовими силами.

Сьогодні збройний екстремізм зазнає безпрецедентного поширення та все більше загрожує регіональній стабільності. Нещодавній вивід французьких військ (2022-2025) з країн Західної Африки, а також неспроможність регіональних інституцій вплинути на безпекову ситуацію створили вакуум безпеки, що використовується насамперед джихадистами. Інші неурядові структури, як-от Африканський Корпус МО РФ (наступник ПВК “Вагнер”), також скористалися відсутністю іноземної підтримки для посилення своїх позицій. Організації, включаючи Джамаат Нусрат аль-Іслам валь-Муслімін (JNIM), пов’язану з Аль-Каїдою; Ісламську державу у

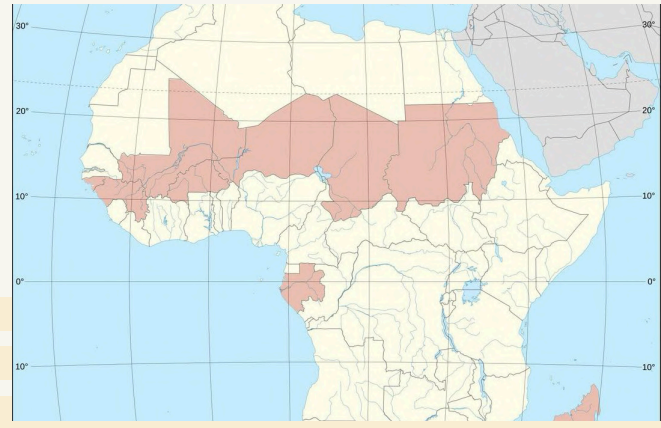
Великій Сахарі (ISGS), Ісламську державу Західної Африки (ISWAP) та інші, дедалі частіше використовують країни регіону як платформи для здійснення атак на урядові сили та цивільне населення.

Стратегія терористів полягає в контролі важливих логістичних шляхів з метою відрізати великі міста від основних економічних артерій. Показово, що у вересні 2025 р. Джамаат Нусрат аль-Іслам валь-Муслімін вдалася до енергетичної та транспортної блокади заходу Малі, що є центром видобутку золота країни. Бойовики перекрили основні автомагістралі, що з’єднують Малі із портами в Сенегалі, Кот-д’Івуарі та Гвінеї, позбавивши Бамако головних джерел доходів від експорту золота та надходжень з гірничодобувного сектору. Тривала блокада спричинила перебої з постачанням палива та поглибила гуманітарну кризу. Не маючи ані матеріальної, ані політичної спроможності взяти під контроль державний апарат, терористи прагнуть дезорганізації урядових сил та інституційного підриву.

Користуючись низьким рівнем підтримки (особливо серед міського населення), джихадисти також вимушені вдаватися до терору, який щорічно забирає тисячі життів.

Боротьба із збройним екстремізмом була пріоритетним завданням для країн Сахелю та їхніх партнерів протягом останнього десятиліття, проте об'єднані зусилля з країнами Заходу не принесли бажаного результату. Недостатня координація між французькими та американськими військами призвели лише до погіршення безпекової ситуації, зростання антизахідних настроїв та подальшого виведенням військ майже з усіх країн регіону. Регіональні інституції, як-от Африканський Союз та ЕКОВАС, також продемонстрували неспроможність виступити в ролі надійного гаранта безпеки, насамперед через відсутність стратегічної координації між країнами-членами та неефективне використання ними військових ресурсів.

На цьому тлі ми стали свідками поширення “хвилі переворотів” у Західній Африці та поза її межами – серії військових переворотів у Гвінеї (2021), Малі (2020, 2022), Буркіна-Фасо (2023), Нігері (2023), Гвінеї-Бісау (2025) та невдала спроба у Беніні (2025). Успішні перевороти створили прецедент безкарності військових лідерів для держав за межами Західної Африки. До цього переліку варто віднести “династичний переворот” в Чаді (2021) та прихід військової хунти в Габоні (2023). У Чаді Махамат Дебі зміцнив свою владу завдяки суперечливим виборам 2024 р. Його приклад наслідував габонський лідер Нгема, який здобув майже 90% голосів після внесення змін у конституцію. В обох державах вибори були використані для “ребрендингу” військових режимів у демократичні.



ПОЯС ПЕРЕВОРОТІВ ©EURASIAN BOOKSHELF

Кожен з випадків “хвилі переворотів” мав свої причини, проте їхня щільність у часі – не випадковість. Слабкі інституції, низька довіра населення та проблеми безпеки викликають “ефект доміно” та інструменталізуються потенційними військовими лідерами для отримання влади. Лідери переворотів вдало використали ресентимент щодо колоніальної епохи та критику цивільного уряду за його неспроможність ефективно боротися з тероризмом. Спершу сприйнятий з ентузіазмом прихід до влади військових сьогодні викликає сумніви щодо своєї легітимності. Усе більш очевидне порушення прав людини, обмеження свобод та відверта антизахідна політика демонструють, що військові лідери скоріше переслідують особисті інтереси, аніж борються зі структурними проблемами в суспільстві.

Утворений у 2023 р. лідерами військових хунт Малі, Буркіна-Фасо та Нігеру Альянс Держав Сахелю (AES) мав на меті об'єднати зусилля в боротьбі з екстремізмом, а також протистояти західному впливу. Утім у 2025 р. атаки терористів JNIM та ISSP продовжуються з новою інтенсивністю та поширюються на сусідні країни.

Спільний вихід трьох країн з ЕКОВАС створює труднощі для жителів нової конфедерації, які втрачають, наприклад, свободу пересування в межах її кордонів. Тривала ізоляція хунт також обмежує потенціал для економічної стабілізації.

Conflicts to Watch

Окрім цього, сумніви щодо ефективності викликає тісна співпраця альянсу з РФ та розгортання на його території російського контингенту у вигляді Африканського корпусу. Попри зміну зовнішньої форми, він успадкував логіку ведення бойових дій від свого попередника (ПВК “Вагнер”), яка включає систематичне порушення прав людини. Такі дії часто залишаються непокараними та підсилюють невдоволення місцевого населення, що лише полегшує процес вербування для джихадистів. Таким чином, замість поліпшення безпекової ситуації, російські найманці досягають протилежного ефекту та загострюють проблему насилля у країнах присутності.

Експансія JNIM на південь спрямована на створення тилкових баз, домінування над маршрутами контрабанди та послаблення прикордонного контролю. Північні регіони багатьох прибережних країн є малозаселеними та недостатньо розвиненими, що створює сприятливі умови для рекрутування молоді та створення стратегічних хабів для терористичних груп. У грудні 2025 р., після попереднього захоплення влади солдатами в Гвінеї-Бісау, ЕКОВАС дійшло висновку, що спроба збройного захоплення влади в Беніні була надто дестабілізуючим кроком.



ЗБРОЙНІ УГРУПОВАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З АЛЬ-КАІДОЮ ТА ІДІЛІДІС, ДІЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ САХЕЛЯ © AP PHOTO



ПІДРОЗДІЛ З БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ ЗБРОЙНИХ СИЛ ГАНИ, АККРА, 2023 РІК ©GETTY IMAGES НІПА ДЕННІС/AFP

Сусідні держави. Ключовою тенденцією 2024-2025 рр. стало проникнення транснаціональних джихадистських груп з держав Центрального Сахелю на відносно стабільні прибережні держави Західної Африки (рис.1). У жовтні 2025 р. угруповання JNIM здійснило першу атаку в Нігерії. Організація попередньо активізувала свою присутність в Беніні та Того, а також на півночі Гани і Кот-д'Івуару. У прикордонних містах на півночі Беніну напади бойовиків JNIM на військові пости та цивільне населення є постійною загрозою з початку 2025 р. Подібні терористичні атаки зафіксовано і в Того.

Регіональний блок розгорнув сухопутні війська для посилення захисту конституційного ладу Беніну. Розширення джихадистських мереж у Нігерії також є одним з небезпечних наслідків розповсюдження насильницького екстремізму, що в умовах бездіяльності може призвести до повного краху залишків регіональної стабільності. Унаслідок тривалого протистояння екстремістських угруповань у 2025 р. безпекова ситуація в Нігерії значно загострилася.

Традиційні осередки насильства в регіоні, зокрема Боко Харам та Ісламська держава Західної Африки (ISWAP), активізували свої кампанії, здійснюючи напади на цивільне населення та збройні сили Нігерії, особливо у своїх опорних пунктах на північному сході держави. Попри зусилля регіонального військового формування Багатонаціональна об'єднана оперативна група (MNJTF), що було створене з метою підірвати боездатність екстремістських угруповань в басейні озера Чад, зміна тактики терористів, швидка адаптивність і використання сучасних технологій створюють серйозні перешкоди для відновлення стабільності в



короткостроковій перспективі. Окремим масштабним явищем за кількістю жертв та інтенсивністю є бандитизм на північному заході Нігерії, зокрема в штатах Замфара та Сокото. Кримінальні угруповання дедалі частіше співпрацюють з ісламістами, обмінюючи контроль над територіями на доступ до сучасної зброї та військового досвіду джихадистів. Формування подібних кримінально-терористичних союзів в майбутньому може призвести до подальшої ескалації насильства й гуманітарної катастрофи, а також ослаблення контролю держави над окремими регіонами Нігерії.

Безпекова ситуація в Нігерії, ймовірно, залишиться напруженою і може суттєво погіршитися через низку дестабілізуючих факторів. Через інтенсивність бойових дій та кліматичні зміни до травня 2026 р. кількість людей, що потребуватимуть термінової гуманітарної допомоги, може зрости до 15 мільйонів громадян.

Активізація повстанців на північному сході та бандитизм на північному заході заважає фермерам засівати поля, що критично знижує врожайність у найближчому майбутньому. Криза безпеки в Нігерії продовжує розвиватися швидше, ніж держава здатна на неї реагувати. Підвищення рівня насильства у вигляді терористичних загроз, бандитизму, міжетнічних конфліктів та кримінального насильства створює загрозу не лише громадській безпеці, а й стійкості режиму президента Боли Тінубу, обраного у 2023.

Проблема збройного екстремізму у країнах Сахелю та загроза його розповсюдження на сусідні країни залишатиметься актуальною у 2026 р., а все більш тісне співробітництво країн Сахелю з країнами, що не мають політичних вимог і нехтують демократичними принципами, є вигідними для місцевих урядів (щонайменше в короткостроковій перспективі).

Від того, наскільки регіональні та міжнародні актори будуть здатні скоординувати зусилля для спільної боротьби проти тероризму, залежить подальший розвиток конфліктогенної ситуації. Основною вимогою для стабілізації безпекової ситуації є налагодження співпраці з військовими хунтами у Малі, Нігері та Буркіна-Фасо. З огляду на те, що баланс сил у регіоні стрімко змінюється на користь "ревізіоністів", це вимагатиме від Заходу особливо рішучих дій.



Громадянська війна в Судані



ВИМУШЕНІ ПЕРЕСЕЛЕНЦІ ВНАСЛІДОК ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ В СУДАНІ © CNN



В ОМДУРМАНІ, СУДАН ©THE NEW YORK TIMES АЙВОР ПРИКЕТТ

Сторони

Збройні сили Судану (SAF) – Сили швидкого реагування (RSF).

Зовнішні актори

ОАЕ, Лівія (підтримка RSF + найманці з Колумбії, Чаду, ЦАР, Лівії, Алжиру), Єгипет, Іран (підтримка SAF), Ефіопія, Росія (з початку конфлікту підтримували обидві сторони)

Суть

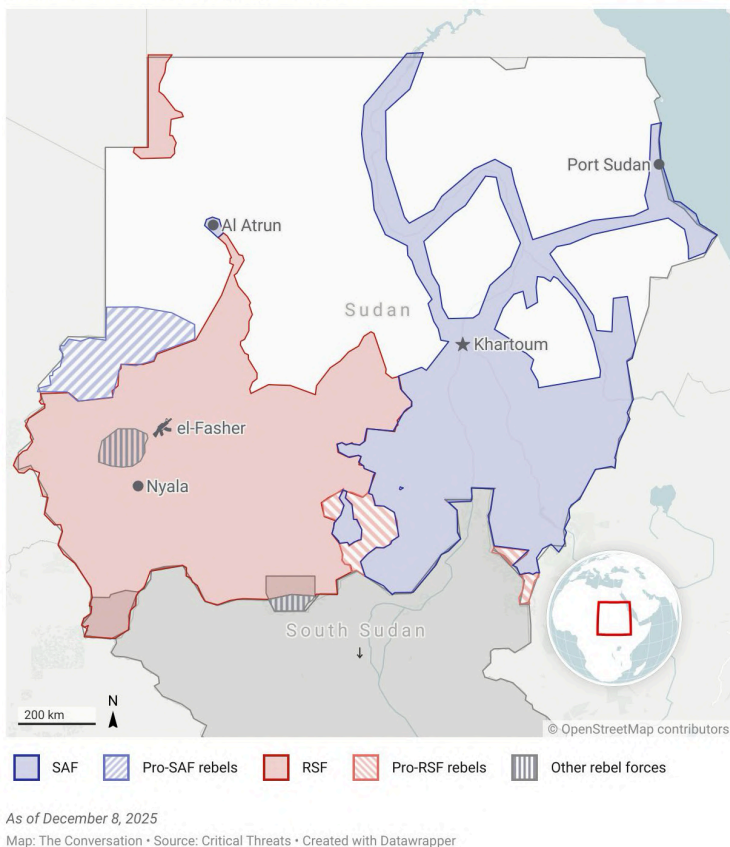
боротьба за владу в країні та контроль над видобутком ресурсів між Збройними силами Судану та Силами швидкого реагування

Статус

дуже висока імовірність ескалації

SAF and RSF controlled areas in Sudan

Sudan is split between the Sudanese Armed Forces (SAF) and the Rapid Support Forces (RSF), with some areas controlled by supporting rebels.



ТЕРИТОРІЇ, КОНТРОЛЬОВАНІ СИЛАМИ RSF ТА SAF, THE CONVERSATION, 8 ГРУДНЯ 2025 РОКУ © OPENSTREETMAP

Витоки конфлікту на сучасному етапі сягають квітня 2019 року, коли було покладено край 20-річному правлінню Омара аль-Башира. Він займався “арабізацією” країни та жорстоко придушував національні й релігійні меншини. Наприкінці свого президентства Башир зіткнувся з активізацією народних протестів, які закликали до соціальних змін та демократизації. Кульмінацією став державний переворот, який був здійснений спільно SAF на чолі з генералом Абдель Фаттахом аль-Бурханом та RSF на чолі з Мохамедом Хамданом Дагалом, також відомого як Хемедті.

Гаряча фаза конфлікту розпочалася 15 квітня 2023 року після спроби інтегрувати RSF в склад SAF. Це ставило під загрозу вплив очільника RSF Хемедті. Він підняв повстання проти офіційної влади, яку очолює Абдель Фаттах аль-Бурхан. Сили швидкого реагування (арабською قوات الدعم السريع, що дослівно перекладається як “Сили швидкої підтримки”) були

сформовані у 2013 році через легалізацію та переформатування ополчення Джанджавід, яке було створено для придушення повстань у Дарфурі й відоме жорстокою боротьбою з етнічними групами з 2003 р. Тоді їх звинуватили в геноциді та етнічних чистках проти чорношкірого африканського неарабського населення регіону (етнічних груп фур, масаліт та загава, з яких походила більшість повстанців). Відтоді генерал Хемедті створив потужні сили, які втручалися в конфлікти в Ємені та Лівії. Він також контролює деякі золоті копальні Судану та, ймовірно, контрабандою перевозить метал до ОАЕ, тим самим здобуваючи ресурс для діяльності.

Заручившись підтримкою групи “Вагнер”, Хемедті швидко захопив контроль над півднем і заходом країни, а також більшістю столиці Хартума. За повідомленнями багатьох джерел, саме українські спецпризначенці в серпні 2023 року допомогли аль-Бурхану вийти з облоги в Хартумі в обмін на поставки зброї до України.

Наразі військові контролюють більшу частину півночі та сходу. Кажуть, що їх головним спонсором є Єгипет, чия доля тісно пов’язана з Суданом, оскільки вони ділять кордон і води річки Ніл. Генерал Бурхан перетворив Порт-Судан, що розташований на узбережжі Червоного моря, на штаб-квартиру для себе та свого уряду, визнаного ООН. Що цікаво, саме угода про заснування морської бази РФ в Порт-Судані 2025 року й забезпечила переорієнтацію Москви з неформальної підтримки RSF на відкрите політичне й військове зближення з SAF.

У травні 2025 року Армії також вдалося повернути майже повний контроль над штатом Гезіра. Втрата його RSF наприкінці 2023 року стала величезним ударом, змусивши сотні тисяч мирних жителів покинути головне місто Вад-Мадані, яке стало притулком для тих, хто втік від конфлікту в інших частинах країни.

Conflicts to Watch

Проте Ель-Фашер, який був останнім великим міським центром у Дарфурі, що утримувався армією та її союзниками, перейшов під контроль RSF наприкінці жовтня.

Оцінки кількості загиблих сильно різняться, причому колишній посланник США в Судані припускає, що з початку конфлікту загинуло до 400 тисяч осіб. Понад 11 мільйонів осіб були переміщені, більше 4 мільйонів суданців втекли до нестабільних районів Чаду, Ефіопії та Південного Судану, переповнюючи табори біженців. ООН продовжує закликати світову спільноту до збільшення обсягів гуманітарної допомоги, а погіршення продовольчої безпеки провокує “найбільшу у світі кризу голоду”.

Війна вже отримала від іноземної аналітичної спільноти статус “нескінченної”, та не дарма. Будь-який мирний процес, якщо й стане успішним, то буде тимчасовим. Історія миру в країні хоч і є короткою, проте досить показовою: Аддис-Абебська угода 1972 року стала лише де-юре завершенням Першої громадянської війни в Судані. Вона не вирішила глибинні структурні причини конфлікту, які пізніше призвели до Другої громадянської війни. Остання ж завершилася 2005 року підписанням Комплексної мирної угоди.

Стає помітна тенденція, де виключення основних груп з переговорного процесу, неврахування етнічних локальних особливостей, а також відсутність тривалого механізму контролю, породжують сумніви в довготривалості встановленого миру.

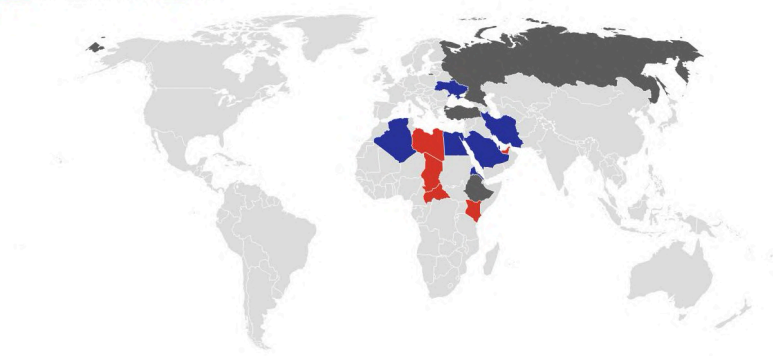
У цьому контексті варто зважати на теперішній ширший, регіональний характер конфлікту, де представлені інтереси значно більшої кількості груп.

Попри заявлену нейтральність більшості зацікавлених сторін, глобальні гравці, за звітами ЗМІ, продовжують легітимізувати конфлікт наданням фінансових та іноді навіть збройних стимулів до його продовження. Ба більше, розв'язання конфлікту гальмує глобальна геополітична динаміка, зокрема позиція США, які обрали політику обмеженого втручання через небажання загострювати відносини з ОАЕ, а також інтереси зовнішніх акторів у країні, як-от прагнення Ірану зберегти та розширити доступ до морської інфраструктури.

What countries support the RSF and SAF

Some countries, like Ethiopia and Russia, have backed both sides, or have changed their backing since the war began.

■ RSF ■ RSF/SAF ■ SAF



Sources: Wilson Center, Al Jazeera, DW, NYT, media reports

Map: The Conversation • Created with Datawrapper

МАПА ІНОЗЕМНОЇ ПІДТРИМКИ СТОРІН
КОНФЛІКТУ В СУДАНІ ©THE CONVERSATION

Таким чином, подальший хід війни визначатиметься здатністю сторін утримувати альянси, контролювати союзні збройні групи та стримувати внутрішню фрагментацію, що вже помітно розхитує структурну стабільність всередині RSF. Якщо враховувати такий військово-політичний характер протистояння та його регіональний вимір, то слід зазначити загрозу поширення “shock waves” нестабільності по всьому Африканському Розі.

Конфлікт на східному кордоні



© GETTY IMAGES AUBIN MUKONI/AFP



© MONUSCO/SYLVAIN LIECHTI

ДР Конго з Руандою та Угандою



АКТИВІСТІ ХР БІЛЯ БУДІВЛІ ПАРЛАМЕНТУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ФІНАНСУВАННЯ НАСИЛЬСТВА В ДРК © @XREBELLIONUK



© UNICEF/UN0162310/TREMEAU

Сторони

Збройні сили ДР Конго, Збройні сили Руанди (колишній Руандійський патріотичний фронт), Народні сили оборони Уганди, Демократичні сили звільнення Руанди, Альянс демократичних сил Уганди, M23, інші збройні угруповання

Суть

історична боротьба народів, що перейшла на національний рівень, із додатковою підтримкою озброєних груп; територіальні та економічні інтереси

Статус

дуже висока імовірність ескалації

Протягом більше трьох десятиліть східна частина ДР Конго потерпає від небезпеки, спричиненої кількома збройними угрупованнями, як-от М23, Альянс демократичних сил Уганди та ін., а тисячі людей живуть у таборах у двох найбільш постраждалих від конфлікту провінціях Північне Ківу та Ітурі. Головна перепона для вирішення конфлікту в міжнародній площині полягає у відносинах між ДРК і Руандою.

Історичний контекст слід розпочати із появи конфлікту між хуту й тутсі. Вони розмовляють однією мовою, поділяють ту саму культуру, католицьку релігію, але різниця полягає в економічному факторі. Раніше приналежність визначалася через близькість до короля. Якщо людина була в колі довірених осіб, володіла багатством, мала було багато худоби, то вона була тутсі, якщо ж навпаки – хуту. Тутсі – скотарі, хуту – землероби. Під час колонізації бельгійці тільки поглибили цю різницю, дозволяючи лише тутсі здобувати вищу освіту та займати владні посади. Після здобуття незалежності в 1962 році Руанда-Урунді розділилася на дві країни: Руанду та Бурунді. У Руанді більшість хуту накинута на меншість тутсі, убивши тисячі людей і змусивши сотні тисяч тікати до сусідньої Уганди.

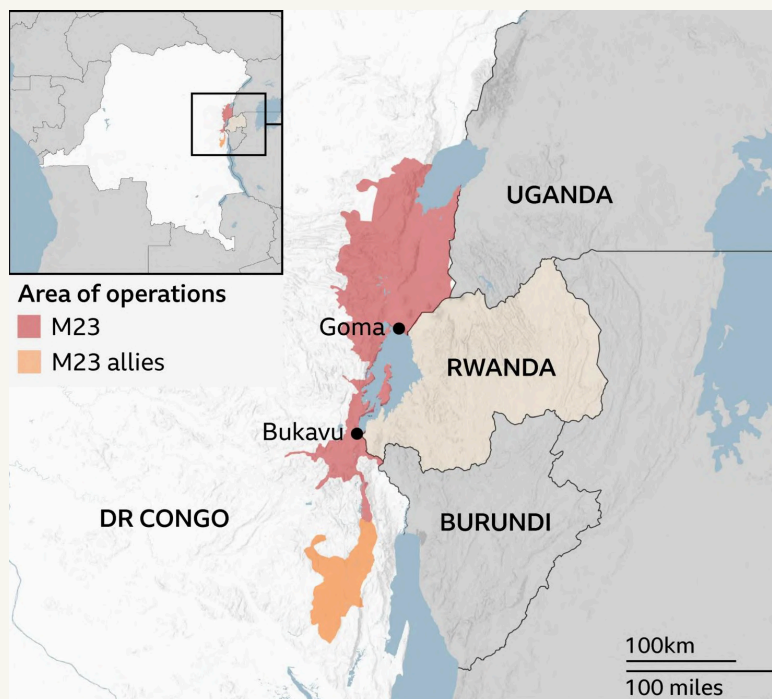
Коли Йовері Мусевені, повстанський лідер походження тутсі, захопив владу в Уганді в 1986 році, це сталося переважно завдяки допомозі руандійських тутсі. Маючи базу влади в Уганді, руандійські тутсі сформували Руандійський патріотичний фронт (RPF) і розпочали напади на очолюваний на той момент представниками хуту уряд. Після років боротьби у 1994 році руандійський уряд на чолі із більшістю хуту розпочав кампанію геноциду проти меншості тутсі, які проживали у Руанді.

Приводом стало збиття літака президента Руанди Жювеналя Габіарімана, лідера екстремістського руху на чолі з хуту.

Тоді хуту “прибрали” залишки політичної верхівки, серед яких було чимало представників тутсі, та узялися за цивільне населення. Згідно з повідомленнями, від 800 тисяч до 1 мільйона людей було вбито протягом 100 днів (це на той момент 20% населення країни). Велику роль відіграли медіа. Радіо, яке контролювалося хуту й поширювало їхню риторику, використовувало щодо тутсі принизливі метафори на кшталт “давись тарганів” та “валить високі дерева”.

Були й більш прямі заклики в радіоефірі: “Ви пропустили ще деяких ворогів. Ви маєте повернутися туди й знайти їх. Могили ще не повні!”. Пропагандистським медіа була також газета “Кангура”, в якій надрукували “10 заповідей хуту”. Однак багатьом з тих, хто творив ці ЗМІ, вдалося уникнути покарання завдяки втечі в інші країни. Саме радіо провокувало та підживлювало безумство всередині країни у дні геноциду. Є дослідження, що вказують: там, де було відсутнє через складну гірську місцевість покриття цієї радіостанції, інтенсивність геноциду була істотно нижчою. Зрештою, хвиля повернулася проти хуту, Патріотичний фронт Руанди (одним із засновників якого є чинний президент Руанди Поль Кагаме) розгромив регулярну армію Руанди, змусивши сотні тисяч тікати (переважно до Танзанії та ДР Конго).

Після геноциду тутсі в Руанді в 1994 році хуту масово втекли до ДРК, а саме провінцій Північне Ківу та Південне Ківу, де вони порушили і без того нестабільну ситуацію. Вони уклали союзи з групами хуту та май-май у ДРК проти тутсі та створили різні збройні групи для захисту. Обидві сторони конфлікту почали вербувати бойовиків зі своїх етнічних груп у Руанді, Бурунді та ДРК. Так і виникло сучасне формування хуту на території ДРК – Демократичні сили звільнення Руанди. Що стосується нинішніх подій, то коли президент ДРК Фелікс Чісекеді під час своєї першої каденції вирішив піти на



Source: AEI's Critical Threats Project (1 December 2025)

© BBC

співпрацю з Угандою, уряд Руанди поставився з пересторогою до цього. Річ у тому, що ще з часів конголезьких воєн обидві країни конкурують за вплив на сході ДРК. Визначальним є економічний аспект: найбільший експорт золота з Уганди та Руанди складає золото, що контрабандою вивезене з ДРК. За 2024 р. Руанда заробила 1,5 мільярда доларів на золоті з 1,7 мільярда доларів загального експорту корисних копалин. Уганді експорт золота приніс 5,21 мільярда доларів у період з листопада 2024 року по жовтень 2025 року. Тому застосування угандійської армії на території Конго Руанда сприйняла як посягання на зону її “особливих інтересів” і відповіла давно відомим для всіх держав регіону методом – підтримкою лояльних до себе повстанців.

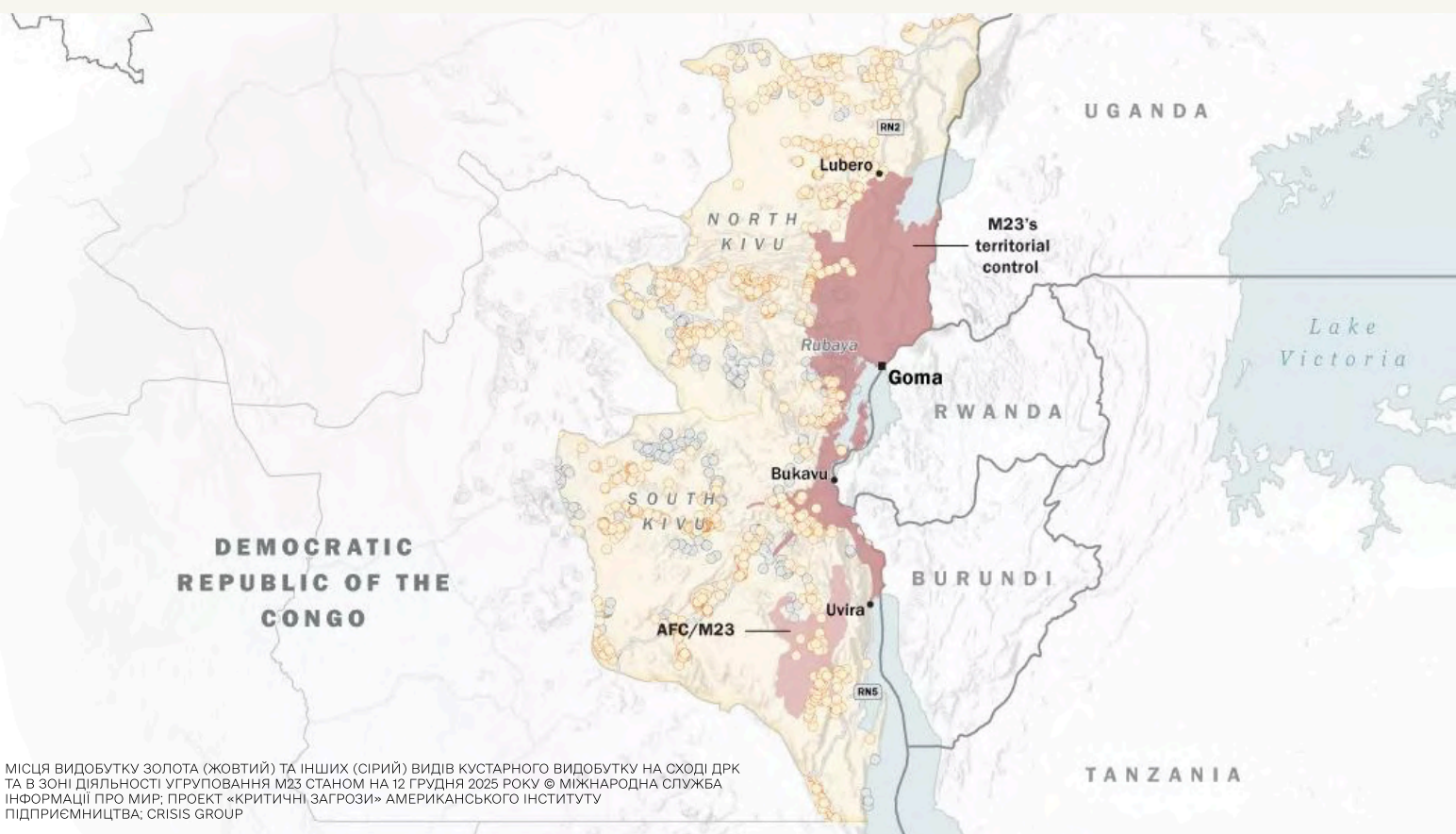
У квітні 2022 ООН опублікувала звіт, у якому представила докази того, що саме Руанда стоїть за відродженням M23, і загалом в регіоні з'явилися сотні воєнізованих формувань. Усі ці збройні

Conflicts to Watch

угруповання прагнуть наживи, оскільки видобуті метали використовуються у виробництві мобільних телефонів, автомобілів, літаків і ювелірних виробів: близько 70% світових запасів колтану, металевої руди, 30% світових запасів алмазів, а також величезна кількість бокситів, кобальту, золота й міді знаходяться саме у східній частині ДР Конго.

У грудні 2023 р. Демократична Республіка Конго відкликала своїх послів з Кенії і Танзанії після того, як у Найробі було створено новий конголезький військовий альянс, до якого увійшли повстанці. Конголезькі політики й групи, включаючи повстанців M23, які захопили територію на сході Конго, і Корнеля Нангаа, колишнього голову виборчої комісії ДР Конго, заснували Альянс річки Конго, який викликав додаткове занепокоєння. За 2024-2025 роки повстанці M23 окупували весь державний кордон ДР Конго і Руанди.

За лютий-березень 2025 року бойовики просунулись вглиб країни та захопили три значних міста, Валикале (адміністративний центр Пн. Ківу), Букаву (столиця Пд. Ківу) та Увіру, але згодом покинули їх через тиск Сполучених Штатів Америки. Посередницькі зусилля США та Катару з метою врегулювання конфлікту не допомагають досягти стабільного миру. Домовленості між Руандою і ДР Конго курує Вашингтон, тоді як переговори між Кіншасою і M23 відбуваються в Досі. Декілька документів уже було укладено з квітня по грудень 2025 року. Вашингтонські угоди про мир і процвітання підписані президентом ДРК Ф. Чісекеді та президентом Руанди П. Кагаме 27 червня, а ратифіковані 4 грудня 2025 року. Тоді як паралельно ДРК підписували угоду про перемир'я (припинення бойових дій) з M23 у липні 2025 р. Уже 15 листопада в Досі була представлена всеосяжна рамкова угода, яка має слугувати дорожньою картою для мирного процесу. Проте всі домовленості системно й неодноразово порушувалися, а бойові дії тривають.





©MONUSCO

Наразі спостерігається повна втрата контролю ДР Конго над своїми східними провінціями. У країні переважає закулісна політика, корупція роз'їдає державні інститути та армію, внутрішня слабкість робить ДРК ціллю експансії сусідів, а серйозні реформи просто неможливо проводити. Руанда та Уганда, попри мініатюрні розміри в порівнянні з ДРК, сміливо заявляють про Конго як про свою сферу інтересів та продовжують діяти як прямо, так і через підтримання озброєних груп. Крім того, відкликання контингенту ООН з ДР Конго вкотре показує на слабкість установи і її нездатність врегульовувати збройні конфлікти. Населення продовжує страждати (вбивства під час операцій із захоплення міст, голод через продовольчу кризу, наслідки COVID-19 тощо).

Вірогідно, будуть зростати витрати на армію, але враховуючи складну економічну ситуацію країни, розраховувати на великі суми не слід. На це накладаються й інші моменти: є претензії ДРК на пік Маргарита, які Уганда відкидає і вважає його демаркаційною лінією; на озері Альберт спостерігається напруженість і насильство через потенційні запаси нафти в гирлі річки Семлікі; прикордонна комісія продовжує обговорення трикутника землі на правому березі річки Лункінда поблизу села Пвето в ДРК, на який претендує Замбія; ДРК звинувачує Анголу в переміщенні пам'яток, а також досить активно є діяльність численних озброєних груп з Бурунді та Танзанії в ДР Конго. Усі ці конфлікти на тлі послаблення Демократичної Республіки Конго та втрата контролю над значною часткою територій можуть спалахнути в найближчий час, адже слабка країна – легка мішень.

Конфлікти Африканського Рогу та криза моделі етнофедералізму в Ефіопії



ЛЕНІНОПАД В АДДИС-АБЕБІ, ЕФІОПІЯ © BBC



© GETTY IMAGES



© GETTY IMAGES

Сторони

федеральний уряд Ефіопії, Національні сили оборони (ENDF), Народний фронт визволення Тиграю (TPLF), Сили оборони Тиграю (TDF), Тиграй), Фано, Армія визволення оромо (OLA), Еритрея.

Суть

крах суспільного договору між офіційною Аддис-Абебою й великими етнічними групами, спроба централізації влади урядом Абія Ахмеда та невдоволення регіонів як наслідок, напруження у відносинах із сусідніми країнами.

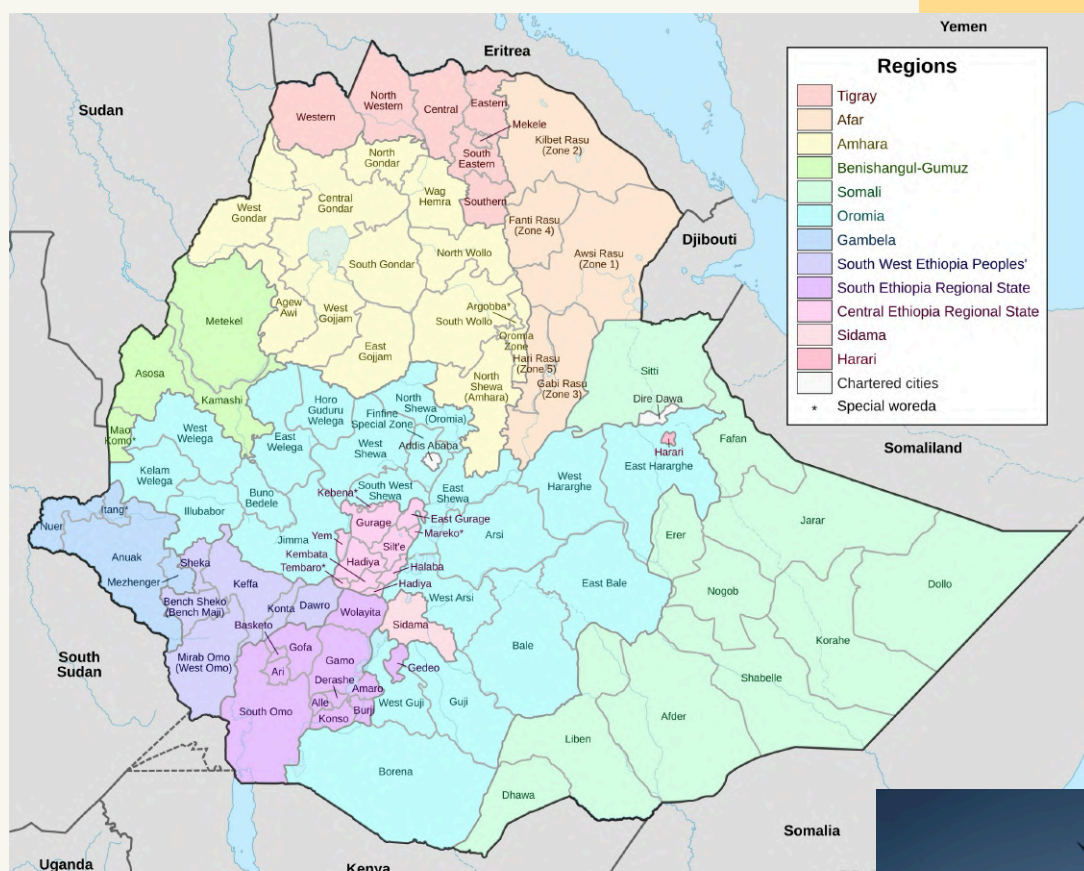
Статус

середня імовірність ескалації

Ефіопія, розташована в серці Африканського Рогу, вже навряд пам'ятає часи стабільності. Якщо у 2020-2022 роках світ спостерігав за війною в Тиграї, то станом на кінець 2025 року епіцентр конфлікту розсіявся, а природа протистояння змінилася з “центр проти регіону” на “всі проти всіх”. На внутрішню нестабільність наклався регіональний контекст: територіальні суперечки з Еритреєю, питання виходу Ефіопії до моря, а також конфлікт з Суданом та Єгиптом навколо “Греблі великого ефіопського відродження” (GERD) на Блакитному Нілі.

меншини – на місцевому (наприклад, районні адміністрації), а найпоширеніші мови стають офіційними регіональними робочими (амхарська – офіційна на державному рівні).

На практиці регіональні етнічні свободи виявилися номінальними, адже автократичний режим М. Зенаві, що прийшов на зміну попередньому, намагався зміцнити центральну владу та віддавав перевагу тиграйцям і Тиграю.



© WIKIMEDIA

Після повалення військового режиму Менгісту Хайле Маріама тиграйцями та еритрейцями у 1991 р. в Ефіопії Конституцією 1995 р. був впроваджений етнічний федералізм. Етнофедералізм передбачав формування регіонів навколо окремих домінуючих народів і народностей, децентралізацію влади та право на самовизначення. Так, держава складається з 12 регіонів (kilil) та 2 міст-регіонів – столиця Аддис-Абеба та Дире-Дава. Етнічна більшість має наділитися владою на регіональному рівні, етнічні



© GETTY IMAGES

Conflicts to Watch

Після того, як Народний фронт визволення Тиграю (TPLF) прийшов до влади у 1991 році, на всіх рівнях держави домінували переважно тиграйці, які складають лише до 6% населення, тоді як оромо становлять понад 35%, а амхари – близько 25%. Відтак, головна лінія розмежування в ефіопській політиці проходить саме в етнічному вимірі.

Південні народи стверджують, що Ефіопія була утворена шляхом насильницької та асиміляційної територіальної експансії наприкінці дев'ятнадцятого століття жителями північних височин, переважно амхарами, а також тиграйцями, що призвело до їхнього культурного, економічного та політичного домінування.

Націоналісти Амхари бачать корінь проблем країни в етнофедеральній конституції та прагнуть повернути собі ту політичну вагу, яку вони мали за часів Ефіопської імперії. Націоналісти Оромії підтримують “багатонаціональний” федералізм, але кажуть, що політичні сили ніколи не впроваджували його належним чином, водночас стверджуючи, що амхари просто хочуть повернути переваги, якими вони користувалися до 1974 року та певною мірою після цього.

Іще з 2012 року, після смерті Зенаві, позиції Народного фронту визволення Тиграю поступово послаблювались. Поворотним моментом став 2018 рік, коли TPLF втратив владу, а пост прем'єр-міністра зайняв Абій Ахмед – уродженець Оромії з амхарсько-оромійським походженням. Одними із перших його кроків на посаді прем'єр-міністра у 2018 році були обмеження політичної суб'єктності TPLF, розпуск Революційно-демократичного фронту ефіопських народів, домінуючої коаліції політичних партій, та створення Партії процвітання,



©BBC

куди не увійшли представники TPLF, прагнення побудувати національну державу, а також підписання мирної угоди з Еритреєю, що мала б покласти край усім суперечкам між державами. Нормалізація з Еритреєю мала б бути великим успіхом для стабільності регіону, за який А. Ахмеду присудили Нобелівську премію миру у 2019 р., але на практиці це був пакт перемир'я проти спільних ворогів, що лише допоміг запустити всі дестабілізуючі процеси.

Угода означала офіційне визнання Ефіопією суверенітету Еритреї над Бадме – містом у регіоні Тиграй. Така поступка розлютила TPLF та породила відкриту конфронтацію між урядом і тиграйцями. У 2020 р. ті провели регіональні вибори попри їхнє перенесення центральною владою через пандемію. Згодом, у листопаді 2020 року, місцеві силовіки здійснили напад на військові бази федеральних збройних сил у Тиграї, аби не дати їм здійснити жодних операцій. Ці події лише прискорили реакцію уряду та розпочали війну в Тиграї. Найбільш складним моментом є те, що TPLF змогли сформувати регіональні збройні сили, Сили оборони Тиграю (TDF), що не підпорядковуються Аддис-Абебі, створивши прецедент для інших. Як наслідок, наразі маємо безліч збройних угруповань, які відстоюють інтереси свого етносу та діють проти федеральних збройних сил.



Війна в Тиграї якраз-таки слугувала для Ефіопії шансом випробувати всі ситуативні союзи. Тоді сили Амхари (Фано) стали на бік центру, а Еритрея ввела свої війська, які досі перебувають в Тиграї. TDF у свою чергу вторглися в сусідні Афар і Амхару, частину територій яких вони вважають своїми та важливими для наступу на Аддис-Абебу. Утім результатом стала блокада Тиграю та гуманітарна криза, що дозволило натиснути на повстанців. Конфлікт де-юре завершився у 2022 р. підписанням Преторійської угоди за посередництва ПАР, яка передбачала демілітаризацію TPLF, відновлення стабільності й гуманітарну допомогу, тоді як питання присутності еритрейських військ, а також територіальні суперечки з Амхарою вирішені не були. Ситуація в Ефіопії ускладнилася й тим, що після вступу на посаду Абій Ахмед оголосив про амністії політичним в'язням та дозволив повернутися в державу забороненим раніше рухам.

Таким став **Фронт/Армія визволення оромо (OLF/OLA)**, який раніше дислокувався в Еритреї. Відразу після повернення Абій Ахмед намагався вести переговори з OLA у 2018 р. та 2023 р., але вони були безуспішними. Ключова проблема полягає в тому, що найбільшу етнічну групу – оромо – маргіналізують: вони не мають суттєвого представництва в органах влади, їхній регіон заселяють амхари, а іслам залишається другорядною релігією в країні. Армію визволення оромо звинувачують у низці жорстокостей проти амхарів, що проживають в Оромії. Останнім часом активізувалися сутички між представниками етносу сомалі й оромо вздовж прикордонних територій. Так само присутні напади на оромо з боку ополченців Амхари, а також урядова боротьба з повстанцями через масові арешти, позасудові вбивства, використання безпілотників тощо.

Слід зазначити, що Оромія стала на бік Тиграю у війні 2020-2022 рр., що зумовлено якраз-таки тим, що вони не змогли знайти спільної мови з прем'єр-міністром зі свого етносу, який, на їхню думку, не враховує їхніх інтересів. Що цікаво, А. Ахмед на своєму шляху до влади покладав надії на них, особливо на молодь, від якої йде сьогодні найбільше опору через невирішені соціальні й економічні проблеми та недостатню кількість свобод і суб'єктності для Оромії.

Іще одним, але більш активним осередком нестабільності з 2023 року став регіон Амхара. Після Преторійської угоди 2022 р. Абій Ахмед і верхівка TPLF нібито йшли на зближення, що викликало обурення Еритреї та інших регіонів всередині Ефіопії, які раніше висловлювали солідарність прем'єр-міністру та були головними союзниками федерального уряду. Водночас досвід Тиграю показав, що не слід допускати зростання впливу регіональних сил оборони, тому в рамках свого загального курсу на централізацію влади Абій Ахмед у 2023 р. здійснив реформу національної безпеки, що включала в себе розпуск регіональних сил спеціального призначення. Це обернуло сили Амхари на чолі з ополченням Фано проти федерального уряду. Відтак, з 2023 року на території Амхари також триває затяжний конфлікт, що носить етнонаціональне підґрунтя. У грудні 2025 року між урядом Амхари, Фано та Народною організацією африканських народів (AFPO) була підписана мирна угода, що стала вагомим кроком на шляху до врегулювання. При цьому слід брати до уваги те, що Фано не є єдиним монолітним угрупованням, адже складається з ряду фракцій, кожна з яких має свої амбіції. Розкол у русі обмежує будь-які можливості вести колективні переговори. На фоні зближення А. Ахмеда з верхівкою тиграїців з 2022 р. розкол виник і всередині Народного фронту визволення Тиграю. При цьому Сили миру Тиграю (TRF), що відкололися від основи, кидають виклик і урядовим силам.

Усе це дозволяє нам констатувати, що найбільші і найбільш вагомі регіони Ефіопії наразі є гарячими точками, що не дозволяє говорити про повну стабілізацію держави в найближчому майбутньому.

Регіональний вимір конфліктогенності полягає передусім у тому, що в дестабілізації Ефіопії зсередини практично завжди присутній інтерес Еритреї на чолі з військовим режимом Ісаяса Афверкі, яка має зв'язки і надає підтримку практично всім зазначеним категоріям повстанців у кожному регіоні. Після від'єднання Еритреї від Ефіопії завжди стояло питання делімітації кордонів, адже та має своє бачення щодо приналежності території того ж прикордонного Тиграю на півночі. Водночас дедалі частіше порушується питання виходу Ефіопії до моря, який вона втратила також із проголошенням незалежності Еритреєю. Таким чином, якщо загострення між Ефіопією та Еритреєю й станеться в найближчому майбутньому, то одним із основних предметів суперечки буде порт Ассаб, розташований за 60 км. від кордонів Ефіопії. Це історична територія етносу афар, що проживає на кордоні Ефіопії, Джибуті й Еритреї. Розділеність між трьома державами теж може спонукати афар до поширення ідеї об'єднання та внутрішньої дестабілізації всіх трьох країн. Також історія приналежності порту дає їм право апелювати до того, що Ассаб належить афарцям, що може повертати нас до того, як взаємопов'язані внутрішні конфлікти в Ефіопії з регіональним контекстом Африканського Рогу. Також еритрейська й ефіопська сторони постійно обмінюються звинуваченнями в підготовці до ведення війни.

©GETTY IMAGES



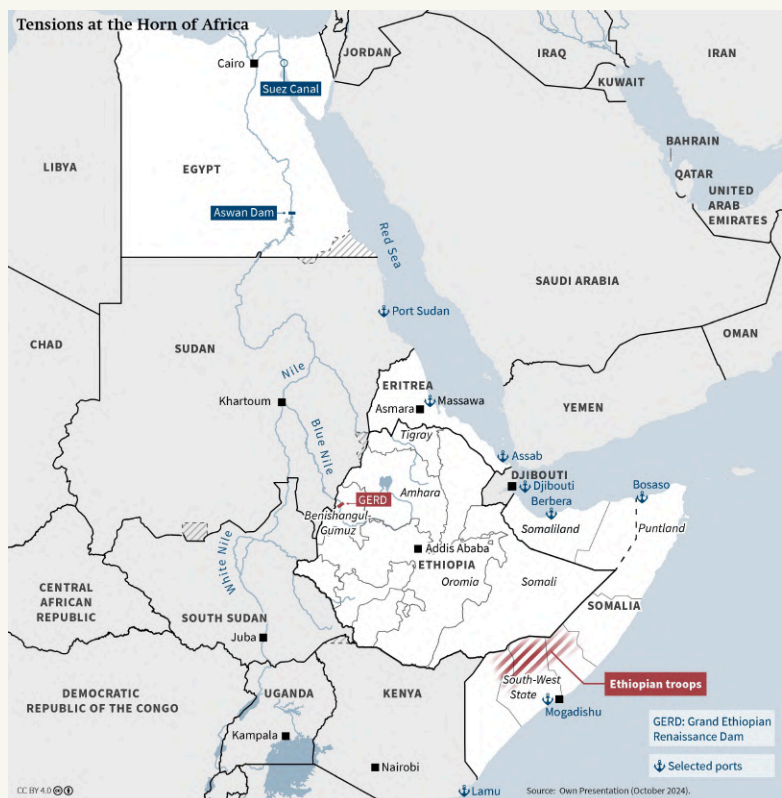
Наразі ж вихід Ефіопії до моря забезпечується через Джибуті. Проте Аддис-Абеба намагалася ввести в це рівняння ще одного актора – самопроголошену республіку Сомаліленд на півночі Сомалі. У 2024 р. між сторонами був підписаний Меморандум про взаєморозуміння, за яким Сомаліленд погоджувався надати доступ до Червоного моря і дозволити будувати порт в обмін на визнання незалежності Ефіопією їхньої незалежності. Такий крок породив ризик появи ще одного активного конфлікту на території Африканського Рогу: офіційне Могадішо висловило невдоволення, на їхній бік став Єгипет, чию логіку можна пояснити тривалою суперечкою на дипломатичному рівні через побудову Ефіопією GERD (найбільша ГЕС в регіоні на Нілі), що Єгипет та Судан розглядають як екзистенційну загрозу для себе. Ескалації не допустили, адже за посередництва спочатку Еритреї, а згодом Туреччини між сторонами відбулися переговори, після яких Ефіопія відмовилася від домовленостей із Сомалілендом, а Сомалі натомість погодилося надавати Аддис-Абебі такі ж можливості щодо виходу до моря.

Розвиток подій в Ефіопії та навколо неї найближчим часом розглядати крізь призму майбутніх загальних виборів у червні 2026 року. Популярність Абія Ахмеда та його Партії процвітання наразі достатня, аби увійти в третю каденцію. Уряд намагається демонструвати невеликі перемоги й успіхи. У вересні 2025 року була запущена GERD, а в проблемних регіонах ініціюється національний діалог, що дозволяє прихильникам А. Ахмеда зберігати стриманий оптимізм. Хоча також існує інший бік – відсутність вагомих досягнень та досвід виборів 2021 р.



© GETTY IMAGES

Проведені у 2021 році не були сприйняті як справедливі, адже в голосуванні брали участь не всі: вони не проводилися в Тиграї, частині Оромії, регіоні Сомалі тощо. Тому Партія процвітання ніби отримала більшість у парламенті та право представляти інтереси всіх регіонів, але де-факто мільйони громадян не волевиявились. Такий стан справ слід враховувати й при аналізі потенційних результатів загальних виборів, що відбудуться в червні 2026 року.



ЕСКАЛАЦІЯ РИЗИКІВ НА АФРИКАНСЬКОМУ ПОЗІ ©SWP

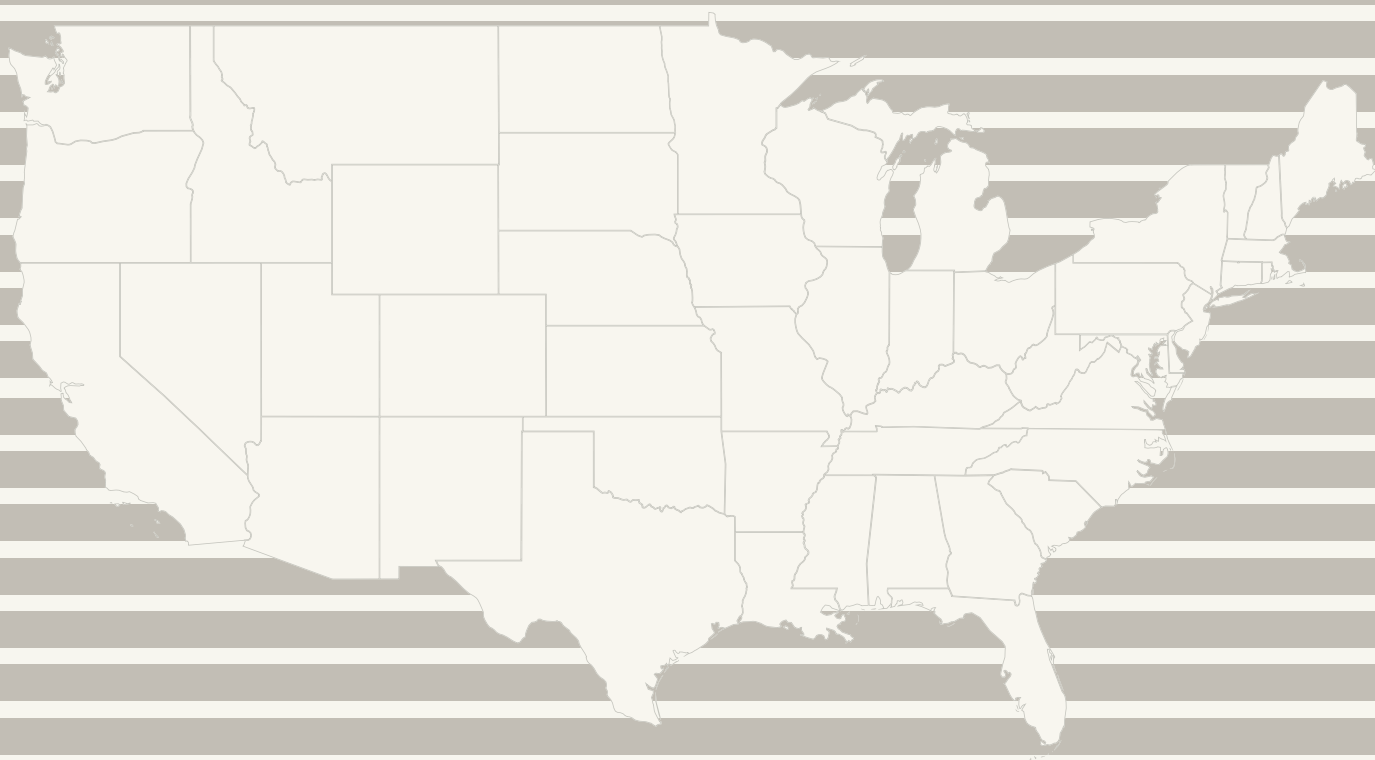
Уряд ризикує допустити ту саму помилку – провести вибори, не врегулювавши при цьому проблеми безпеки та не надавши доступ до голосування всім громадянам. Легітимність виборчого процесу та уряду може опинитися під загрозою.

Для значної кількості виборців обіцянки щодо “процвітання” та конструктивного діалогу звучать непереконливо. Влада не може знайти баланс у чинній моделі етнофедералізму: в одних регіонів повноважень занадто багато, а в інших – практично відсутні. Тим паче складно відразу ж перейти до унітарної форми державного устрою, адже так велика громадянська війна в Ефіопії стає єдиним варіантом розвитку подій. Населення стикається з економічними труднощами, високим рівнем безробіття. Політичні розчарування та складна соціально-економічна ситуація полегшують вербування людей до повстанських угруповань. **Відтак, можна розглядати 2 сценарії розвитку події:**

1 **Найбільш ймовірним** є нестабільний мир та подальші спроби вести національний діалог з регіональними силами, що на перспективу матиме вигляд опосередкованої (частково проксі-) війни між Ефіопією і Еритреєю в Тиграї. Асмера своєю чергою продовжить надавати підтримку тим акторам, діяльність яких слугує її інтересам з послаблення Ефіопії та позбавленні можливостей і ресурсу, щоб переглядати питання приналежності порту Ассаб. До того ж, еритрейські війська все ще перебувають на території Тиграю, що було допущено Аддис-Абебою під час війни 2020-2022 рр. Уряд Ефіопії також звинувачують у підтримці еритрейських опозиційних груп, як-от Блакитна революція, проте такі рухи здебільшого функціонують як діаспора через репресивний режим в Еритреї. Ситуація, імовірно, загостриться напередодні виборів у червні, оскільки в Ефіопії доволі легко використати основний тригер для недопущення консолідації суспільства: “справедливий етнічний федералізм” проти “націоналістичного і популістського бачення унітаризму”.

2 **Менш ймовірним** видається успішне міжнародне посередництво, яке забезпечить Ефіопії можливість послідовно й більш вдало займатися мирним врегулюванням всередині держави, не відволікаючись на зовнішні загрози. Після приєднання до БРІКС у 2024 році Ефіопія підтримує активні відносини з Китаєм, а також має тісні зв'язки з Туреччиною – державами, які мають суттєві інтереси та економічну присутність в регіоні, тому зацікавлені у збереженні стабільності на Африканському Розі. Скоординований дипломатичний тиск з боку таких впливових акторів потенційно здатен створити умови для врегулювання низки питань (передусім між Асмерою та Аддис-Абебою). За цього сценарію Ефіопія могла б може забезпечити собі доступ до моря, не ставлячи під сумнів суверенітет своїх сусідів у подальшому. При цьому навряд чи повністю вдасться нейтралізувати внутрішні джерела нестабільності. Тиграї, Оромія та Амхара навіть без очевидної підтримки чи участі Еритреї залишаться осередками напруженості, шлях до стабілізації яких у складі єдиної Ефіопії може виявитися тривалим.

**Від глобального
поліцейського
до посередника:**



**нова стратегія
США**

Перезавантаження глобальної безпеки: як адміністрація Трампа змінює парадигму участі США в іноземних конфліктах

Нова стратегія США

Національна стратегія безпеки США від листопада 2025 року фіксує радикальний зсув у підході Вашингтона до іноземних конфліктів. Якщо попередні адміністрації виходили з логіки постійної та широкої глобальної залученості, то стратегія нинішньої адміністрації США відкидає ідею універсальної відповідальності за міжнародний порядок. Трансформація політики США не є ані ситуативною реакцією на окремі кризи, ані виключно ідеологічним вибором конкретної адміністрації, а радше відображає глибші зміни в глобальному балансі сил і внутрішніх можливостях американської держави.



©THE NEW YORK TIMES

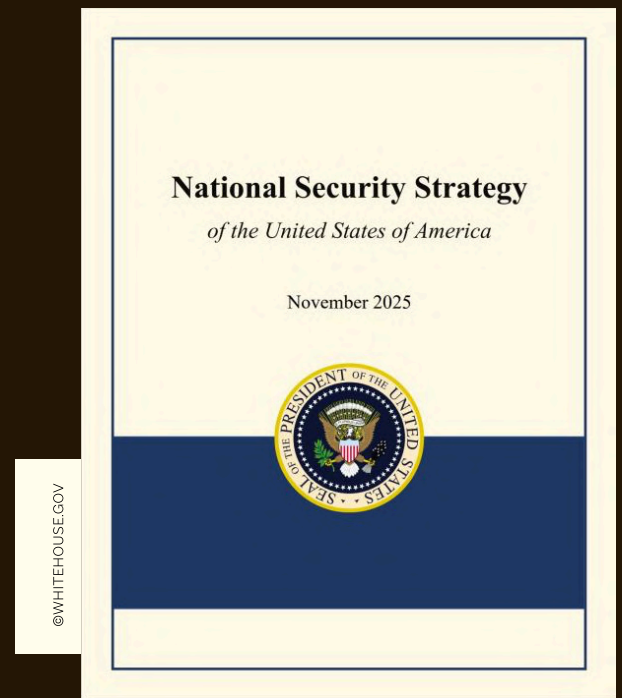
У межах неокласичного реалізму зміну американського підходу до іноземних конфліктів можна пояснити зсувами в розподілі сили (power), а також тим, як ці зсуви сприймаються політичним керівництвом США та якою є реальна здатність держави мобілізувати ресурси для відповіді на виклики. Американські еліти оцінюють їх як такі, що не потребують прямої та постійної військової участі США в кожному регіональному конфлікті.

За таких умов вирішальним фактором стає не наявність потужних збройних сил чи економічних ресурсів, а політична готовність використати їх і здатність забезпечити внутрішню підтримку тривалих зобов'язань. Навіть при збереженні переваги американське керівництво обирає стратегію вибіркової участі (selective engagement), уникаючи залучення до конфліктів, де витрати перевищують очікувані вигоди або не можуть бути політично виправдані всередині країни, а також перекладає відповідальність на союзників (burden shifting) або прагне дипломатичного врегулювання конфліктів. Саме така логіка лежить в основі нового підходу США до іноземних конфліктів, відповідно до Стратегії національної безпеки 2025 року.

Перегляд американського підходу до іноземних конфліктів не є виключно наслідком політичного курсу адміністрації Дональда Трампа. Переосмислення масштабів і форм американської залученості почалося раніше та було зумовлене насамперед досвідом військових кампаній після 2001 року. Саме в цей період в американському політичному середовищі почало формуватися розуміння того, що навіть за умов переваги в матеріальній потужності Сполучені Штати не здатні ефективно контролювати політичні процеси в складних регіональних конфліктах. Інакше кажучи, проблема полягала не в браку сили, а в обмеженій здатності конвертувати цю силу в стійкі політичні результати.

Від адміністрації Барака Обами в США поступово утвердився принцип “без наземних військ” (no boots on the ground), тобто свідомо відмова від розгортання масштабних американських наземних сил у нових конфліктах. Ішлося не про відмову від застосування військової сили як такої – Обама активно застосовував її (Лівія, Сирія, ІДІЛ), а уникнення тривалих сухопутних операцій з невизначеними політичними результатами та високими витратами. Натомість стратегія США зводилася до непрямой залученості, передусім через підтримку союзників і партнерів. Штати надавали військову та фінансову допомогу, розвідувальну підтримку, підготовку сил партнерів, а також обмежене застосування сили з повітря чи за допомогою високотехнологічних засобів. Така логіка зберігалася за першої каденції Трампа та особливо чітко проявилася за президентства Джо Байдена.

Адміністрація Дональда Трампа прямо формулює принцип невтручання як стратегічний, проте йдеться не про ізоляціонізм і не про відмову від використання сили як інструменту політики. Втручання розглядається як виняток, що потребує чіткого обґрунтування з точки зору безпеки, витрат і очікуваного політичного результату, а не як стандартна відповідь на міжнародні кризи. У документі підкреслюється, що зовнішня політика США має виходити з оцінки реального співвідношення сил, загроз і можливостей, а не з нормативних уявлень про бажаний світовий порядок. Такий підхід прямо вписується в реалістичну логіку, на якій ґрунтується стратегія адміністрації Дональда Трампа. Безпека, національні інтереси, баланс сил і вплив у стратегічно важливих регіонах визначають межі американської участі, тоді як ідея просування універсальних цінностей або трансформації інших держав перестає бути мотивом для втручання.



США виходять з того, що не мають ані можливості, ані потреби брати участь у кожному регіональному конфлікті. Не кожна війна й не кожна криза розглядається як така, що безпосередньо загрожує американській безпеці. Відповідно, відкидається логіка автоматичної участі США в підтриманні міжнародного порядку. Замість цього Стратегія національної безпеки США 2025 року чітко окреслює обмежене коло базових національних інтересів, на захист яких має бути спрямована американська зовнішня та безпекова політика. До них віднесено: фізичну безпеку території Сполучених Штатів і захист американського населення від (не)військових загроз; збереження суверенітету держави та контролю над кордонами; стійкість національної економіки, промислової та енергетичної бази; а також запобігання формуванню регіональної або глобальної домінації будь-якої ворожої держави, здатної поставити під загрозу американські інтереси.

Важливою відмінністю підходу Трампа є більш жорстке ставлення до ролі союзників. За попередніх адміністрацій, навіть попри поступове скорочення прямої військової участі США, Вашингтон продовжував відігравати роль головного гаранта безпеки в більшості регіонів. Іще з часів Холодної війни союзники розглядалися передусім як елемент збереження та розширення американського впливу, тоді як основний тягар витрат та управління конфліктами залишався на Сполучених Штатах. У такій асиметричній моделі союзники значною мірою покладалися на американські гарантії та не брали на себе відповідальність за стабільність у власних регіонах. Стратегія 2025 року виходить з того, що саме регіональні держави мають нести основну відповідальність за власну безпеку (burden-shifting). США готові підтримувати партнерів, але не замінювати їх у веденні війни.

Практичним втіленням цього став результат саміту НАТО 2025 року, де адміністрація Дональда Трампа домоглася закріплення зобов'язання союзників підвищити оборонні витрати до рівня 5% ВВП. Перекладання тягара безпеки на регіональних партнерів покликане зменшити американські витрати, підвищити рівень суб'єктності союзників і водночас зберегти загальний баланс сил без прямої та постійної військової присутності США. Вашингтон відходить від моделі гегемонії, що передбачає встановлення правил гри та управління конфліктами у всіх регіонах, але не відмовляється від статусу великої держави та ключового актора міжнародної системи. У Стратегії фіксується прагнення зберегти позицію, з якою змушені рахуватися як союзники, так і суперники, насамперед через здатність впливати на баланс сил.

Серед дослідників немає єдиної точки зору ані щодо того, чи завершилась гегемонія США, ані щодо моменту, коли цей процес розпочався.

Частина з них вважає, що однополярність після Холодної війни була короткочасним унікальним моментом, який почав згасати ще на початку-середині 2000-х років. Інші пов'язують переломний момент із подіями 11 вересня та витратними війнами на Близькому Сході. Окремі оцінки відносять початок структурного послаблення американських позицій до фінансової кризи 2008 року. Водночас навіть у межах цих різних підходів простежується спільний висновок: можливість Сполучених Штатів без суттєвих обмежень та наслідків брати участь у численних іноземних конфліктах й одноосібно підтримувати глобальну безпеку вже не є такою, як у 1990-х роках.

Водночас відсутність єдиної точки зору стосується не лише хронології цих змін, а й самого характеру трансформацій у міжнародній системі. Залишається відкритим питання, чи коректно говорити про занепад американської гегемонії як такої, чи радше про зростання інших держав, насамперед країн так званого Глобального Півдня, що змінює баланс сил без обов'язкового різкого ослаблення США. Незалежно від того, як саме інтерпретувати ці процеси, наслідки для міжнародної системи є очевидними.

Посилення Китаю, Індії та – у воєнно-політичному вимірі – Росії поступово змінює поведінку малих і середніх держав у міжнародній системі. Якщо в 1990-х і на початку 2000-х років Вашингтон сприймався як безальтернативний центр сили, навколо якого інші держави змушені були будувати свою зовнішню політику, то сьогодні ця монополія зникає. Для дедалі більшої кількості країн США більше не є єдиним джерелом безпеки, економічного розвитку чи політичної підтримки, а лише одним із кількох можливих партнерів.

Замість класичного балансування між Вашингтоном та потенційними суперниками США, що було характерним

для періоду однополярності, дедалі частіше спостерігається приєднання (bandwagoning) до зростаючих центрів сили. Такий зсув означає, що для багатьох держав стратегічно вигіднішим стає не стримування сильнішого актора через збільшення власних можливостей (внутрішнє балансування) або союзи та коаліції (зовнішнє балансування), а приєднання до нього з метою отримання безпекових або економічних вигод. Ця логіка особливо посилюється в умовах, коли США демонструють зниження готовності брати на себе довгострокові зобов'язання та дедалі чіткіше сигналізують про вибірковість своєї участі.

Політика США щодо війни Росії проти України є показовим прикладом реалізації принципів, закладених у Стратегії національної безпеки 2025 року. З одного боку, Вашингтон розглядає цю війну як серйозний виклик європейській безпеці та фактор, що впливає на баланс сил у Європі. З іншого боку, вона не трактується як конфлікт, що безпосередньо загрожує фізичній безпеці території Сполучених Штатів, що зумовлює вибір обмежених форм участі.

Важливо підкреслити, що підходи адміністрацій Джо Байдена й Дональда Трампа до війни в Україні різняться за формою та інструментами, але збігаються в одному принциповому пункті: Сполучені Штати не розглядають пряме військове втручання як прийнятний або доцільний варіант. І за Байдена, і за Трампа війна в Україні є конфліктом, в якому США мають діяти опосередковано, уникаючи безпосереднього зіткнення з Росією.

Підхід адміністрації Джо Байдена полягав у максимізації підтримки України без прямого втручання. Війна розглядалася як ключовий елемент європейської безпеки та інструмент стримування Росії, однак без переходу "червоної лінії", яка могла б призвести до прямої конфронтації між ядерними державами. Саме тому стратегія Байдена будувалася навколо максимальної військово-технічної, фінансової та розвідувальної допомоги Україні за умови жорсткого контролю над формами цієї підтримки. Адміністрація Байдена послідовно уникала кроків, які могли б бути інтерпретовані як пряма участь США у війні: відмова від розгортання американських військ, обмеження на використання окремих типів озброєнь, а також обережність у питаннях ударів по території Росії.

Водночас підтримка України виконувала одразу кілька функцій: послаблення військового потенціалу Росії, демонстрацію надійності американських союзницьких зобов'язань у Європі та підтримання сприятливого балансу сил без необхідності прямої участі США в бойових діях.

Разом із тим, цей підхід не був спрямований на швидке мирне врегулювання. Війна сприймалася як затяжне протистояння, в якому продовження бойових дій саме по собі не вважалося проблемою, доки вони не вимагали прямого втручання США. За відсутності ситуації, в якій обидві сторони конфлікту готові прийняти умови миру, які, на їхню думку, кращі за продовження бойових дій, адміністрація Байдена фактично погоджувалася з логікою війни на виснаження, розраховуючи, що з часом військовий і економічний тиск змінить розрахунки Росії та змусить її піти на поступки.

Адміністрація Дональда Трампа виходить з принципово іншої оцінки співвідношення витрат і вигод від подальшої участі США в російсько-українській війні. У Вашингтоні конфлікт розглядається як затяжне протистояння на виснаження, що не має військового вирішення і не створює для США стратегічних дивідендів, співмірних із масштабом витрат.

Вашингтон відійшов від ролі провідного гаранта підтримки України, перекладаючи основну відповідальність на європейських союзників. Водночас прагнення адміністрації Дональда Трампа до припинення війни не означає симпатій до Росії. Ідеться про прагматичну оцінку динаміки розвитку війни: подальша підтримка України, з точки зору адміністрації Трампа, не виступає інструментом врегулювання, а лише продовжує конфлікт у формі війни на виснаження, в якій Україна втрачає ресурси швидше та масштабніше.

Таким чином, завершення війни розглядається як прагматичний спосіб зупинити використання ресурсів і зняти з США відповідальність за конфлікт, який не піддається ефективному управлінню ззовні.

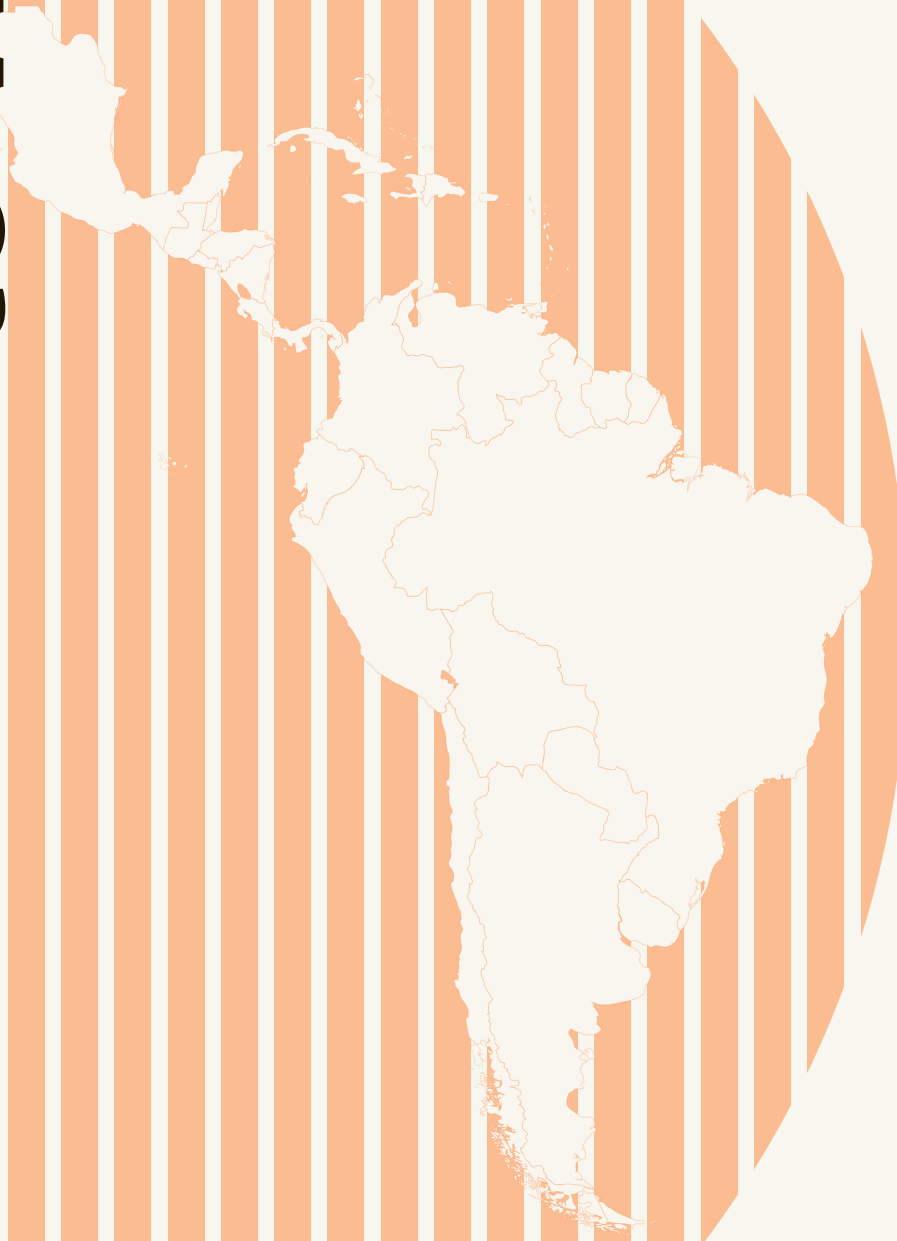
У ширшому плані прагнення адміністрації Дональда Трампа до припинення війни в Україні пов'язане з переосмисленням місця Росії в глобальному співвідношенні сил. В умовах загострення протистояння між США й КНР, формування стійкого російсько-китайського партнерства або союзнництва розглядається як один з найбільш небажаних сценаріїв для американських інтересів.

Нормалізація або принаймні часткова стабілізація відносин з Росією розглядається як інструмент запобігання її перетворенню на союзника Пекіна. Водночас США прагнуть не інтеграції Росії до західного політичного та безпекового простору, а зниження рівня конфронтації з метою створення для Москви альтернатив зовнішньополітичної орієнтації. У довгостроковій перспективі такий підхід покликаний зменшити зацікавленість Росії в тісному партнерстві з Китаєм або забезпечити її відносну нейтральність у протистоянні між Вашингтоном і Пекіном.

Завершення війни в Україні відкриває можливості для обмеженого, вибіркового перезапуску економічної та політичної взаємодії з Росією. Для адміністрації Трампа це означає, що ігнорування або довгострокова конфронтація з Москвою не відповідають прагматичним інтересам США в умовах формування багатополлярної системи.

**Conflicts
to Watch**

**Латинська
Америка**



ПРИХИЛЬНИКИ РЕФЕРЕНДУМУ ЩОДО ЕССЕКІБО
МАРШИРУЮТЬ У КАРАКАСІ, ВЕНЕСУЕЛА © GETTY IMAGES
PEDRO RANCES MATTEY/AFP



МІТИНГ НА ПІДТРИМКУ УРЯДУ
ПРЕЗИДЕНТА ВЕНЕСУЕЛИ НІКОЛАСА
МАДУРО В КАРАКАСІ ©REUTERS

Криза навколо регіону Ессекібо



© JACK MCGLINN



© GETTY IMAGES

Сторони

Венесуела, Гаяна, США

Суть

традиційна територіальна суперечка за
багатий на нафту регіон

Статус

низька імовірність ескалації



Після здобуття Гаяною незалежності від Великої Британії у 1966 році Венесуела категорично відмовилася визнавати чинний державний кордон, визначений арбітражним рішенням 1899 року, та офіційно заявила територіальні претензії на регіон Ессекібо. Каракас послідовно наполягає, що це рішення було ухвалене під політичним тиском з боку колоніальних держав і суперечить принципу історичної справедливості. Внаслідок цього регіон Ессекібо розглядається венесуельською владою не як предмет переговорів, а як “тимчасово втрачена територія”, що формує довготривалу ревізійніську парадигму зовнішньої політики Венесуели.

Протягом десятиліть конфлікт зберігав латентний характер – сторони обмежувались лише дипломатичними заявами – однак залишався постійним фактором регіональної нестабільності. Ситуація кардинально змінилася після відкриття у 2015 році масштабних нафтових родовищ на шельфі Гаяни. Залучення американської корпорації ExxonMobil різко підвищило стратегічну цінність спірної території, перетворивши історичний територіальний спір на елемент глобальної енергетичної та геополітичної конкуренції. Від цього моменту Ессекібо перестав бути периферійним питанням двосторонніх

відносин і став потенційною точкою зіткнення інтересів регіональних та позарегіональних акторів. Кульмінацією ескалації конфлікту став грудень 2023 року, коли у Венесуелі було проведено референдум щодо “возз’єднання” Ессекібо з Венесуелою. Каракас оголосив про створення нового адміністративного регіону на спірній території, що де-факто означало перехід від дипломатичних претензій до спроб легітимації односторонньої анексії. Паралельно фіксувалося посилення військової активності поблизу кордону з Гаяною, включно з передислокацією підрозділів, демонстративними навчаннями та публічними заявами військово-політичного керівництва, що створило атмосферу прямого силового тиску.

У відповідь Гаяна активізувала правові та дипломатичні механізми захисту, звернувшись до Міжнародного суду ООН, який підтвердив свою юрисдикцію у справі та закликав Венесуелу утриматися від будь-яких дій, здатних змінити статус-кво. Водночас Сполучені Штати відкрито заявили про підтримку територіальної цілісності Гаяни та суттєво посилили військову співпрацю з нею, що фактично підвищує ризик інтернаціоналізації конфлікту. Бразилія, усвідомлюючи загрозу дестабілізації північної частини Південної Америки, наростила військову присутність на власному кордоні, готуючись до можливих вторинних ефектів ескалації.

Станом на сьогодні конфлікт навколо Ессекібо перебуває у фазі високої напруги, яка поєднує елементи дипломатичного тиску, правового протистояння та демонстрації військової сили. Хоча повномасштабне збройне зіткнення в короткостроковій перспективі залишається малоімовірним, поєднання внутрішньополітичної кризи у Венесуелі, ревізійніської риторики керівництва країни та стратегічної ваги нафти створює реальний ризик неконтрольованої ескалації у середньо- та довгостроковій перспективі.

Сучасне протистояння



ВЕНЕСУЕЛЬЦІ СВЯТКУЮТЬ ПІСЛЯ ТОГО, ЯК ПРЕЗИДЕНТ США ДОНАЛЬД ТРАМП ОГЛОСИВ ПРО ЗАТРИМАННЯ ПРЕЗИДЕНТА ВЕНЕСУЕЛИ НІКОЛАСА МАДУРО 3 СІЧНЯ 2026 РОКУ
© ЕСТЕБАН ФЕЛІКС



©REUTERS

США та Венесуели



©FEDERICO PARRA/AFP/GETTY IMAGES

Сторони

США, Венесуела

Суть

ідеологічне протистояння демократії та багатії на нафту автократії, яке за останній рік набуло безпекового відтінку

Статус

висока імовірність ескалації

Conflicts to Watch

Сучасний конфлікт між Сполученими Штатами Америки та Венесуелою сформувався як довготривале системне протистояння, що поєднує елементи ідеологічної боротьби, економічного тиску та геополітичного стримування. Його витoki сягають кінця 1990-х років, коли після приходу до влади Уго Чавеса Венесуела свідомо обрала курс на дистанціювання від США та почала формувати альтернативний зовнішньополітичний проєкт у Латинській Америці. В основі цього курсу лежали антиімперіалістична риторика, посилення ролі держави в економіці та використання нафти як інструменту політичного впливу, що безпосередньо суперечило стратегічним інтересам США в Західній півкулі.



ПРИХИЛЬНИКИ КОЛИШНЬОГО ПРЕЗИДЕНТА ВЕНЕСУЕЛИ НІКОЛАСА МАДУРО ПІДНІМАЮТЬ ЙОГО ПОРТРЕТ ПІД ЧАС МІТІНГУ ПЕРЕД НАЦІОНАЛЬНОЮ АСАМБЛЕЄЮ В КАРАКАСІ, 5 СІЧНЯ 2026 РОКУ. ©AFP, JUAN BARRETO

Ключовим етапом ескалації стала глибока політична та економічна криза у Венесуелі після 2013 року, яка різко загострилася за президентства Ніколаса Мадуро. США поставили під сумнів демократичну легітимність венесуельської влади, звинувативши режим у системній фальсифікації виборів, концентрації влади, порушеннях прав людини та демонтажі демократичних інститутів. У 2019 році Вашингтон визнав лідера опозиції Хуана Гуайдо тимчасовим президентом Венесуели, що означало якісний злам у відносинах і перехід від дипломатичного тиску до відкритої

стратегії політичної делегітимізації чинної влади в Каракасі. Від цього моменту конфлікт набув характеру боротьби за міжнародне визнання та контроль над венесуельською державністю.



ЧЛЕНИ БОЛІВАРІАНСЬКОЇ МІЛІЦІЇ ВЕНЕСУЕЛИ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАННЯХ
©ЛЕОНАРДО ФЕРНАНДЕС ВІЛОРІА/REUTERS

Економічний вимір конфлікту став одним із найбільш руйнівних і водночас найбільш суперечливих. США запровадили жорсткий санкційний режим проти венесуельського енергетичного сектору, фінансових інституцій та ключових представників режиму, зробивши санкції центральним інструментом тиску. Обмеження, спрямовані передусім проти державної нафтової компанії PDVSA, різко скоротили експортні можливості країни та фактично ізолювали Венесуелу від світових фінансових ринків. З огляду на критичну залежність економіки від нафтових доходів, це призвело до глибокого соціально-економічного колапсу. Венесуельська влада трактує санкції як форму економічної війни та зовнішнього втручання, використовуючи їх як аргумент для перекладання відповідальності за гуманітарну кризу на зовнішніх акторів.

Геополітична складова протистояння суттєво посилилася через активне зближення Венесуели з глобальними суперниками США – Росією, Китаєм та Іраном. Для цих держав Каракас став зручним партнером у Західній півкулі, що



IAN ELLIS-JONES, US NAVY/DEFENSE VISUAL INFORMATION DISTRIBUTION SERVICE ©US NAVAL INSTITUTE

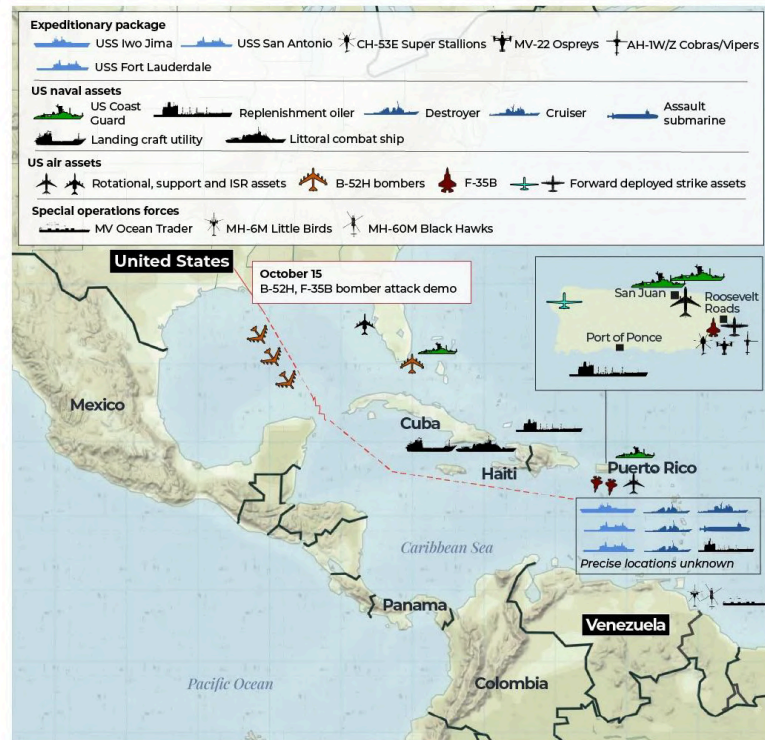
дозволяє їм демонструвати присутність у зоні традиційного американського впливу. Військово-технічна співпраця, фінансові механізми обходу санкцій та енергетичні домовленості розглядаються Вашингтоном не лише як двостороння проблема, а як елемент ширшого глобального протистояння. У цьому контексті Венесуела перетворюється з регіонального кризового кейсу на частину системного виклику американській гегемонії. У 2025 році конфлікт між США та Венесуелою зазнав додаткової радикалізації у зв'язку з переобранням Дональда Трампа на другий термін. Він послідовно повернув венесуельське питання до формату жорсткої конфронтації, розглядаючи політичне керівництво у Каракасі не як проблемний авторитарний уряд, а як ворожий антиамериканський режим у безпосередній зоні стратегічних інтересів США.

Характерною рисою позиції Трампа у 2025 році стали різкі публічні висловлювання, у яких Венесуела зображується як “загроза стабільності Західної півкулі” та “платформа для ворогів Америки”. У січні 2026 року конфлікт перейшов у фазу прямого силового розв'язання. Події першого тижня нового року докорінно змінили архітектуру безпеки в Західній півкулі, перетворивши Венесуелу з авторитарної держави на територію під фактичним зовнішнім управлінням США після успішного проведення операції Absolute Resolve.

MILITARY

United States military in the Caribbean

The United States has deployed several air and naval assets to the southern Caribbean amid tensions with Venezuela over drug cartel operations.

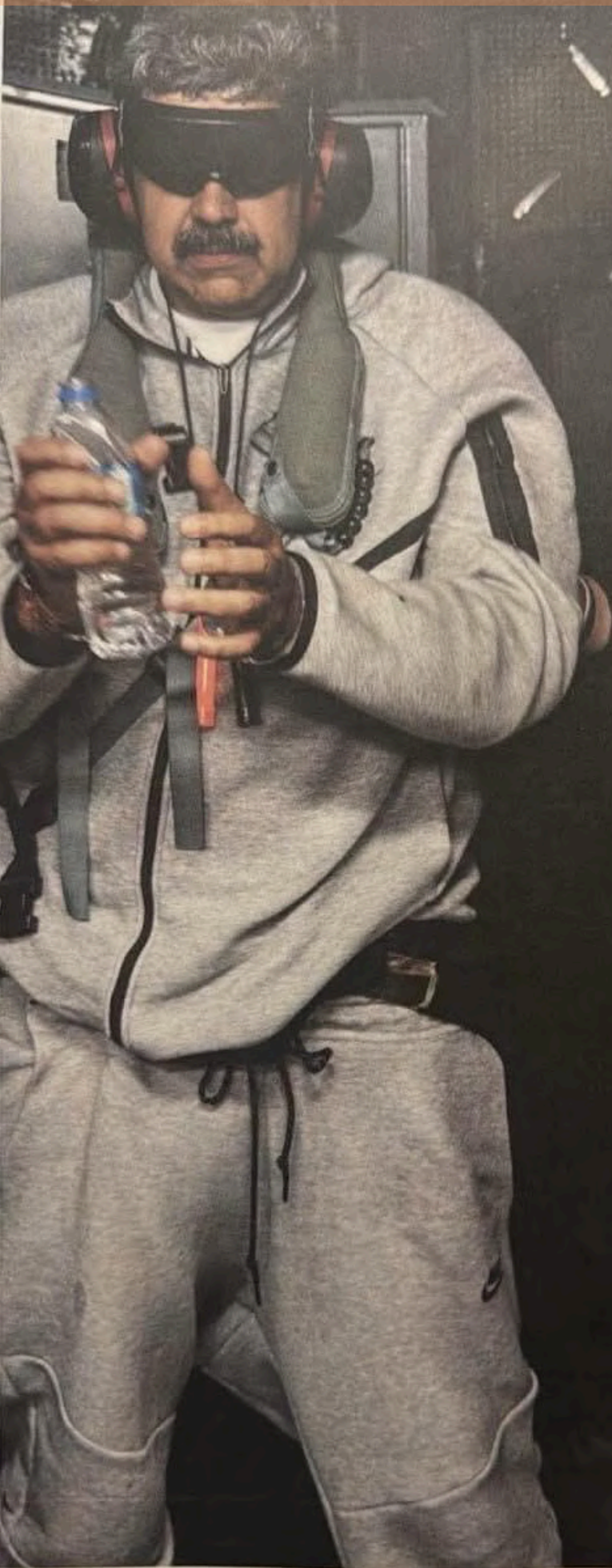


Approximate positions as of October 19, 2025

Source: Ian Ellis-Jones, US Navy/Defense Visual Information Distribution Service, US Naval Institute, Carriers.net, Marine Traffic, Open-Source Intelligence | October 23, 2025

@AJLabs ALJAZEERA

Ключовим моментом став силовий рейд американських спецпризначенців у ніч на 3 січня 2026 року. Операція «Абсолютна рішучість», санкціонована адміністрацією Дональда Трампа, стала відповіддю на остаточну відмову Каракаса перейти до переговорів щодо добровільного зречення влади Ніколасом Мадуро.



ЗАТРИМАНИЙ ВНАСЛІДОК ОПЕРАЦІЇ
«АБСОЛЮТНА РІШУЧІСТЬ» НІКОЛАС
МАДУРО ©Х

Внаслідок блискавичного штурму резиденції та ключових військових об'єктів, зокрема бази Фуерте-Тіуна, Ніколас Мадуро та ключові фігури його оточення були затримані. Станом на 5 січня колишнього венесуельського лідера було доставлено до Нью-Йорка, де він постав перед федеральним судом за звинуваченнями у наркотероризмі та системній корупції. Це фактично завершило період «двовладдя», що тривав з 2019 року, але відкрило нову главу хаосу.

З 6 січня 2026 року США перейшли від санкційного тиску до тотальної морської та повітряної блокади. Флот ВМС США встановив повний контроль над венесуельськими територіальними водами.

Військове втручання США продемонструвало межі впливу Росії, Китаю та Ірану в регіоні. Попри багаторічну співпрацю, у момент прямого зіткнення глобальні союзники Каракаса обмежилися дипломатичним засудженням «акту міжнародного піратства». Це підтвердило статус Латинської Америки як зони ексклюзивних інтересів Вашингтона, де США готові застосовувати силу без огляду на інших акторів.

Попри арешт Мадуро, ситуація в країні неоднозначна. Станом на 8 січня у Каракасі та інших великих містах зберігається режим комендантської години. Події початку 2026 року стали маніфестом нової зовнішньої політики США. Конфлікт перестав бути питанням демократичних стандартів і перейшов у площину жорсткої безпеки та контролю над ресурсами. Наразі конфлікт увійшов у фазу «постмадурівського» врегулювання, де головними викликами є не лише відновлення економіки, а й уникнення повномасштабної громадянської війни в умовах зовнішнього протекторату США.

Conflicts to Watch



Азія



ПРЕЗИДЕНТ ЛАЙ ЧІН-ТЕ (В ЦЕНТРІ) ПОЗУЄ ДЛЯ ГРУПОВОГО ФОТО В АЕРОПОРТУ СУНШАНЬ У ТАЙБЕІ, ТАЙВАНЬ, 2025 РІК © АНН ВАН/REUTERS



КИТАЙСЬКИЙ РАКЕТНИЙ ЕСМІНЕЦЬ «ЧАНША» ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДО ПОРТУ В МІСТІ САНЬЯ, КИТАЙ, 2017 РІК ©ЗЕН TAO/XINHUA/GETTY IMAGES

Конфлікт Китаю і Тайваню



СОЛДАТИ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ АРМІЇ СТРІЛЯЮТЬ З МІНОМЕТА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАНЬ З БОЙОВОЮ СТРІЛЬБОЮ В ПРОВІНЦІЇ АНЬХОЙ, КИТАЙ, 2021 РІК ©CNSPHOTO/REUTERS



©THE FOX NEWS

Сторони

КНР, Тайвань, США

Суть

КНР послідовно не визнає незалежність Тайваню та вважає себе "єдиним Китаєм"

Статус

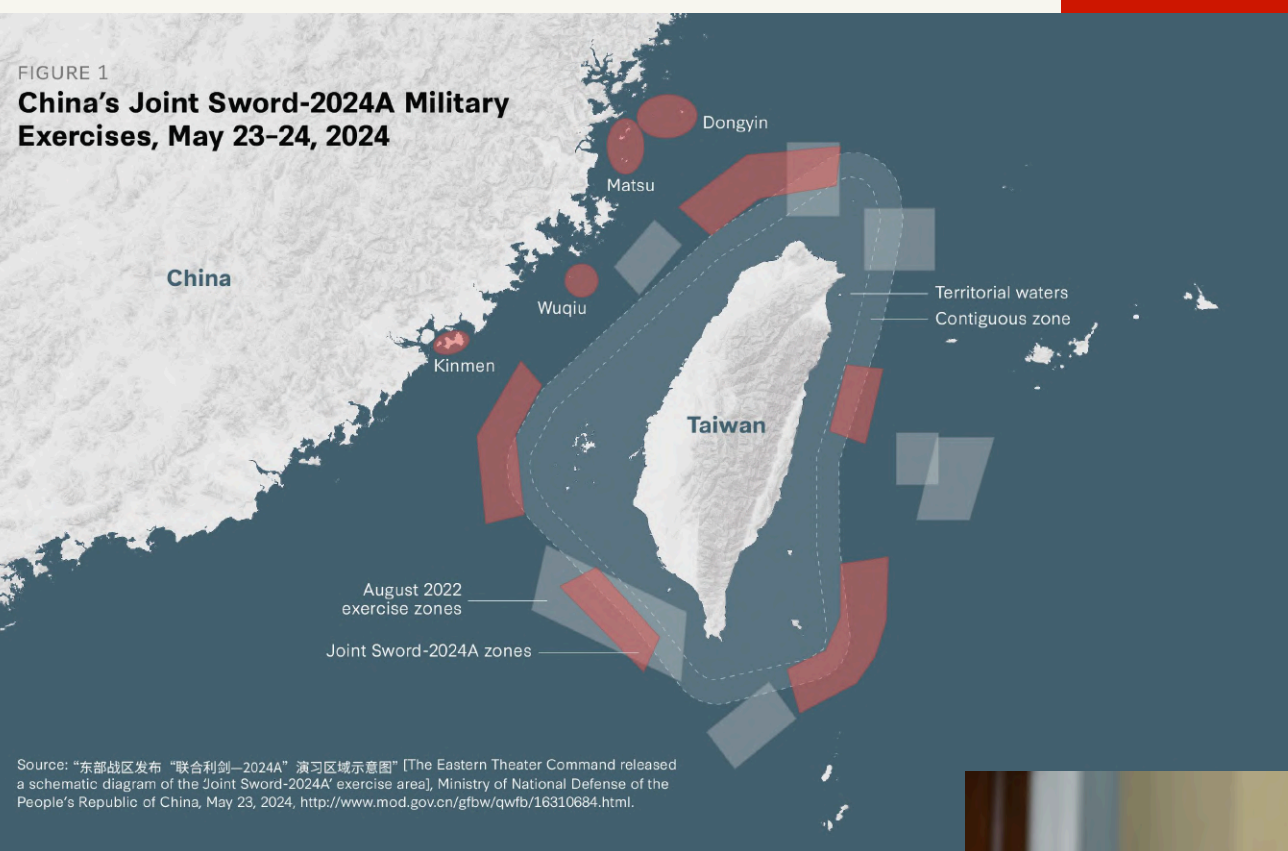
середня імовірність ескалації

Поточний рік відзначився триваючою напруженістю в Тайванській протоці. КНР не відмовляється від амбіцій щодо “встановлення конституційного порядку на Тайвані”, тоді як у Китайській Республіці (Тайвані) спостерігається політичний розкол щодо подальшої взаємодії з Пекіном. Цей розкол пов'язаний із конфліктом між президентом республіки, який використовує жорстку про-незалежницьку риторичку, та Законодавчим юанем, що перебуває під контролем опозиційної

Транзакційний підхід 47-го президента США чітко проявився у ставленні до Тайваню. Так, під час торговельних переговорів між США та Китаєм Вашингтон затримував підписання пакета військової допомоги для Тайваню. В оприлюдненій у грудні 2025 року новій Стратегії національної безпеки Індотихоокеанський регіон перестав бути пріоритетним для США, що ще більше змушує Тайвань та інших союзників

©MINISTRY OF NATIONAL DEFENSE
OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF
CHINA, MAY 23, 2024.

FIGURE 1
China's Joint Sword-2024A Military Exercises, May 23-24, 2024



партії Гоміньдан, яка виступає за діалог із КНР. Китай продовжує дотримуватися політики “єдиного Китаю” та наголошує, що повернення Тайваню до складу Китаю є невід’ємною частиною післявоєнного міжнародного порядку. За повідомленнями колишнього директора ЦРУ, Пекін планує проведення військової операції проти Тайваню до 2027 року. Повернення Дональда Трампа до Білого дому позначилося неоднозначністю риторички Вашингтона щодо Тайбея.



ДИРЕКТОР ЦРУ ВІЛЬЯМ БЕРНС ПІД ЧАС СЛУХАНЬ КОМІТЕТУ З РОЗВІДКИ ПАЛАТИ ПРЕДСТАВНИКІВ ЩОДО СВІТОВИХ ЗАГРОЗ У ВАШІНГТОНІ, США, 2021 РІК © АЛЬ ДРАГО/ПУЛ REUTERS

Сполучених Штатів у регіоні сумніватися в надійності альянсу з Вашингтоном. Водночас президент Трамп підписав закон, який зобов'язує Державний департамент США регулярно переглядати й оновлювати керівні принципи офіційної взаємодії Сполучених Штатів із Тайбеєм, а зникнення зі Стратегії національної безпеки згадки про політику “одного Китаю” може свідчити про зсув позиції США в бік поступового офіційного визнання суверенітету Тайваню.

Для Тайваню 2025 рік став періодом політичної турбулентності та розколу навколо зовнішньополітичних цілей. Чинний президент Лай Цін-де є, мабуть, найпалкішим адвокатом тайванської незалежності: у своїх промовах він неодноразово виступав за збереження тайванської державності. Така риторика викликає невдоволення Пекіна: з моменту вступу Лая на посаду на Тайвані фіксується майже вдвічі більше середньомісячних порушень зони ідентифікації протиповітряної оборони порівняно з попередніми роками.

У липні та серпні 2025 року відбулися безпрецедентні вибори щодо відкликання депутатів, які загрожували достроковим усуненням з посад 31 депутата головної опозиційної партії Гоміньдан (КМТ), що контролює Законодавчий юань і виступає проти формальної незалежності. Голосування, яке починалося як громадянська ініціатива з очищення парламенту від “пропекінських сил”, повністю провалилося – жодного депутата не було відкликано, а результати голосування стали сигналом подальшого зниження підтримки президента серед виборців. Опитування TVBS, опубліковане 11 серпня, показало, що лише 28 % респондентів задоволені діяльністю президента, не в останню чергу через втому виборців від постійного акценту Лая на риториці протистояння Китаю.

Провал ініціативи та зниження рейтингу схвалення змусили президента розпочати діалог з опозицією, результатом чого стала масштабна перестановка в кабінеті міністрів.

Кінець 2025 року минув під знаком дебатів між Демократичною прогресивною партією – партією чинного президента – та опозицією щодо збільшення військового бюджету країни. Правляча партія наполягає на підвищенні оборонного бюджету до 40 млрд доларів, що резонує з вимогами Вашингтона щодо більшого фінансового внеску союзників, однак законопроект був заблокований парламентом, у якому опозиція має більшість. Також кінець року затьмарив дипломатичний конфлікт між КНР та Японією після заяв прем'єр-міністра Японії Санае Такаїті про можливе втручання Японії, зокрема й військовим шляхом, у разі спроб Пекіна встановити контроль над островом.

ОФІЦЕР ВІТАЄ ПІД ЧАС ПАРАДУ,
ПРИСВЯЧЕНОГО 70-РІЧЧЮ ЗАСНУВАННЯ
КОМУНІСТИЧНОГО КИТАЮ В ПЕКІНІ,
2019 РІК ©МАРК ШІФЕЛЬБЕЙН/АР





ЧЕТВЕРТИЙ ПЛЕНУМ ЦК КПК У ЖОВТНІ
2025 РОКУ ©XIE HUANCHI, XINHUA NEWS
AGENCY

Подальша доля конфлікту залежатиме від політичної волі Пекіна щодо початку можливого вторгнення на Тайвань, а також від організаційних і оборонних спроможностей Тайбея. Незважаючи на “чистки” серед вищого військового керівництва КНР, політичне керівництво Китаю, схоже, дає зрозуміти, що військова операція проти Тайваню можлива навіть за таких умов. Політичне протистояння серед тайванських урядовців та відсутність консенсусу щодо формату співіснування з КНР лише посилюють відчуття в китайського керівництва, що саме зараз є найсприятливіший момент для завершення “століття приниження”. Якщо це так, прогноз колишнього очільника ЦРУ може виявитися неминучим. У такому разі позиція Сполучених Штатів та їхніх союзників відіграватиме вирішальну роль.

Останні сигнали з боку Вашингтона – у вигляді схвалення пакета військової допомоги та натяків на продовження стратегії стримування Пекіна – залишають надію на те, що у 2026 році КНР не наважиться випробувати на міцність відданість США захисту Тайваня.

З огляду на незгасаючі амбіції КНР щодо встановлення контролю над Тайванем та більш сміливу риторику, озвучену під час четвертого пленуму ЦК КПК у жовтні 2025 року, немає підстав вважати, що у 2026 році напруженість у Тайванській протоці істотно зменшиться. Водночас неоднозначна риторика Вашингтона створює невизначеність щодо Тайваню, однак нещодавнє схвалення великого пакета військової допомоги та коментарі про “стримування КНР силою” створюють враження продовження політики попередньої адміністрації США щодо Тайбея.

Індо-пакистанське протистояння



ТАНКИ ТРАНСПОРТУЮТЬСЯ ПО ДОРОЗІ В МУРІДКЕ ПОБЛИЗУ ЛАХОРА, ПАКИСТАН, 2025 РІК
©REUTERS

Сторони

Індія, Пакистан, КНР, США

Суть

з моменту поділу Британської Індії у 1947 р. обидві країни претендують на регіон Джамму і Кашмір

Статус

середня імовірність ескалації



Кашмірський конфлікт є багаторівневим та складається з територіальної суперечки (де проходить кордон), спору про легітимність (хто має право вирішувати статус регіону) та політичного виміру (самовизначення і права населення). Витоки лежать у розділі Британської Індії 1947 року і невизначеності щодо приєднання князівства Дžамму і Кашмір. Перший збройний етап завершився перемир'ям під егідою ООН у 1949 році, після чого регіон фактично було розділено між Індією та Пакистаном, а північно-східна частина контролюється Китаєм.

У 1948 році Рада Безпеки ООН схвалила підхід, що включав припинення вогню та перспективу плебісциту за визначених умов (UNSC Resolution 47 (1948)). Однак політична реальність змістилася після Сімласької угоди 1972 року, яка закріпила логіку: спір вирішується переважно двосторонньо, а лінія контролю (LoC) стає ключовою лінією де-факто.

Кашмір як територія став тригером для кількох індо-пакистанських воєн і криз. Особливо показовою є Каргільська війна 1999 року, коли пакистанські сили та підтримувані ними елементи проникли на індійський бік LoC, що спричинило війну з великим ризиком ескалації між уже

ядерними державами. Після 2019 року найбільш небезпечним моментом стала криза, що виросла з атаки в Пулхамі і відповідей із повітряними ударами (це часто трактують як приклад “ескалації під ядерною парасолькою”). 5 серпня 2019 року Індія скасувала спеціальний статус Дžамму і Кашміру (ст. 370) та реорганізувала регіон у дві союзні території. Це радикально змінило внутрішню архітектуру управління, посилило контроль центру і стало головною точкою розриву з Пакистаном. Наслідок для безпеки був двозначний – короткостроково Індія застосувала жорсткі обмеження і масову присутність сил, щоб запобігти заворушенням, а довгостроково це підживило політичне невдоволення і зробило статус Кашміру ще більш незрозумілим.

Але Кашмірська проблема де-факто є тристоронньою, бо Китай контролює Аксай-Чин (з 1962 року) і має стратегічні інтереси в регіоні через фіксацію факту збереження китайського контролю над Аксай-Чином після війни 1962 року. Це означає, що Індія конкурує в регіоні не лише з Пакистаном (LoC), а й з Китаєм (LAC), а будь-яка індо-пакистанська ескалація відбувається на тлі ширшої конкуренції Індії та КНР.

Конфлікт має також значний гуманітарний вимір – це і милітаризація, насильство, обмеження свобод і масові затримання у кризові періоди. Важливим міжнародним маркером є перша доповідь ООН щодо порушень прав людини в Кашмірі (2018) з закликом до міжнародного розслідування.

У 2025 році загострення між Пакистаном та Індією вийшло далеко за межі традиційних періодичних ескалацій на Лінії Контролю. Після смертоносної атаки на туристів у Пахалґамі (26 загиблих) Індія звинуватила пакистанські угруповання в плануванні і підтримці нападу, що спричинило ракетні удари Індії по об'єктах на території Пакистану та Пакистанського Дżамму і Кашміру в рамках “Операції Сіндур” та обстріли і авіаційні маневри з обох боків протягом кількох днів у травні, підштовхнувши дві ядерні держави до найсерйознішої конфронтації за останні роки. Попри посередництво міжнародних акторів і перемир'я, задеклароване в другій половині травня 2025 року, напруженість зберігається.

На практиці конфлікт рухається між двома станами:

А. Режим стримування/замороження: тримається припинення вогню, мінімальні дипломатичні канали, фокус на “контртероризмі”, низька взаємна довіра.

Б. Режим кризи/ескалації: теракт або прикордонний інцидент запускає ланцюг “відповідь на відповідь”, з ризиком переходу до авіаударів/ракетних атак.

Найбільш реалістичним прогнозом на найближчі 1–3 роки є збереження “керованої напруги” без фінального врегулювання. Структурні причини (територія, ідентичність, внутрішня політика, роль Китаю) роблять компроміс політично дорогим. Врегулювати ризики могло б відновлення стабільного режиму LoC і механізмів деескалації (гарячі лінії, прозорість), мінімальні гуманітарні кроки (зв'язок, свободи), і поступове повернення до діалогу принаймні з технічних питань (а саме у торгівлі).

ЛІДЕР ПІВНІЧНОЇ КОРЕЇ КІМ ЧЕН ІН ВІТАЄ
ВІЙСЬКОВИЙ ПАРАД, ПРИСВЯЧЕНИЙ 80-РІЧЧЮ
ЗАСНУВАННЯ ПРАВЛЯЮЧОЇ ТРУДОВОЇ ПАРТІЇ КОРЕЇ,
В ПХЕНЬЯНІ В СУБОТУ ©KCNA/REUTERS



ПІВНІЧНОКОРЕЙСЬКИЙ УРЯД ДЕМОНСТРУЄ
НОВУ МІЖКОНТИНЕНТАЛЬНУ БАЛІСТИЧНУ
РАКЕТУ ПІД НАЗВОЮ «ХВАСОН-20» ©AP

Міжкорейський конфлікт



ЛІ ЧЖЕ МЬОНГ, ПРЕЗИДЕНТ ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ
©CHUNG SUNG-JUN/GETTY IMAGES



ПІВДЕННОКОРЕЙСЬКІ СОЛДАТИ ПІД ЧАС
НАВЧАНЬ «ЩИТ СВОБОДИ» ПІВДЕННА КОРЕЯ,
2025 РІК. ©ДЖЕЙМСОН ХАРРІС/АРМІЯ США

Сторони

КНДР, Республіка Корея, КНР, США

Суть

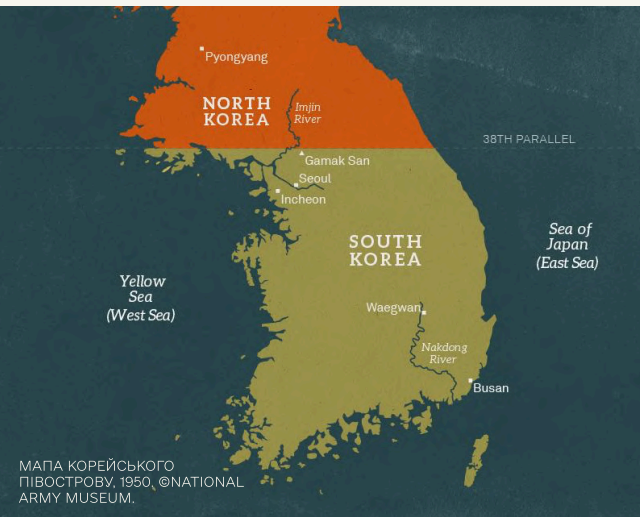
після Другої світової війни на півострові
утворились дві незалежні держави, які вже
протягом 80 років прагнуть об'єднати
Корейський півострів під своїм керівництвом

Статус

низька імовірність ескалації

Conflicts to Watch

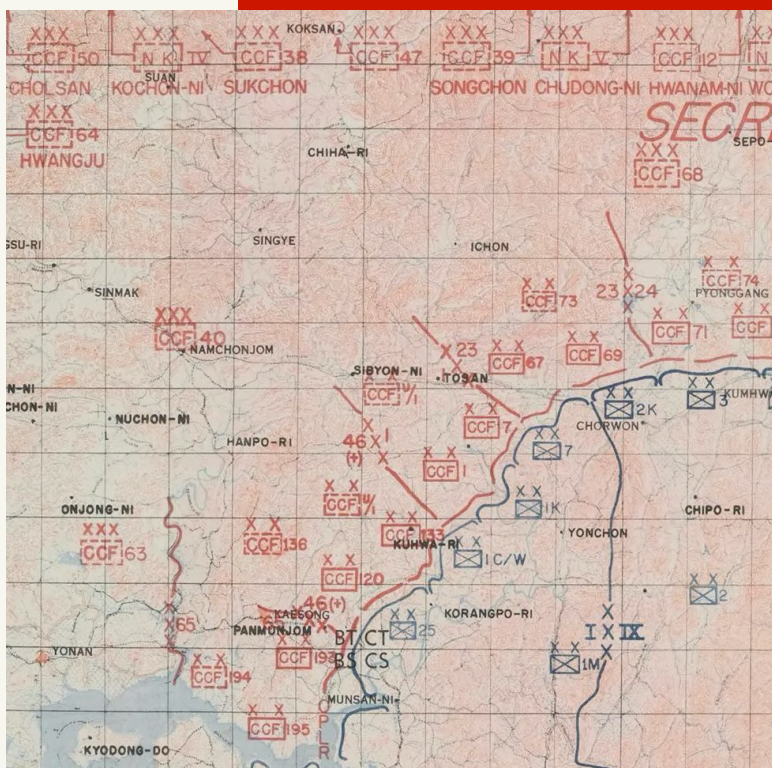
Конфлікт на Корейському півострові є тривалим багаторівневим протистоянням, що поєднує геополітичний розкол, військово-безпековий вимір та ідеологічно-режимний конфлікт між Північною Кореєю (КНДР) та Південною Кореєю (Республіка Корея). Його витоки пов'язані з поділом півострова після Другої світової війни у 1945 році по 38-й паралелі між радянською та американською зонами впливу. Створення у 1948 році двох окремих держав закріпило політичний розкол, який збройно проявився під час Корейської війни 1950–1953 років. Війна завершилася перемир'ям, а не мирним договором, що залишило Корейський півострів у стані технічної війни до сьогодні.



Перемир'я 1953 року було підписане військовим командуванням КНДР, Китаю та Командуванням ООН, але не супроводжувалося укладенням мирного договору. Це створило унікальну правову ситуацію: бойові дії припинені, однак формально конфлікт не завершений. Демілітаризована зона (DMZ) уздовж 38-ї паралелі стала не лише буфером між арміями, а й символом незавершеного врегулювання. ООН зберігає обмежену роль через Командування ООН та санкційний режим, запроваджений Радою Безпеки у відповідь на ракетно-ядерну програму КНДР. Водночас ключові рішення щодо безпеки де-факто ухвалюються у трикутнику США – Південна Корея – КНДР, з важливою роллю Китаю.

Після 1953 року конфлікт перейшов у фазу “замороженого”, але неодноразово загострювався через військові інциденти та кризи. Найсуттєвішим чинником ескалації стала ядерна програма КНДР, яка з початку 2000-х років перетворила конфлікт з регіонального на глобальний безпековий виклик. Ядерні випробування (з 2006 року) та розвиток міжконтинентальних балістичних ракет радикально змінили баланс стримування.

КАРТА КОРЕЇ, СКЛАДЕНА США, НА ЯКІЙ ПОКАЗАНО РОЗТАШУВАННЯ ВІЙСЬК ООН ТА ВОРОГА СТАНОМ НА 30 ТРАВНЯ 1953 РОКУ ©NATIONAL ARMY MUSEUM.



Пік напруги припав на 2017 рік, коли Пхеньян продемонстрував потенціал ураження території США, що викликало ризик прямого воєнного зіткнення. Тимчасову розрядку принесла дипломатична фаза 2018–2019 років (міжкорейські саміти та зустрічі Кім Чен Ин з президентом США), однак відсутність конкретних домовленостей щодо денуклеаризації призвела до провалу переговорів і повернення до конфронтаційної логіки. Станом на середину 2020-х років конфлікт характеризується асиметричною стабільністю.

КНДР фактично закріпила за собою статус ядерної держави та відмовляється від ідеї роззброєння, розглядаючи ядерну зброю як гарантію виживання режиму. Південна Корея, у свою чергу, посилює військову співпрацю зі США та Японією, розширює систему стримування та дедалі активніше обговорює питання ядерних гарантій. Конфлікт також набуває ширшого геополітичного виміру через протистояння США та Китаю, а Пекін розглядає стабільну, але розділену Корею як елемент регіонального балансу і виступає проти краху режиму КНДР.



Відсутність ефективних каналів діалогу підвищує ризик непередбачуваних інцидентів. Хоча активні бойові дії відсутні, конфлікт має значні гуманітарні наслідки, особливо для населення Північної Кореї, яке перебуває в умовах ізоляції, санкцій та системних порушень прав людини. Ядерна програма КНДР напругу впливає на рівень життя населення, оскільки відбувається перерозподіл ресурсів на користь військового сектору. Для Південної Кореї конфлікт означає постійну мобілізаційну готовність, високі оборонні витрати та психологічний тиск на суспільство.

На практиці конфлікт рухається між двома основними режимами:

А. Режим стримування / замороження.

А саме збереження статусу-кво – відсутність мирного договору, регулярні ракетні випробування КНДР, санкційний тиск і військове стримування з боку США та союзників. Цей сценарій є найбільш імовірним у коротко- та середньостроковій перспективі.

Б. Режим кризи / ескалації.

Різка загострення через інцидент (ракетний пуск, прикордонна сутичка, політична провокація), що може призвести до обмеженого військового зіткнення. Хоча повномасштабна війна залишається малоімовірною через фактор стримування, ризик прорахунку зберігається.

Найбільш реалістичним прогнозом на 1–3 роки є збереження керованої напруги без фінального врегулювання. Структурні чинники, такі як ядерний статус КНДР, логіка виживання режиму, суперництво великих держав і відсутність довіри роблять компроміс політично та безпеково надто дорогим. Зниження ризиків можливе лише через підтримання стабільності в зоні DMZ, відновлення каналів комунікації та обмежені технічні домовленості (військові так звані “гарячі лінії” або управління інцидентами), але не через швидке політичне врегулювання.

Громадянська війна



у М'янмі



АУН САН СУ ЧЖІ ВИГОЛОШУЄ ПРОМОВУ В НЕПІДО, М'ЯНМА, 2020 ©АУН ШІН У/АР



Сторони

хунта під проводом Мін Аун Хлайна, повстанські сили, етнічні угруповання

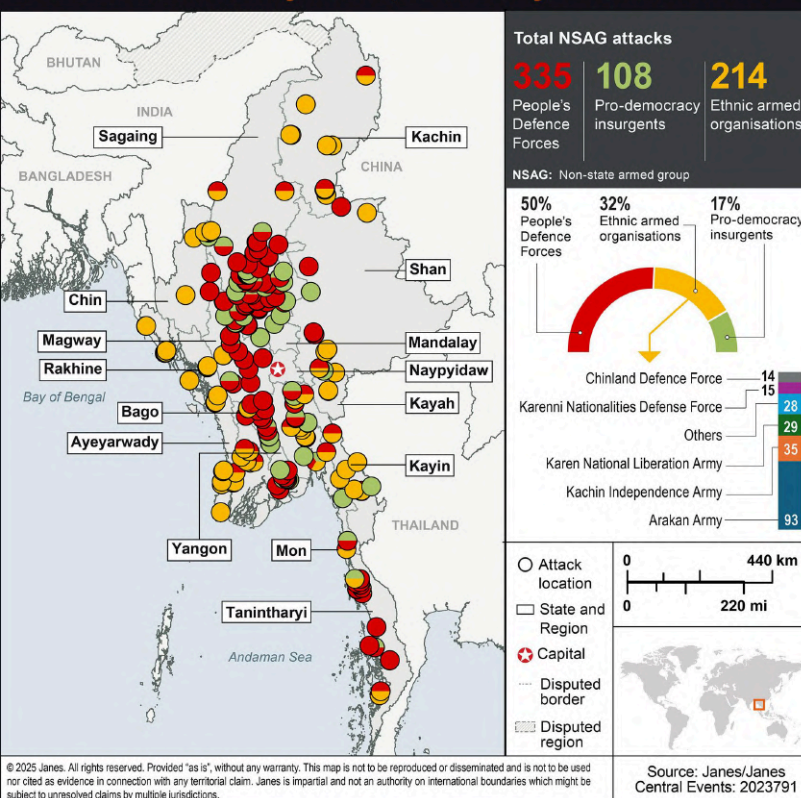
Суть

після перевороту 2021 року до влади прийшла військова хунта на чолі з Мін Аун Хлайном, проте опозиція сформувалв Народні сили оборони, які розпочали збройне протистояння з хунтою

Статус

висока імовірність ескалації

NSAG attacks in Myanmar, 1 January–31 March 2025



NSAG ATTACKS IN MYANMAR, 1 JANUARY–31 MARCH 2025. © JANES CENTRAL EVENTS

М'янма – це поліетнічна держава, в якій проживає понад 100 народностей, які іноді вступають в конфлікт з центральним урядом. У 1962 році в країні відбувся переворот, в ході якого до влади прийшла військова хунта, яка зберігала політичну владу в країні до початку громадянської війни, проте постійно стикалась з опором етнічних меншин та продемократичних сил.

У 2020 році перемогу на виборах здобула “Національна ліга за демократію” (NLD). Ця політична сила вже перемагала на виборах 1990 та 2015 років, однак через протидію військових не змогла сформувати уряд. На цей раз, не визнавши результати виборів, у 2021 році військові здійснили державний переворот та заарештували вище керівництво обраного уряду, включно з лідеркою партії Аун Сан Су Чжі. Державу очолив головнокомандувач збройних сил М'янми Мін Аун Хлайн. Одразу після перевороту в столиці вибухнули масові мирні протести. Військові відповіли розгортанням насильства проти демонстрантів.

У квітні 2021 року лідери пригноблених етнічних груп та продемократичні політики створили Уряд національної єдності, а через місяць нова коаліція сформувала Народні сили оборони (PDF). До повстанської армії в боротьби проти збройних сил М'янми також приєдналися численні армії етнічних груп країни. Упродовж 2023-2024 років хунта втратила значні території. Станом на зараз військові контролюють близько 21% території М'янми, тоді як повстанські сили та етнічні армії утримують близько 42%.

У цьому контексті варто окремо виділити проблему мусульманської етнічної меншини рохінджа. Вона налічує понад 3,5 мільйона осіб, понад мільйон з яких проживає на території М'янми в північному штаті Ракхайн, що межує з Бангладешем. Цей народ складає найбільшу у світі групу осіб без громадянства. Військовий уряд М'янми у 1982 році прийняв Закон про громадянство, який зробив рохінджа особами без громадянства. Рохінджа зазнають систематичних переслідувань дискримінації та насильства, що підтримується урядом та етнічною більшістю бамарів.

У серпні 2017 року військові розв'язали геноцид, включаючи масові вбивства, зґвалтування та підпали будинків рохінджа, змусивши понад 700 000 людей втекти з Ракхайна. Наразі лише близько 600 000 осіб з загальної чисельності рохінджа проживає у М'янмі, а найбільша кількість рохінджа – понад 1,6 мільйона – перебуває в Бангладеші в незадовільних умовах. Громадянська війна лише поглиблює проблему статусу безгромадянства цього народу на території М'янми та посилює міжетнічні конфлікти.

У січні 2025 року хунта оголосила про плани проведення загальних виборів, які відбудуться в грудні 2025 року та січні 2026 року з метою легітимізації її влади.

Conflicts to Watch

Опозиційні сили закликають до бойкоту виборів, вважаючи їх фіктивними, що може призвести до підвищення рівня насильства під час голосування. Міжнародна спільнота також засуджує подібний формат проведення виборів.

Наразі військова хунта знаходиться у досить скрутному становищі через втрату значної кількості територій, падіння підтримки населення та дезертирство в армії. Однак через слабку координацію сил опору та підтримку з боку Китаю, Індії, Таїланду та Росії, центральний уряд може функціонувати та вести бойові дії. Крім того, у жовтні 2025 року збройні сили хунти продемонстрували здатність до успішних наступальних дій, повернувши собі контроль над столицею великого округу в штаті Шан – містом К'яукме.

Найімовірнішим сценарієм розвитку конфлікту у 2026 році залишається продовження військових дій та посилення нестабільності в державі, що водночас характеризуватиметься відсутністю явного переважання тієї чи іншої сторони. Попри значні військові успіхи повстанців та суттєві внутрішні проблеми збройних сил М'янми, військова хунта демонструє певну стійкість. Водночас, з огляду на системні слабкості урядової армії, сили опору й надалі контролюватимуть ключові регіони та продовжуватимуть свої наступальні дії. Вибори можуть частково підвищити легітимність хунти в підконтрольних їй територіях і послабити тиск з боку сусідніх держав Південно-Східної Азії. Водночас, в умовах критики з боку цивілізованої частини світової спільноти, такий крок може поглибити міжнародну ізоляцію країни. Тому навіть у разі успішного проведення цих виборів, військові не зможуть забезпечити стабільний розвиток держави.



©GETTY IMAGES

Менш імовірним є сценарій поступового зсуву балансу сил на користь хунти або руху опору. Оскільки усі сторони конфлікту стикаються з внутрішніми проблемами, не можна виключати різкого погіршення військово-політичної ситуації як в таборі повстанців, так і в центральному уряді. У крайній версії цього сценарію посилення хунти може навіть спровокувати іноземне втручання з боку регіональних держав та США.



Конфлікт між Афганістаном і Пакистаном



Сторони

Афганістан, Пакистан

Суть

історично Пакистан був тією державою, яка сприяла появі Талібану, проте після повернення до влади у 2021 р. таліби почали допомагати “Техрік-е-Талібан Пакистан”, яких Ісламабад вважає терористами

Статус

висока імовірність ескалації

Афгано-пакистанський конфлікт має декілька вимірів, але центральною його основою є агресивна квінтесенція релігійного радикалізму і націоналізму з боку Афганістану, та безпекові питання з боку Пакистану. Станом на зараз це конфлікт у стані малоінтенсивної війни, де Афганістан використовує переважно в якості проксі-сил загони пакистанських талібів, а Пакистан намагається проводити антитерористичні операції, завдавати авіаударів по Афганістану та контролювати кордон. Формування кордонів Афганістану призвело до розділення одного народу без його згоди і стало причиною, чому релігійні фундаменталісти стали проблемою як для Афганістану, так і для Пакистану. Однак у поточному контексті, в першій країні – вони правляча еліта, а в другій – терористи.

1893 року Британія і Афганістан підписали двосторонню угоду про розмежування кордону. Це розмежування отримало назву “Лінія Дюранда” і фактично вона розділила пуштунів на підконтрольних британській короні та підконтрольних афганському еміру. Британцям було важливо не допустити Російську Імперію до Індійського океану, тому вони стабілізували Афганістан шляхом сепарації пуштунів та отримання доступу до гірських перевалів. Емір Афганістану потребував коштів та хотів уникнути повзучої окупації з боку Лондону. Вже після Другої Світової війни Пакистан отримав під свій контроль цю лінію разом з місцевими пуштунами, які жили на кордоні Пакистану і Афганістану, зберігши цю сепарацію. Спершу Пакистану це дало ресурс для ведення проксі-війни проти СРСР. Згодом – зворотний ефект у вигляді терористичної загрози.

У формуванні організації “Талібан”, як правлячої нині сили Афганістану, важливу роль відіграли Саудівська Аравія і Пакистан в рамках політики протидії експорту ісламської революції Іраном.



©AP

Другим фактором став страх перед СРСР, який за фіктивними звинуваченнями вторгся у Афганістан у зв'язку з проамериканською позицією тогочасного президента Хафізулі Аміна. Шиїти складають 20% від населення Пакистану і до 20% від населення Афганістану. Попри меншість шиїтів у обох державах, на Близькому Сході вже існували прецеденти формування конфесіоцентричних олігархій (не теократичних держав, а де-факто конфесійна селекція еліт та формування кланового устрою) – в 1971 році такий режим був встановлений у переважно сунітській Сирії алавітом Хафезом Асадом, а в переважно шиїтському Іраку – 1979 року сунітом Саддамом Хусейном. В 1977 році прем'єр-міністром Пакистану (а рік потому і президентом) став переконаний ісламіст та генерал Зія-уль-Хак, який сприяв значній ісламізації держави, яка не спинилась навіть після його загибелі у авіакатастрофі 1988 року.

Зія-уль-Хак вбачав загрозу як в СРСР, так і в Ірані, що призвело до фінансування пакистанським урядом афганських моджахедів та підготовку арабських добровольців до перетину кордону в м. Пешавар. На гроші Саудівської Аравії вздовж кордону між Афганістаном та Пакистаном, Ісламабад будував релігійні школи-медресе, в яких пропагувався саудівський ваггабізм та ненависть до шиїтів. Майбутня релігійна доктрина талібів стала квінтесенцією деобанді

(ісламістський фундаменталістський рух, концептуалізований 1867 року в Індії та згодом популяризований в Пакистані, який мав за мету збереження ісламської ідентичності в умовах британського колоніалізму) та салафізму (концепція ісламізму, метою якої є повернення до стилю життя перших мусульман часів Пророка Мухаммеда) і їхніх відповідних, більш радикальних відгалужень: деобандійський джихадизм і саудівський ваггабізм. Саудівська Аравія і, опосередковано, “Аль-Каїда” після 2011 року, посприяли у формуванні серед пуштунів ідей такфіризму, тобто законному праву звинувачувати мусульман в невірі та вбивати їх. Майбутні пакистанські колеги “Талібану” візьмуть такфіризм за основу легітимізації війни проти Ісламабаду.

Після виходу СРСР з Афганістану, у 1990-х Пакистан зробив ставку на талібів, аби отримати лояльний уряд та мати союзника на противагу Індії та Китаю. Після встановлення уряду талібів в 1996 році, Пакистан разом з ОАЕ і Саудівською Аравією визнав Ісламський Емірат Афганістан, але навіть тоді очільник талібів Мулла Омар відмовився визнавати Лінію Дюранда. В 2001 році під час інтервенції США та повалення режиму талібів, Пакистан був змушений балансувати між Вашингтоном і талібами. З одного боку, в м. Карачі був транзитний пункт НАТО, з іншого – в м. Кветта таліби отримали прихисток.

Тогочасний афганський уряд Карзая і згодом Гані відповів підтримкою пакистанського “Талібану” – “Техрік-е-Талібан Пакистан” (або ТТП), які у зв’язку з ідеями такфіризму та радикалізму звинувачували в невірі уряд Пакистану. Це переросло в багатосторонній конфлікт у Вазиристані, який триває з 2004 року. Лише внаслідок тривалої операції “Зарб-е-Азб”, що проходила з 2014 по 2017 рік, пакистанська армія витіснила ТТП з Пакистану в Афганістан.

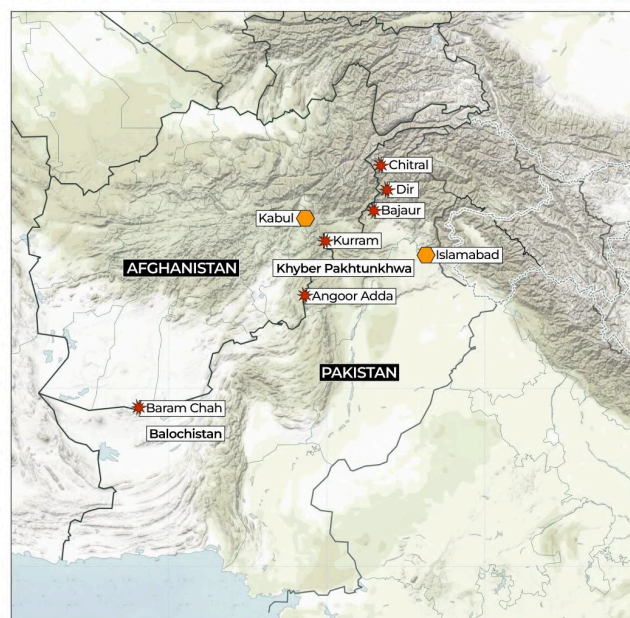
Після падіння уряду Ашрафа Гані в 2021 році, Пакистан очікував покращення відносин з Афганістаном. Через короткий час після встановлення нового уряду за сприяння очільника пакистанської розвідки Фаїза Хаміда, “Талібан” заявив про “відмову слухати накази з Ісламабаду”. Захопивши американську трофейну зброю, яку не встигли евакуювати, афганські таліби разом з випущеними із в’язниць польовими командирами ТТП почали вже в грудні зносити огорожі на Лінії Дюранда. Хоч ТТП і “Талібан” співпрацювали активно, вони завжди були окремими організаціями. Афганські таліби не визнають свою причетність до підтримки ТТП і називали діяльність пакистанських талібів внутрішніми проблемами Ісламабаду.

2022 року відбулись переговори в Кабулі між пакистанським урядом і ТТП. Пакистанські таліби використали це для перегрупування з Афганістану в Пакистан, щоб вже у листопаді 2022 року розірвати перемир’я і закликати до джихаду проти Ісламабаду. Перший теракт відбувся 2 місяці потому в Пешаварі, коли в мечеті себе підірвав смертник. У вересні 2023 року ТТП напали на пакистанські прикордонні пункти в провінції Хайбер-Пахтунхва.

SOUTH ASIA

Afghanistan-Pakistan border clashes

Afghan and Pakistani forces engaged in deadly border clashes days after air strikes in Kabul.



©AL JAZEERA

Ісламабад відповів на це депортацією понад 500 тис. нелегальних мігрантів з Афганістану. Після атаки смертника на військовий пост в Північному Вазиристані у березні 2024 року, пакистанська авіація розпочала авіаудари проти ТТП, а “Талібан” відповів артобстрілами. В червні 2024 року Пакистан оголосив про проведення антитерористичної операції. ТТП ж перейшли до стратегії партизанської війни, проводячи переважно нічні рейди проти пакистанської армії.

Станом на 2025 рік відбулось значне загострення. З жовтня 2025 року тривають зіткнення на кордоні між ЗС Афганістану та ЗС Пакистану, а всередині країни ТТП досі проводять терористичні атаки в комбінації з партизанською війною. За посередництва Катару і Туреччини вдалось несуттєво стабілізувати ситуацію, однак значних успіхів у антитерористичній операції проти ТТП уряд Пакистану так і не здобув.

Якщо зараз конфлікт можна оцінити як середньої інтенсивності, з часом активність бойових дій може зрости суттєво, але це буде обмежуватись своєрідною окопною війною, оскільки Афганістан використовує ТТП як свої проксі для війни проти Пакистану. Наступного року можна очікувати посилення терористичної активності в прикордонних провінціях між Пакистаном та Афганістаном, можливу більш репресивну політику Ісламабаду проти афганських мігрантів і збільшення інтенсивності авіаударів/артобстрілів вздовж кордону з регулярними рейдами ТТП. Пакистан же для знищення ТТП і їхніх осередків мусить вдатися до прямого військового вторгнення. Очевидно, Ісламабад перебуває в глухому куті – інтервенція неможлива, хоч він нею і погрожує. Військове вторгнення означає залучення значних ресурсів у війні проти сил з досвідом ведення партизанської війни, що, очевидно, Пакистан не потягне.

© REUTERS/STRINGER



Тайсько- камбоджійський



прикордонний конфлікт



Сторони

Таїланд, Камбоджа, США, Малайзія

Суть

внаслідок колоніального минулого сторони мають невирішені територіальні суперечки, на які накладається культурно-релігійний контекст

Статус

середня імовірність ескалації

У 1907 році Сіам (тодішня назва Таїланду) підписав із Францією, яка на той час була метрополією Камбоджі, угоду, що розмежовувала кордон із її колоніальними володіннями в Індокитаї. За новим поділом великий храмовий комплекс Преах Віхеар опинився на камбоджійському боці, хоча за природною логікою вододілу його можна було трактувати як частину тайської території. Бангкок десятиліттями мовчки погоджувався на фактичний кордон, не висувачи територіальних претензій до Парижу чи Пномпеня. Утім, для Таїланду ця угода стала символом несправедливості колоніальної доби та втрати контролю над периферійними територіями. Камбоджа зі здобуттям своєї незалежності від Франції в 1953 році швидко зустрілась з тайськими претензіями щодо території довкола храму Преах Віхеар, що зрештою привело сторони до розгляду їх справи в Міжнародному суді ООН.

У 1962 році Міжнародний суд ООН виніс рішення, яке закріплювало статус храмового комплексу Преах Віхеар як частини камбоджійської території. Для Пномпеня це була “юридична перемога” в прикордонному конфлікті, адже храмова споруда втілює собою історичну тяглість камбоджійської нації до кхмерської цивілізації. Утім, рішення Міжнародного суду не встановило статус 4,6 квадратних кілометрів земель довкола храму, що залишало Бангкоку можливість продовжувати тиснути на Пномпень.

У 2008 році ЮНЕСКО внесло Преах Віхеар до списку міжнародної спадщини, що спровокувало серію військових сутичок низької інтенсивності в період 2008-2011 років. Приводом став внутрішньополітичний контекст Таїланду, де опозиція розцінила пасивність тодішньої влади щодо рішення ЮНЕСКО як демонстрацію слабкості та “подарунок” Камбоджі, що підштовхнуло Бангкок до активних дій.

У 2013 році Міжнародний суд виніс нове рішення-інтерпретацію стосовно свого попереднього рішення від 1962 року, яке чітко встановило, що юрисдикція Камбоджі поширюється не тільки на храм, а й на його прилеглу територію, на яку претендував Таїланд. Тоді Міжнародний суд також закликав Таїланд вивести свої військові сили з суверенної території Камбоджі.



У липні 2025 року на спільному кордоні Таїланду і Камбоджі, зокрема на спірній ділянці, відбулася серія військових сутичок між арміями обох країн: перестрілки із застосуванням стрілецької зброї, артилерійські обстріли. На все це наклався політичний скандал, пов'язаний з телефонною розмовою між тайським прем'єром Паєтонгтарн Чинават з головою камбоджійського сенату та колишнім лідером країни Хун Сен у червні.

У цій розмові Чинават, чия родина має давні політичні та бізнес-зв'язки з родиною Хун Сена, критикувала командувача Другої армії Таїланду та вибачилась за односторонні провокативні дії військових на кордоні (закриття пунктів пропуску, перебої з експортом палива, порушення роботи інтернету тощо), які вона розглядала як акт непокори армії.

Після оприлюднення розмови в липні Конституційний суд Таїланду відсторонив від влади Чинават, а військові та роялістські еліти почали готуватись до ескалації на кордоні з метою політичної мобілізації населення довкола себе та посилення своїх позицій. Усе це вилилось у повномасштабний військовий прикордонний конфлікт з 24 по 28 липня, який уже встиг увійти в історію під назвою “п’ятиденна війна”.



XPAM PRASAT
PREAH@PRASAT PREAH
MUSEUM WEBSITE

Мирне врегулювання вдалось забезпечити завдяки посередницьким зусиллям прем’єр-міністра Малайзії Анвара Ібрагіма, чия країна цього року головує в АСЕАН, і президента США Дональда Трампа, який погрожував обом сторонам підвищенням тарифів та зупинкою перемовин щодо укладання торговельних угод. Для Таїланду і Камбоджі американський ринок залишається пріоритетом у питанні зовнішньої торгівлі, незважаючи на величезний розмір китайських інвестицій та імпорту. Підписання розширеної мирної декларації між сторонами відбулось 26 жовтня на полях 47-саміту АСЕАН у Куала-Лумпурі знову-таки за посередництва Анвара Ібрагіма та Дональда Трампа. Також укладення цього миру стало “містком” для швидкого підписання торговельних угод Таїландом і Камбоджею зі США.

Незважаючи на мирні домовленості, досягнуті в Куала-Лумпурі, на тайсько-камбоджійському кордоні час від часу продовжувались сутички між військовими обох країн та трагічні інциденти, пов’язані з підривом людей на мінах. 7 грудня ці зіткнення знову стали приводом для розпалювання повномасштабного військового конфлікту вздовж спільного кордону. Підрозділи піхоти, бронетехніка, артилерія, військова авіація і флоти Таїланду і Камбоджі, що знову зіткнулися в боях – ось результат жовтневого миру, який ледь протримався місяць.

Тайсько-камбоджійський прикордонний конфлікт несе в собі досить глибоке історичне коріння, що бере початок від доби колоніалізму. Незважаючи на те, що протягом десятиліть Камбоджа забезпечувала собі правову легітимність для контролю над храмовим комплексом Преах Віхеар та прилеглими до нього територіями, рішення ООН та ЮНЕСКО не змогли примирити два діаметрально різні символи: тайську образу на колоніальну несправедливість та камбоджійську історичну тяглість до кхмерської цивілізації.

MAP DEPICTING THE BORDER PROVINCES AND TEMPLE SITES WHERE CLASHES OCCURRED IN 2025 ©ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA, INC.





КАМБОДЖІЙСЬКІ СОЛДАТИ ВІДПОЧИВАЮТЬ НА РУІНАХ СТАРОДАВНЬОГО ХРАМУ ПРЕАХ ВІХЕАР © PAULA BRONSTEIN/GETTY IMAGES

Окрім цього, мирні зусилля чинної адміністрації Білого дому намагаються тиснути на сторони конфлікту виключно в економічній площині, без намагань досягнути та спробувати вирішити складний історичний контекст. Також варто відмітити і те, що часто уряди як Таїланду, так і Камбоджі використовують загострення прикордонного конфлікту як легкий спосіб відволікання своєї громадськості від внутрішніх проблем шляхом “мобілізації довкола прапора” перед зовнішнім ворогом. Схоже на те, що грудневе загострення, яке розпочалося з тайського наступу на камбоджійську територію, було примхою військових та роялістських еліт Бангкока набрати політичних балів перед новими достроковими парламентськими виборами до нижньої палати, назначених на 8 лютого 2026 року.

Навряд ми побачимо значні зміни в структурі цього конфлікту. Політичні еліти Таїланду і Камбоджі продовжуватимуть використовувати військову ескалацію в ньому як метод відволікання уваги свого населення від внутрішніх проблем та посилення політичних позицій за рахунок “маленької переможної війни”. При цьому суперечність в політиці пам'яті обох країн щодо спірної ділянки поблизу храму Преах Віхеар також нікуди не дінеться.

Чергове загострення, яке можна спостерігати в грудні, з часом піде на спад, найімовірніше з відходом тайських сил на початкові позиції. Сторони конфлікту хоч і зацікавлені в “маленькій переможній”, але не зацікавлені у тривалому й кривавому протистоянні, яке призведе до кризових явищ всередині країн. Також не слід забувати про мирні ініціативи американського президента, який продовжить здійснювати торгівельний тиск на обидві країни, щоб ті скоріше повернулися до виконання положень миру, підписаного в Куала-Лумпурі.

Конфлікт між Філіппінами та



ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКІ СИЛИ
ФІЛІППІН ВВЕЛИ В
ЕКСПЛУАТАЦІЮ ФРЕГАТ BRP
DIEGO SILANG ©ВІЙСЬКОВО-
МОРСЬКІ СИЛИ ФІЛІППІН



СУДНО КИТАЙСЬКОЇ БЕРЕГОВОЇ ОХОРОНИ СТІЛЯЄ З ВОДОМЕТІВ
ПО ФІЛІППІНСЬКОМУ КОРАБЛЮ, ЩО ПРЯМУЄ ДЛЯ ПОПОВНЕННЯ
ЗАПАСІВ ФІЛІППІНСЬКОЇ МІСІІ НА МІЛІНІ СЕКОНД ТОМАС У
ПІВДЕННО-КИТАЙСЬКОМУ МОРІ, 2025 ©REUTERS/ADRIAN
PORTUGAL

Китаєм в Південно- Китайському морі



©ANADOLU

Сторони

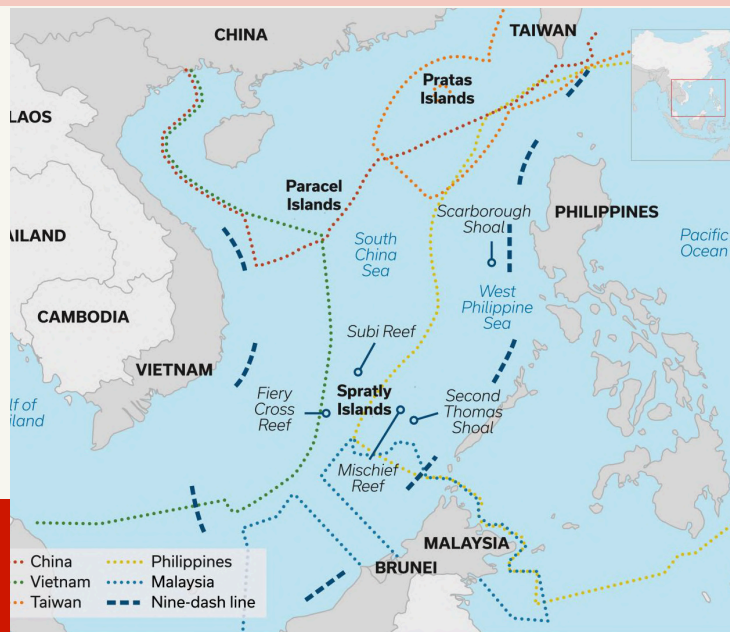
КНР, Філіппіни

Суть

Суть: обидві країни претендують на низку рифів у Південно-Китайському морі, поблизу яких знаходяться значні поклади вуглеводнів

Статус

середня імовірність ескалації



Сьогоднішній зовнішньополітичний курс Філіппін у глобальному суперництві США і Китаю є прикладом “жорсткого балансування”. Така стратегія зумовлена географічними особливостями країни-архіпелагу та зростаючим тиском КНР у Південно-Китайському морі. Ключові для Маніли акваторії, такі як риф Скарборо та частина архіпелагу Спратлі, мають стратегічне значення з огляду на рибні ресурси й потенціал видобутку вуглеводнів у межах виключної економічної зони Філіппін. Водночас Пекін відкидає ці претензії, наполягаючи на власному трактуванні морських кордонів.

З початку 2010-х років Китай перейшов до спроб встановити фактичний контроль над спірними районами, залучаючи ВМС НВАК, берегову охорону та морське ополчення з риболовецьких суден. Блокування доступу до рифів, небезпечні маневри поблизу філіппінських суден і використання водометів стали інструментами постійного тиску. Саме в цей період Маніла почала сприймати морські претензії КНР як довгострокову загрозу суверенітету, що зумовило поворот до більш активної безпекової співпраці зі США та реформування власних збройних сил. Важливою дипломатичною віхою стало рішення Арбітражного суду з морського права 2016 року, яке відкинуло більшість китайських

претензій у Південно-Китайському морі. Хоча Пекін відмовився його визнавати, для Філіппін воно стало ключовим правовим аргументом у міжнародно-правовому вимірі морського протистояння. Подальші коливання зовнішньої політики за президентства Родріго Дутерте – спроба “умиротворення” Китаю та тимчасове зниження ролі США – не призвели до зменшення китайського тиску, що лише підтвердило обмеженість такої стратегії.

З приходом до влади Фердинанда Маркоса-молодшого у 2022 році зовнішня політика Філіппін щодо Китаю на деякий час набула рис балансування, яке поєднувало економічне співробітництво з КНР і збереження тісного оборонного партнерства з США. Однак фактична динаміка взаємодії з Пекіном довела обмеженість такого підходу: економічні контакти не стримали китайського тиску у Південно-Китайському морі, і вже незабаром Маніла була вимушена коригувати стратегію в бік чіткого “жорсткого балансування”. Дії Китаю все частіше виходили за межі правового дискурсу й набували агресивного характеру у водах, що Філіппіни розглядають як свою виключну економічну зону.

У відповідь на ці виклики адміністрація Маркоса-молодшого прискорила реалізацію третього етапу модернізації збройних сил (2023–2028) із суттєвим акцентом на нарощуванні спроможностей ВМС, ВПС і Корпусу морської піхоти. Придбання сучасних корветів і фрегатів, зокрема двох HDF-3200 з вертикальними пусковими установками, значно зміцнило морські можливості Маніли, що було надзвичайно важливо на тлі зростання китайських активностей у Західно-Філіппінському морі.

Велика увага приділяється також розбудові оборонних партнерств. Окрім подальшого розширення угоди про оборонне співробітництво з США і проведення регулярних спільних

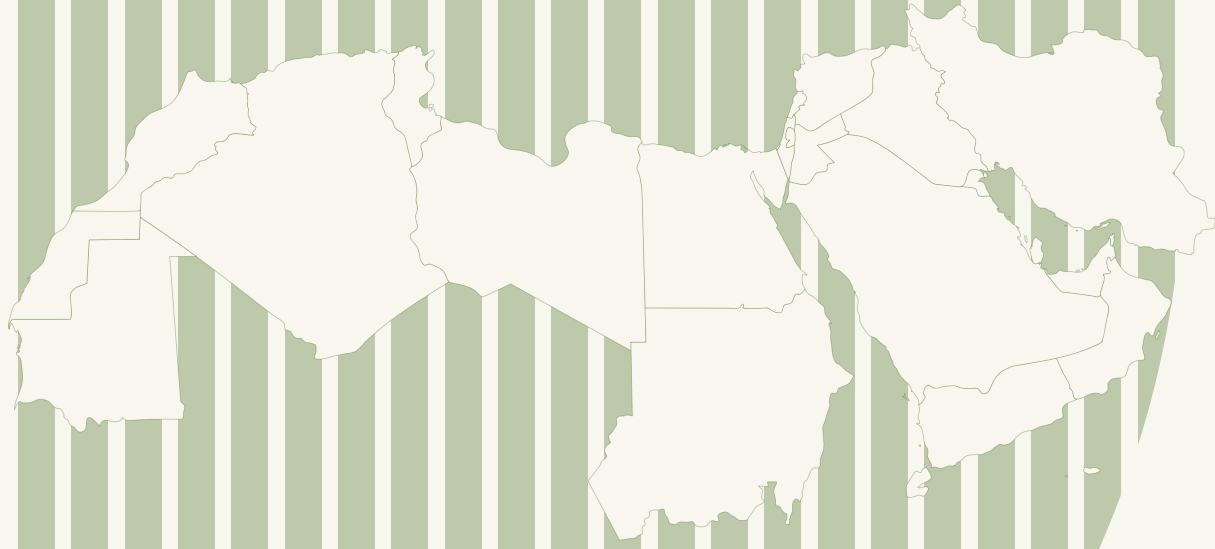
військових навчань, Маніла активізувала кооперацію з іншими партнерами: Японією, Канадою і Новою Зеландією для спільного доступу до військових об'єктів і обміну розвідувальними даними. Філіппінська берегова охорона почала використовувати канадські супутникові системи моніторингу для відстеження китайських суден, які вимикають транспондери для приховування своєї присутності. Важливою частиною реагування на провокації стали спільні та багатонаціональні навчання у Південно-Китайському морі. Так, у жовтні 2025 року філіппінські, американські, японські, канадські й французькі війська провели серію маневрів у стратегічно важливих акваторіях, демонструючи готовність до спільних операцій і підвищуючи операційну сумісність союзницьких флотів.

Протистояння на морі у 2025 році не обмежувалося лише навчаннями. Ще в березні китайські кораблі неодноразово відправляли радіопопередження філіппінським патрулям, а у квітні вони здійснили небезпечні маневри з наближенням до патрульного корабля BRP Sabra, які були кваліфіковані філіппінською стороною як загроза безпеці судна та екіпажу. Один з найгостріших інцидентів відбувся наприкінці 2025 року: у грудні китайські кораблі берегової охорони обстріляли водометами філіппінські рибальські човни біля Sabina Shoal, внаслідок чого три філіппінські рибалки зазнали травм, а два судна зазнали значних пошкоджень. Тоді китайські судна також перерізали якірні мотузки, піддаючи екіпажі ризику в небезпечних морських умовах. Філіппінські патрульні катери, які прибули на допомогу, спочатку були заблоковані діями Китаю, але зрештою змогли надати медичну допомогу постраждалим. Пекін спробував представити свої дії як “законні заходи збереження контролю”, тоді як Маніла засудила їх як серйозні порушення міжнародних норм і загрозу життю цивільних.

Попри періодичні спроби пом'якшення конфлікту, саме за президентства Маркоса-молодшого морське протистояння з Китаєм остаточно закріпило “жорстке балансування” як домінантну стратегію Філіппін. Постійний тиск з боку Пекіна у Південно-Китайському морі перетворився на екзистенційний виклик для Маніли, що підштовхує її робити ставку на військове стримування та поглиблення оборонних зв'язків з партнерами, навіть за умов збереження сильної економічної залежності від КНР. Для Китаю контроль над островами в Південно-Китайському морі залишається стратегічною метою розширення оперативного простору дії ВМС у західній частині Тихого океану, зокрема поблизу Малаккської протоки.

Пекін продовжить застосовувати свої військові та морські сили для подальших спроб встановлення контролю над островами в Південно-Китайському морі, зокрема у ВЕЗ Маніли. Також китайські кораблі й надалі вдаватимуться до різного роду провокацій, як-от небезпечні маневри поблизу філіппінських суден, обстріли з водометів, перегородження морських шляхів постачання тощо. Манілі залишатиметься лише тримати курс на подальшу розбудову та реформування власних збройних сил з акцентом на тих родах військ, які здатні оперативно реагувати на загрози в морі (ВПС, ВМС, берегова охорона, Корпус морської піхоти), а також покладатись на мережу оборонних партнерств. Навряд ми побачимо якусь значну військову ескалацію, яка може призвести до повномасштабної війни Китаю з Філіппінами та його союзниками (насамперед зі США). Навіть у випадку значного загострення, ми станемо свідками проведення лише більшої кількості військових навчань як Пекіном, так і Манілою з її союзниками у спірних водах, а також консультації Філіппін зі своїми партнерами в рамках Угоди про оборону п'яти держав, EDCA, самітів АСЕАН тощо.

Conflicts to Watch



MENA

ЧОЛОВІК СИДИТЬ НА УПАМКАХ БУДІВЕЛЬ, ЯКІ СТАЛИ МІШЕННЮ ІЗРАЇЛЬСЬКИХ АВІАУДАРІВ У ТАБОРІ БІЖЕНЦІВ ДЖАБАЛІЯ, ПІВНІЧНА ЧАСТИНА СЕКТОРА ГАЗА, 2023 РІК © AP АБЕД ХАЛЕД



©GETTY IMAGES

Ізраїльсько-палестинський конфлікт



СОЛДАТ ОПЛАКУЄ МОГИЛУ ІЗРАЇЛЬСЬКОГО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ, ЯКИЙ ЗАГИНУВ В РЕЗУЛЬТАТІ НАПАДУ БОЙОВИКІВ ХАМАСУ © РОНЕН ЗВУЛУН/REUTERS



©AFP

Сторони

Ізраїль, ХАМАС, ФАТХ, США, Катар, Туреччина

Суть

боротьба за незалежність Палестини

Статус

висока ймовірність ескалації



© BROOKINGS

Крихкий етап деескалації, який нині триває, не знижує загальний рівень конфліктогенності. Події останніх років – терористичний акт палестинської організації ХАМАС 7 жовтня 2023 року та подальша довготривала й руйнівна відповідь Ізраїлю в Секторі Гази (не кажучи вже про регулярні акти агресії на території Західного берегу ріки Йордан) – призводять до взаємної радикалізації суспільних настроїв. Водночас перспектива впровадження сталого мирного рішення, яке б задовольнило більшість, досі видається віддаленою.

Ізраїльсько-палестинський конфлікт сформувався на перетині кількох довготривалих процесів: розпаду Османської імперії, європейського колоніального перерозподілу Близького Сходу, зростання модерного єврейського національного руху (сіонізму) та арабського націоналізму. Наприкінці XIX – на початку XX століття Палестина, населена переважно арабами-мусульманами

(95% населення), стала простором конкуренції між цими проєктами. Втім, ключовим переломним моментом стало рішення Генеральної Асамблеї ООН 1947 року про поділ Палестини на дві держави – єврейську та арабську. Згідно з ним у травні 1948 року відбулося проголошення держави Ізраїль. Для єврейського населення – свято, День незалежності; для палестинських арабів – накба, тобто катастрофа, внаслідок якої сотні тисяч палестинців стали біженцями. Регіон одразу ж занурився в цикли арабсько-ізраїльських воєн, терористичних атак, превентивних операцій, спроб здійснення взаємного геноциду. З того часу незалежна Палестинська держава так і не була створена. Території, які мали б стати її основою (Сектор Гази та Західний берег) адмініструються різними конкурентними силами – ХАМАС та ФАТХ (очолює Палестинську адміністрацію). В Ізраїлі ж починаючи з 1977 року основну роль відіграють здебільшого представники правого крила сіонізму. Всі спроби впровадження мирного рішення про дві держави були зірвані.

І наразі найбільш впливові сили по обидві сторони конфлікту – це саме ті актори, які свого часу активно долучилися до зриву миротворчих процесів. Як ХАМАС, так і нинішнє політичне керівництво Ізраїлю вороже ставляться до ідеї рішення про дві держави. Відсутність політичної волі, радикалізація суспільних настроїв та супутні фактори утримують політичний процес у гнітючому глухому куті. З цього випливає, що чергове перемир'я після кривавого витка ескалації навряд змінить статус-кво кардинально.

Реалістичність роззброєння, якого очікують від ХАМАС в межах деескалації, викликає серйозні сумніви, а проблема майбутнього урядування в Секторі Гази залишається хиткою та провокує чимало питань. Зокрема угруповання ХАМАС, попри попередню згоду здати керівництво анклавом, посилило репресивні заходи проти конкурентів та ворогів. Ймовірний план із поступової передачі влади Палестинській адміністрації змушує вагатися в довготривалій стабільності такого рішення з огляду на вкрай низьку популярність ФАТХ серед палестинців. І водночас Ізраїль досі не відмовився від планів поступової анексії Західного берега річки Йордан.

Успішному роззброєнню ХАМАС, втім, можуть посприяти Катар та Туреччина, а стримуванню Ізраїлю – низка інших факторів, зокрема високий рівень глобального невдоволення, відповідні рішення держав Європи та миротворчі тенденції нинішнього американського керівництва. Втім, якщо процес деескалації таки буде зірвано, активні воєнні дії в Секторі Гази можуть відновитися вже найближчим часом.



MAP SHOWING ISRAEL, THE WEST BANK, AND THE GAZA STRIP ALONG THEIR PRE-1967 BORDERS
©ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA, INC.

Проте, незалежно від того, чи буде досягнуто миру в Газі, чи ні, палестинсько-ізраїльський конфлікт не завершиться остаточно, якщо не буде створено незалежної Палестинської держави з урахуванням всіх ключових безпекових питань. Можна із впевненістю стверджувати, що наслідки останньої руйнівної війни будуть довготривалими, і прояви цих наслідків ми спостерігатимемо у 2026 році зокрема. З огляду на масштаб воєнних злочинів, здійснених обома сторонами в ході ескалації, а також з огляду на безпрецедентно високу увагу світової спільноти до цієї проблеми, ізраїльсько-палестинський конфлікт продовжить глобалізуватися. Це може втілюватися у актах насильства по всьому світу, подібно нещодавньому теракту в Сіднеї.

Але, втім, також залишається шанс, що в 2026 році ізраїльсько-палестинський конфлікт підштовхне нас до критично вагомих роздумів про природу безальтернативної помсти.

© GEORGE OURFALIAN/AFP/GETTY IMAGES



©CARNegie-MEC

Постконфліктна нестабільність в Сирії



© UGUR YILDIRIM/DIA IMAGES/GETTY IMAGES



© MUHAMMED SAID/ANADOLU
AGENCY/GETTY IMAGES

Сторони

Сирійські урядові війська, національні меншини (алавіти, друзи, курди), Росія, Іран, США, Ізраїль

Суть

повалення режиму Башара Асада ознаменувало завершення кровопролитної громадянської війни, проте не принесло мир та стабільність на територію Сирії

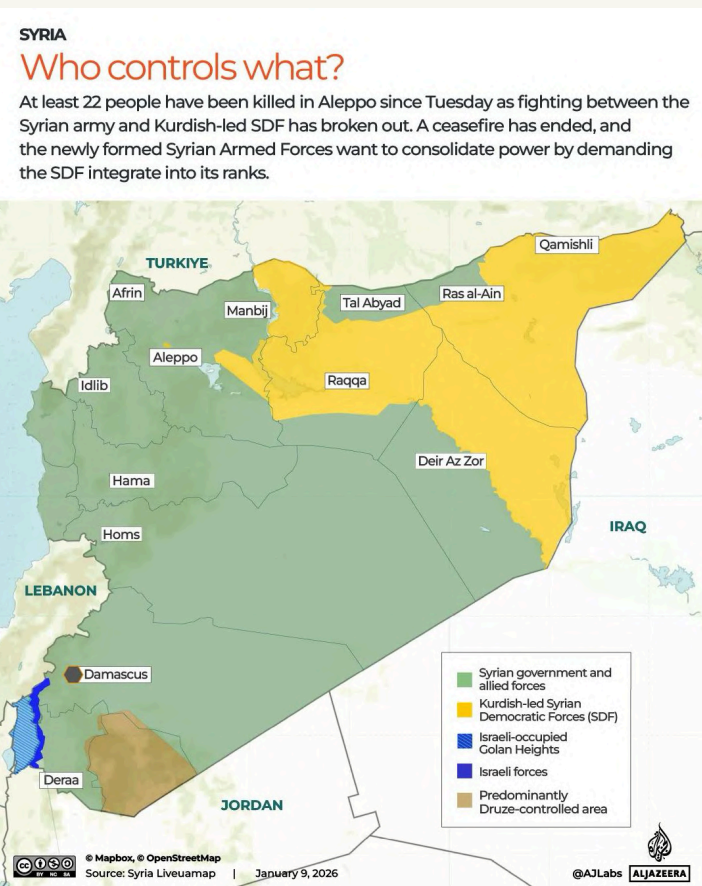
Статус

середня ймовірність ескалації

За рік після повалення режиму Башара Асада, здійсненого угрупованням “Хаят Тахрір аш-Шам” у координації з союзними повстанськими формуваннями в грудні 2024 року, Сирія продовжує перебувати у фазі крихкого та структурно невизначеного перехідного періоду. Ліквідація довготривалого авторитарного режиму зумовила глибоку переорієнтацію ролі Сирії у стратегічній архітектурі Близького Сходу. Замість функціонування як осередку замороженого конфлікту держава тепер постає як динамічний і політично мінливий простір, здатний формувати не лише регіональний баланс сил, а й окремі параметри глобальної системи безпеки. Поряд із цим, триваючі прояви збройного насильства в окремих частинах країни, структурні обмеження щодо консолідації владних повноважень новим урядом свідчать про те, що Сирія перебуває тільки на початковому етапі відновлення.

впливаючи як на перспективи стабільності нового уряду, так і на конфігурацію його зовнішньополітичного курсу. Чинне керівництво держави на чолі з Ахмедом аш-Шараа демонструє схильність до відтворення елементів політичної ексклюзивності у підходах до врегулювання становища етноконфесійних спільнот. Таку тенденцію можна пояснити тим, що питання меншин у сирійському контексті традиційно розглядалося передусім у політичній площині – як інструмент легітимації та утримання влади. З огляду на демографічну перевагу мусульман-сунітів у країні, ухилення чинного керівництва від реалізації інклюзивної моделі виглядає прогнозованим вибором. Водночас залишається відкритим питання, наскільки така стратегія є виправданою в довгостроковій перспективі.

Довгострокова стабільність Сирії залежатиме від спроможності чинного керівництва ініціювати формування нової національної ідентичності, що ґрунтується на принципах рівності та спільної приналежності. Водночас зафіксовані прояви насильства щодо національних меншин свідчать про те, що дискримінаційні практики істотно ускладнюють процес суспільної консолідації в Сирії.



© SYRIA
LIVEUAMAP

Проблематика національних меншин у Сирії посідає одне з центральних місць у сучасному порядку денному, істотно



© OMAR HAJ KADOUR/AFP/GETTY IMAGES

Насамперед йдеться про вбивства в алавітських громадах уздовж середземноморського узбережжя країни. А також нещодавні масові розправи в провінції Ес-Сувейда, унаслідок яких, за різними оцінками загинуло від 1000 до 2000 цивільних осіб, переважно представників дружкої спільноти. Частина зафіксованих убивств пов'язують з діяльністю підрозділів, які інтегровані до сил безпеки, підконтрольних новій владі. Водночас сирійський уряд публічно заперечує системну відповідальність за ці злочини, пояснюючи насильство хаотичними діями окремих формувань і обіцяючи провести розслідування. У результаті довіра національних меншин до Дамаску підринається, що спричиняє подальше поглиблення внутрішньої нестабільності, тоді як політичні вимоги дружкої громади еволюціонували від автономістських орієнтацій у напрямі прагнень до відокремлення. Подібна динаміка простежується і у взаєминах із Сирійськими демократичними силами (СДС).

У цьому контексті постає інше ключове питання: чи спроможний чинний уряд встановити централізований контроль над силовими структурами та інтегрувати їх у власну систему. Попри формальні спроби інтегрувати бойові формування до систем безпеки, значна частина з них продовжує діяти автономно, тоді як інші включені лише на номінальному рівні. Події на прибережних територіях Сирії та в провінції Ес-Сувейда є наочним підтвердженням цього. Сирійський уряд потребує коригування підходів у сфері безпеки, насамперед через запровадження єдиної та чіткої системи командування для всіх збройних формувань, включених до складу регулярних сил.

З падінням режиму Асада Ізраїль опинився в умовах певної стратегічної невизначеності. Тель-Авів розглядає три потенційні траєкторії подальшого розвитку Сирії: консолідація під керівництвом поміркованого уряду з прозахідною орієнтацією; зростання радикалізації та посилення впливу ісламістських акторів; або розпад держави у формі слабкої конфедерації напівавтономних утворень. Стратегічна логіка Ізраїлю є відносно прямолінійною: для нього прийнятним є існування тільки ослабленої Сирії. Якщо вдаватися в деталі, то за даними Doha Institute for Research and Policy Studies основні цілі включають: ослаблення сирійських збройних сил; забезпечення безпеки частин півдня для створення буферної зони за Голанськими висотами; заохочення фрагментації за релігійними та етнічними ознаками.

Тому в умовах утвореного вакууму влади Ізраїль розширив масштаб своїх військових операцій, просунувшись углиб південних районів сирійської території. Крім цього, потрібно розуміти, що чільне місце друзів в ізраїльському суспільстві надає їхній безпеці в Сирії прямого політичного виміру для Ізраїлю. Будь-яке поновлення нападу на райони, де проживають друзі, може спонукати ізраїльську сторону до активнішого застосування силових інструментів. Наразі простежується чітка орієнтація Ізраїлю на довгострокове закріплення своїх позицій у Сирії. Водночас центральним питанням залишається межа його можливостей у протистоянні впливу інших міжнародних суб'єктів.

Росія та Іран належать до акторів, які зазнали найбільших стратегічних втрат внаслідок падіння режиму Асада, адже попередня влада спиралася на три ключові зовнішні опори: іранську військово-фінансову підтримку, ресурси та спроможності Хезболи, а також комплексну військово-політичну допомогу з боку Росії.



©JALAA MAREY/AFP/GETTY IMAGES

Для Ірану це становить найвідчутнішу стратегічну поразку за останні два десятиліття, оскільки він втратив ключові оперативні важелі впливу в Сирії та критично важливі канали взаємодії, що забезпечували підтримку Хезболи. Водночас нинішня роль Росії виглядає другорядною, а подекуди й суто символічною, на відміну від періоду 2014-2018 років, коли Москва мала змогу проектувати силу та контролювати сирійський повітряний простір. Втім, робити висновок про повну втрату впливу цих маргіналізованих акторів у постасадівській Сирії наразі видається передчасним. Дійсно, вони можуть знайти способи взаємодії з адміністрацією “Хаят Тахрір аш-Шам”, зважаючи на те, що Ахмед аш-Шараа продемонстрував прагматизм і висловив готовність підтримувати позитивні відносини Сирії як з Росією, так і з Іраном.

Коригування урядової політики Ахмеда аш-Шараа у питанні меншин є необхідним. За відсутності системних змін ця проблематика й надалі слугуватиме чинником внутрішньої дестабілізації та ризику ескалації насильства з довгостроковими регіональними наслідками. У цьому контексті не йдеться про повноцінне впровадження децентралізованої моделі управління. Натомість варто очікувати, що уряд принаймні частково намагатиметься імплементувати елементи політичних домовленостей, націлених на визнання неарабських і несунітських спільнот.

Якщо говорити про відносини з міжнародними гравцями, Сирія опинилася у складній стратегічній ситуації. Країна має визначити, як змінити свою роль у регіоні та зайняти важливе місце, зважаючи на те, що інтереси й цілі зовнішніх учасників суттєво відрізняються. Для США Сирія є полігоном випробування нової регіональної стратегії, спрямованої

на реінтеграцію спустошеної держави без створення вакууму безпеки після можливого виведення військ. Відтак Вашингтон і надалі зосереджуватиметься на стабілізації ситуації в країні. Натомість Ізраїль, імовірно, дотримуватиметься стратегії контрольованого ризику, намагаючись підтримувати дестабілізацію Сирії через збереження військової присутності в південних районах країни. При цьому не потрібно виключати Туреччину, яка теж вбачає Сирію у центрі власних регіональних амбіцій. Однак, Анкара не прагне тотального контролю, радше структурного впливу. Росія та Іран постають як ключові сторони, що зазнали стратегічних втрат і не здатні впливати на подальший напрям розвитку Сирії. Хоча не можна виключати спроб цих маргіналізованих акторів відновити власні позиції. Загалом подальший розвиток Сирії відбуватиметься в умовах підвищеної динаміки, за яких уряд Ахмеда аш-Шараа змушений буде балансувати між конкуруючими сферами впливу з метою консолідації влади та стабілізації безпекового середовища.



©DELIL SOULEIMAND/AFP/GETTY IMAGES



ЧЛЕНИ СИЛ, ПІДТРИМУВАНИХ ОАЕ,
ОХОРОНЯЮТЬ КОНТРОЛЬНО-
ПРОПУСКНИЙ ПУНКТ В АДЕНІ, ЄМЕН, 2019
© REUTERS / FAWAZ SALMAN

Громадянська війна в Ємені



© SANA'A



© YAHYA ARHAB/EPA SHUTTERSTOCK

Сторони

Міжнародно-визнаний уряд, хусити, Іран,
Саудівська Аравія, США

Суть

громадянська війна між хуситами та
міжнародно-визнаним урядом

Статус

висока ймовірність ескалації

Conflicts to Watch

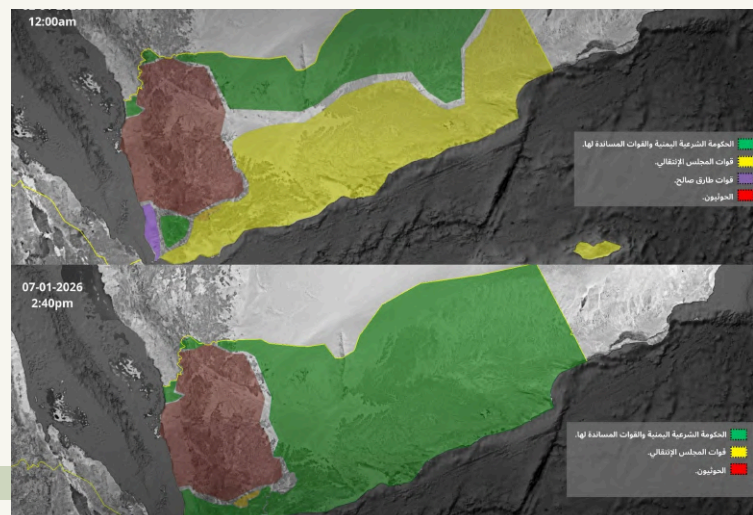
Конфлікт у Ємені ілюструє класичну проксі-війну: зовнішні учасники керуються геополітикою, а внутрішні – ідеологічними мотивами і прагненням зберегти свою ідентичність. Хоч конфлікт і почався 2014 р., його витoki сягають часів Холодної війни. Як і в значній кількості інших конфліктів регіону, тут зіткнулись Іран, Саудівська Аравія, та ОАЕ.

До 1990 р. на території сучасного Ємену було дві держави. На півночі в 1962 р. стався переворот, в результаті якого була повалена зейдитська монархія і встановлена арабська республіка. Із 1978 р. Північний Ємен був проамериканською військовою диктатурою на чолі із зейдитом Алі Абдаллою Салехом, який правив країною аж до Арабської весни.

Південь був прорадянською республікою. Після революції в Ірані 1979 р. Саудівська Аравія усвідомлювала загрози в шіїтському Північному Ємені, тому активно просувала там ваггабітську ідеологію на противагу експорту революції. У зв'язку із агресивною риторикою ваггабізму, зейдити відреагували дзеркально, вбачаючи в Рїаді загрозу своїй ідентичності.

Через чотири роки після об'єднання країни, у 1994 р. в Ємені спалахнула перша громадянська війна – південні регіони прагнули сецесії, на що Салех відповів жорстким придушенням повстання і маргіналізацією населення півдня. Це призвело до загострення протиріч у державі. Відголоски цього конфлікту певною мірою помітні й досі.

Арабська весна, хвиля масових протестів та повстань на Близькому Сході, не пройшла повз Ємен. В наслідок протестних акцій та глибокої кризи державності, «вічний президент», Алі Абдалла Салах, був змушений покинути свій пост.



©CLASH REPORT

Новим президентом став суніт Абд аль-Рахман Мансур аль-Гаді, віце-президент часів Салеха. На той час хуситам вдалось створити свою державу на півночі Ємену. Переговори щодо об'єднання Ємену провалились і після придушення хуситами лояльних уряду Гаді кланів в 2013-2014 рр., дорога на Сану була відкрита. Хусити захопили столицю завдяки протестам через скасування урядом Гаді субсидій на паливо і союз із Салехом. Салех хотів повернути собі владу і запропонував хуситам зброю у обмін на співпрацю – його старший син Ахмед мав значний контроль над армією. Гаді заарештували, але рік потому він втік до Адену, проголосивши це місто тимчасовою столицею. Коли хусити пішли в наступ на Аден, розпочалася саудівсько-очована коаліційна інтервенція проти хуситів. Другим найбільш активним і впливовим учасником коаліції були ОАЕ. Після захоплення Сани хуситами у вересні 2014 р. і особливо після інтервенції коаліції, підтримка Ірану руху «Ансар Аллах» стала стрімко збільшуватися. Таким чином, Ємен став ще одним місцем боротьби між регіональними лідерами.

У 2022 р. вдалось добитись тимчасового примирення під егідою ООН і рік потому між Саудівською Аравією та Іраном відбулась нормалізація відносин. Тим не менш, це не означало завершення війни.



АЛІ АБДУЛЛА САЛЕХ В ПРЕЗИДЕНТСЬКОМУ ПАЛАЦІ В САНІ
В 2008 РОЦІ © БРАЙАН ДЕНТОН ДЛЯ THE NEW YORK TIMES

У відповідь на атаки хуситів у Червоному морі проти пріоритетно ізраїльського комерційного флоту, США провели серію авіаударів по позиціям хуситів аж до травня 2025 р. До того часу Іран вже втратив Сирію, сухопутний маршрут поставок до Лівану і був ослаблений санкціями. Хусити також перебувають в ослабленому становищі – території, які вони контролюють, не мають газових родовищ і переважно весь газ йде в якості допомоги з боку Ірану.

В грудні 2025 року відбулося поновлення активних бойових дій, але зовсім не там, де цього можна було очікувати: бійці Південної Перехідної Ради Ємену (STC), при імовірній підтримці ОАЕ, розпочали військовий наступ на найбільший нафтовий регіон Ємену, Хадрамаут, та аль-Махру. В ретроспективі, це стало фатальною помилкою і для ОАЕ, і для їх васалів. Протягом місяця, у результаті драматичних наступів та контр-наступів, змін лояльності місцевих лідерів, та користуючись домінацією Саудівської Аравії в повітрі, STC фактично припинила своє існування, а контроль на усю її територією перейшов під контроль Президентської Керівної Ради (PLC), підтримуваної саудитами.

Імовірність продовження конфлікту в 2026 році:

Події останніх днів в Ємені будуть мати суттєві наслідки не тільки на баланс сил в країні, але і на відносини двох ключових країн в конфлікті: ОАЕ та Саудівської Аравії. Розлом у відносинах двох вже колишніх союзників, те, що ще декілька років тому можна було помітити лише за непрямими ознаками, став очевидним. Із високою долею ймовірності, конфлікт в Ємені буде продовжувати знаходитися в активній фазі протягом цього року. Станом на січень 2026 року, абсолютна більшість території країни знаходиться під контролем двох сторін, переживших перевірку на міцність: руху «Ансар Аллах» та PLC. Яким чином та хто з них вийде переможцем, залежить не тільки від них, але і від спроможностей їх «феодалів»: Ірану та Саудівської Аравії відповідно. Минулий рік доказав, що прогнозувати територіальні, або політичні зміни в Ємені – справа невдячна, тому єдине, що можна сказати із впевненістю – ознак руху до завершенню конфлікту поки що немає.

Конфлікт у Лівані



©GETTY



©GETTY IMAGES



©GETTY

Сторони

Ліванський уряд, "Хезболла", Ізраїль

Суть

Крихке перемир'я між Ізраїлем та «Хезболлою»

Статус

середня ймовірність ескалації

Конфлікт, який наразі точиться в Лівані між проіранським шиїтським угрупованням “Хезболла” та Ізраїлем, має глибоке коріння й відображає глибші проблемні аспекти ліванського суспільства. Ліван як незалежна держава утворився в 1943 році. Враховуючи той факт, що країну населяє велика кількість різноманітних релігійних конфесій, лідерами Лівану була створена пропорційна система представництва даних груп у державному управлінні. Так, згідно з тодішніми домовленостями, президентом став представник християн-маронітів, прем’єр-міністром – представник мусульман-сунітів, а спікер парламенту країни – представник мусульман-шиїтів. Однак незважаючи на це, в Лівані продовжували існувати не врегульовані міжконфесійні напруженості, які зрештою вилилися в Громадянську війну 1975-1990 років, опосередковану участь у якій брали також війська Ізраїлю та Сирії й жертвами якої стали понад сто тисяч осіб.

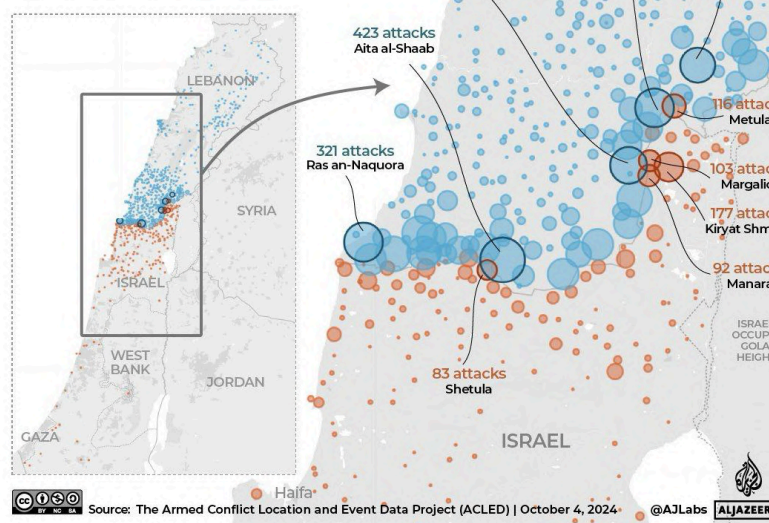
Сирійські війська покинули країну аж у 2005 році, однак політичні проблеми Лівану на цьому не закінчились, тим більше враховуючи, що за цим послідувало вторгнення Ізраїлю в Південний Ліван у 2006 році внаслідок активізації “Хезболли”. Протягом 2010-х років і на початку 2020-х Ліван охопив новий виток внутрішньополітичної кризи, яку ознаменували спочатку період фактичного безвладдя в 2014-2016 рр., потім – масові протести 2019 року. Згодом напруженість значно зросла внаслідок вибуху в порті Бейрут у серпні 2020 та оголошення в тому ж році прем’єр-міністром країни Наджибом Мікаті дефолту за єврооблігаціями. Такі суттєві суспільно-політичні проблеми в Лівані стали наслідком тривалих міжконфесійних розбіжностей, негативного впливу іноземних держав і деяких інших чинників.

ISRAEL'S WAR ON GAZA

Israel-Lebanon cross-border attacks

October 7, 2023 - October 4, 2024

12,054 Combined attacks	9,891 Israeli attacks on Lebanon	2,163 Hezbollah and others' attacks on Israel
1,562 Combined deaths	1,529 Lebanese deaths	33 Israeli deaths



Source: The Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED) | October 4, 2024

@AJLabs

©THE ARMED CONFLICT LOCATION AND EVENT DATA PROJECT (ACLED)

Поточний стан конфлікту

Конфлікт, який наразі спостерігається в Лівані, за участю “Хезболли”, Ізраїлю та ліванської влади, є результатом поєднання внутрішньополітичної крихкості, регіонального протистояння та тривалої невизначеності у відносинах з Ізраїлем. Після нападу ХАМАС на Ізраїль 7 жовтня 2023 року ліванський напрямок швидко перетворився на один із ключових фронтів регіональної ескалації. “Хезболла”, яку США та низка інших держав визнають терористичною організацією, розпочала регулярні транскордонні удари по Ізраїлю, на що Армія оборони Ізраїлю відповідала симетричними атаками.

До осені 2024 року цей конфлікт здебільшого мав характер взаємного стримування за принципом “око за око”. Переломний момент настав у вересні 2024 року, коли Ізраїль різко підвищив інтенсивність та складність операцій, здійснивши масштабну диверсійну атаку проти засобів зв'язку “Хезболли”, а згодом – серію цілеспрямованих вбивств керівництва угруповання, включно з багаторічним лідером Хасаном Насраллою. Ці дії фактично обезголовили військово-політичне керівництво “Хезболли” та стали передумовою для наземного вторгнення ЦАХАЛу в південний Ліван. Надалі Ізраїль розширив свої військові цілі, заявивши про прагнення не лише відновити безпеку на півночі країни, а й домогтися повного демонтажу військового потенціалу “Хезболли”.

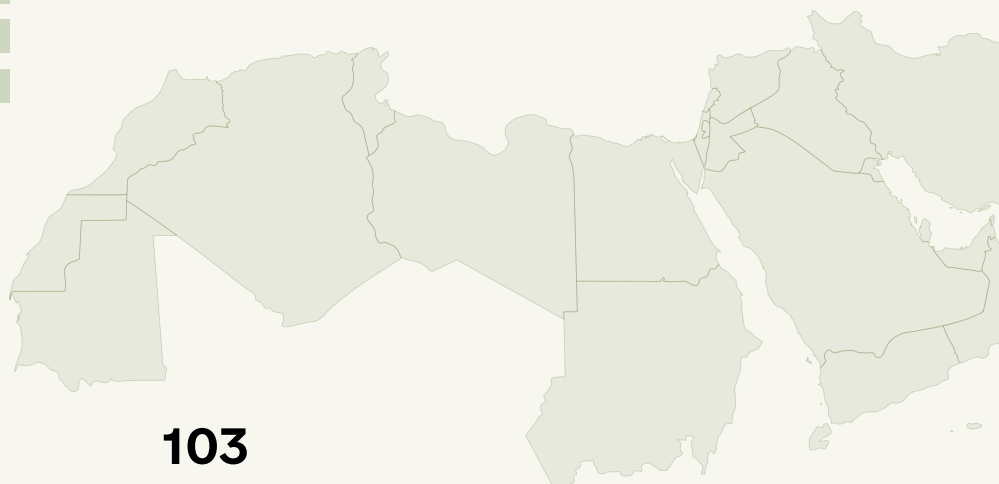
Попри досягнення припинення вогню наприкінці 2024 року, ситуація залишається вкрай нестабільною. Ізраїль продовжує регулярні авіаудари по ліванській території, включно з передмістями Бейрута, аргументуючи це необхідністю запобігти переозброєнню “Хезболли”. Миротворча місія ООН (UNIFIL) фіксує тисячі порушень режиму припинення вогню, тоді як цивільні втрати та масові евакуації ще більше посилюють гуманітарну кризу в країні. Ліванські збройні сили, які відповідно до угоди мають бути єдиною збройною силою на південь від річки Літані, не володіють ані достатніми ресурсами, ані політичною підтримкою для повноцінного роззброєння “Хезболли”.

Ключовою проблемою залишається те, що Ліван уникає прямої конфронтації з “Хезболлою”, побоюючись повернення до міжконфесійного насильства, характерного для громадянської війни. Натомість ставка робиться на переговори та міжнародний тиск, що дає лише обмежені результати. Ситуацію ускладнює і зовнішній фактор: “Хезболла” залишається важливим інструментом регіональної політики Ірану, а отже, її рішення значною мірою залежать не від Бейрута, а від Тегерана.

Перспективи на 2026 рік

Перспективи конфлікту в Лівані на 2026 рік залишаються невизначеними. З одного боку, жодна зі сторін – ані ліванська влада, ані Ізраїль, ані “Хезболла”, не зацікавлені в повномасштабній війні. Ізраїльське суспільство втомлене від конфліктів, в той час як “Хезболла” прагне зберегти свій потенціал. З іншого боку, відсутність чіткого механізму роззброєння, різне трактування умов припинення вогню та постійні авіаудари створюють ситуацію хронічної напруги.

Таким чином, станом на 2026 рік Ліван, імовірно, залишатиметься в “сірій зоні” між війною та миром. Конфлікт не обов'язково переросте у повномасштабне протистояння, але ризик нової ескалації зберігатиметься доти, доки питання ролі “Хезболли”, суверенітету Лівану та регіонального протистояння Ірану й Ізраїлю не буде вирішене на ширшому геополітичному рівні.



ВИСНОВОК

Середина 2020-х років показує світ у доволі небезпечній фазі, коли верениця різношерстних конфліктів в одній точці світу все більше впливає на політичні реалії у іншій.

Старий порядок зруйновано; на його місці будується новий, у якому "право сили" стає все важливішим, а світ кластеризується. Разом із тим, відкриваються нові сюжети та драми у політичному житті як західних демократій, так і колишніх авторитарних режимів.

2026 показує, що будь-яка ідеологема має мати за собою "арсенал" для забезпечення існування. Зі змінами на Близькому Сході та Латинській Америці рік починається з питання: чи дійсно Pax Americana зникає і чи дійсно з'являється Pax Sinica?

Відповіді на ці питання будуть з'являтися в ході вирішення (або поглиблення) цих самих конфліктів.





ADASTRA 2026. УСІ ПРАВА ЗАХИЩЕНІ

Із використаними під час дослідження джерелами у порядку використання ви можете ознайомитися за QR-кодом, що знаходиться справа, або за нижченаведеним посиланням:

[посилання на джерела](#)



